

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

110. LETO / NOVEMBER 2005 / 700 SIT

11

Na soški strani Julijcev

Babe in dedci v gorah

Podelitev zlatih medalj v Pinzolu

9 770350 434008

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

MEINDL

air REVOLUTION®

by Meindl

Serijski vodoodpornih (gore-tex®) modelov z večjo paropropustnostjo. Zaradi luknjičastega blazinjenja in odstranljivega podloženega jezika, ki se hitreje suši, so čevlji linije Air Revolution® izjemno udobni.

AIR REVOLUTION 7

Gorniški čevlji za zahtevnejše kopne ture, zimske vzpone in hojo po ledenikih.

zunanjiost: semiš in cordura
vmesni sloj: membrana goreteks
ležišče noge: Air Active® drysole
podplat: Vibram® – Meindl Multigriff®

Bridgedale®

TRIGLAVSKI NARODNI PARK
NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU
OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC!

GTX TRAIL

Lahke, večfunkcionalne tehnične nogavice.

GTX SUMMIT

Tehnične nogavice za ekstremne razmere.

A.T. BOOT

Dodatno oblaznjene tehnične nogavice. Večji delež volne.

COOLMAX LINER

Podnogavice z vlakni CoolMax®, ki hladijo.

TERMAL LINER

Tanke podnogavice z vlakni Isofil®, ki grejejo.

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK
TOMAS SPORT (City Park,
Čopova, Mestni trg)
HERVIS (Vič, City Park)
ELAN (Rudnik)
ANNAPURNA WAY
Škofja Loka: ELAN
Kranj: HERVIS

Bled: KOALA SPORT
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kamnik: ELAN
Celje: HERVIS
Maribor: HERVIS
Novo mesto: HERVIS
Nova Gorica: ELAN
Kobarid: SPORTLAND

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

V VSEH TRGOVINAH
ELAN
FABIANI
HERVIS
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN
Ljubljana: POHODNIK
ANNAPURNA WAY
GOLTES
Kranjska Gora: KEJŽAR
Kobarid: SPORTLAND
Trbovlje: GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

KRAKOVSI NASIP 4
Tel.: (01) 426 34 28

Akcijske cene Gore-tex jaken in velurjev Dumo
Prvič pri nas v prodaji švicarske turne vezi Naxo
Turni čevlji Scarpa po lanskoletnih cenah
Ponovno v prodaji odlične palice Kohla

10% gotovinski popust
za imetnike potrjene planinske izkaznice.

VABLJENI!

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat na mesec,
julija kot dvojna številka.

Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

105. letnik

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91
e-pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimír Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič - Svetel,
Andrej Mašera, Mateja Pate,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak
Lektoriranje: Mojca Volkar

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: Schwarz, d. o. o.
Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT, 50 EUR za tuji-
no, posamezna številka 700 SIT, julijska 1.000 SIT.
Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova navedite tudi
stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi
do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtor-
jev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje
revije ali posameznih delov brez privolitve izda-
jatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje
pravico do objave ali neobjave, krajsanja, pove-
zovanja ali delnega objavljanja nenaročenih
prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in
prostorski možnosti.

Program informiranja o planinski dejavnosti so-
financirata Ministrstvo za šolstvo in šport in
Fundacija za financiranje športnih organizacij v
Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici:
Razor, Planja in Goličica nad Trento
Mirko Bijuklič

NAŠ KULTURNI DOLG

O Triglavu in Julijskih Alpah je bilo napisanega in objavljenega že marsikaj. Pa vendar je nalog za nove mlade pisce in raziskovalce še zelo veliko in lahko pričakujemo še veliko leposlovnih, poljudnih in strokovnih člankov, razprav ali knjig ter vsega, kar sodi zraven.

Vse bolj pa postaja očitno, da nikakor ni dovolj primerne literature o naših drugih gorstvih. Naj kar takoj sledi prvo opozorilo. Med pripravami za planinski vodnik Kamniško-Savinjske Alpe (Vladimír Habjan, Jože Drab, Andraž Poljanec in Andrej Stritar, PZS 2004) se je znova izkazalo, da gorska skupina z lepim imenom Grintovci še vedno nima samostojne zaokrožene monografije. Objavljeno je bilo že vse mogoče, a po večini le posamezni drobci in deli. Ti se sicer svetijo kot lepi gorski kristali, pa vendar razen planinskih in alpinističnih vodnikov še ni dela, ki bi zaokroženo prikazovalo vse gorstvo. Prav zato je bilo v uvodu poudarjeno, da je dosedanji vodnik Petra Ficka še vedno dragocen vir najrazličnejših pestrih podatkov.

Prav te dni se je na državni in medobčinski ravni spet (morda odločilno) »premaknila« pobuda za ustanovitev regijskega parka Kamniško-Savinjske Alpe. Naj zato ob tej priložnosti spomnim, kako lepo in prav bi bilo poravnati vsaj enega izmed naših kulturnih dolgov v zvezi s tem.

Profesor matematike v Gradcu dr. Johannes Frischauf je od leta 1874 do leta 1877 sistematično raziskoval »to premalo znano gorstvo«, spodbujal domače vodnike, graditev zavetišč in poti. Bil je judovskega rodu, znan kot natančen in dosledno zavzemajoč se za resnico in pravico. Nemško-avstrijski nacionalistični krogi ga niso marali, med našimi ljudmi in pri Slovenskem planinskem društvu pa je bil izredno priljubljen. Še posebno naklonjen mu je bil Fran Kocbek, ki je bil po njegovem vzoru duša in gonilo planinskega razvoja v gorstvu.

Frischauf je leta 1877 priredil zanimivo večdnevno slovesnost, imenovano Odkritje Savinjskih Alp, predvsem pa je istega leta na Dunaju izdal znamenito knjigo Die Sannthaler Alpen (Savinjske Alpe). V njej je na stvaren način opisoval vsa svoja popotovanja po gorstvu, izredno naklonjeno pisal o svojih vodnikih in drugih domačinih in povsod uporabljal domača imena, če jih je le mogel odkriti. Iz njegove knjige so črpali mnogi pisci, navajali odlomke in na podlagi teh ugotovili in raziskali marsikaj pomembnega in dragocenega. Naj omenimo samo Borisa Režka, ki je leta 1959 izdal knjigo Stene in grebeni, zgodovino alpinistike v Savinjskih Alpah do druge svetovne vojne.

Kljub več poskusom še nimamo prevoda Frischaufove knjige. Knjige Juliusa Kugyja in drugih piscev o naših gorah so sijajno prevajali France in Lilijana Avčn, Marijan Lipovšek, Tine Orel in drugi. Ves čas so nas razvajali s tehničnimi spremnimi besedami in številnimi opombami, ki so do dobora razčistile marsikatero staro vprašanje o prvopristopnikih, krajevni imenih in drugem.

Frischaufovo knjigo se je že namenil prevajati pokojni Tine Orel, vendar je potem delo odložil. To še vedno ostaja naš planinski kulturni dolg. Njena vsebina bi morala biti poznana prav vsakemu, ki se letova spoznavanja tega gorstva ali bi rad našel oziroma ugotovil še kaj o njem.

Tudi v zadnjih desetletjih je bilo ugotovljenega, zapisanega in objavljenega marsikaj. Najdeni so bili stari dokumenti in zapisi, ki zgodovno pričajo o naši najstarejši planinski in kulturni zgodovini in jo pojasnjujejo. Iz na videz pustih papirjev zasijejo v vsem sijaju zrna resnice, ki so pomembna za vso našo planinsko in kulturno zgodovino. Nova dejstva tako postanejo naša skupna kulturna dobrina, brez katere si kar ne moremo več predstavljati našega poznavanja gora. Naj omenim stari zapis o prvih imenih vrhov in njihovih obiskovalcih v Grintovcih iz leta 1499, drugi zapis o Veliki planini iz leta 1538, izdajo Slovenije na Avstrijskem vojaškem zemljevidu 1763-1787 in še planinske spomine Franca Jožefa Hanibala Hohenwarta, prvega turista na Planjavi in Mangartu ter soustanovitelja deželne muzeja. Vse to bi bilo nujno treba skrbno primerjati z vsebino temeljne Frischaufove knjige, ki bi morala biti na voljo vsakemu vedoželjnemu planincu in drugim.

Morda bo kdo zamahnil z roko: še ena starinska knjiga, s katero potem ne vemo, kaj bi. Nikakor ni tako. Še vedno obstajajo poznavalci, ki bi k temu dragocenemu delu lahko prispevali številne tehne opombe in dopolnila. Prav tako kar mrgoli fotografov, ki bi z velikim veseljem pomagali opremiti knjigo, še posebno, ker nekaterih koticov Grintovcev še vedno ne poznamo. Naj zato kar ponovim staro geslo piparjev pred ustanovitvijo SPD: »Zdravimo se!«

France Malešič

AKTUALNA TEMA 4-22

Lepota ostaja6	
Marjan Bradeško	
Soška pot9	
Alenka Veber	
Gorska romantika12	
Vladimir Habjan	
Bavški Grintavec, 2347 m15	
Andrej Stritar	
Neuspešen naskok na goro17	
Dušan Škodič	
Ohranjeno mejno znamenje iz leta 1736 v Trenti21	
Edo Kozorog	

PLANINSTVO 23-57

Na Kriške pode23	
Jana Remic	
Simbolne plasti Triglava26	
Jože Kos Grabar	
Planinska pot33	
Polona Nemec	
Snežnik34	
Ana Mezgec	
Korziški duet36	
Mire Steinbuch	
Korzika za planince40	
Andrej Stritar	
Crescendo razgledov42	
Mateja Pate	
Moje prve ferate46	
Ivanka Komprij	
O babah in dedcih48	
Dušan Škodič	
Kako poznamo naše gore47	
Andrej Stritar	
Babe in dedci52	
Mojca Stritar	
Podelitev zlatih medalj v Pinzolu56	
Dušan Polajnar	

IZLET 58-61

Gorsko potepanje po Karnijskih Alpah58	
Branko Jaklič	

ALPINIZEM 62-68

Lepo je na Raduhi62	
Milan Vošank	
Subra - skrita lepota66	
Stanko Mihev	

NAŠA SMER 69-71

Greben Rinka-Skuta69	
Stane Poljak	

NOVICE IZ VERTIKALE 72-74

PISMA BRALCEV 75

LITERATURA 75-76

NOVICE IN OBVESTILA 75-80

Fotografija na strani 4-5: Trenta Mirko Bijuklič

Lepota ostaja **6**

Da. Lepota ostaja, iz vsakega stoletnega bruna govori, odseva s tolmunov ob potoku, šumi v macesnih nad planino in se blešči iz belih, izpranih skladov Srebrnjaka, Zapotoškega vrha, Bavškega Grintavca. Z gora nad Trento sije njena blagodejna luč.

Podrta Osojnica nad planino Polog ☞ Marjan Bradeško

Kamniški Dedec ☞ Dušan Škodič

48

Babe in dedci v gorah

Zakaj je v naših gorah več bab kot dedcev? Vprašanje je povsem na mestu, ker je v Sloveniji bab vsaj desetkrat več. Poleg tega imajo babe v našem geografskem prostoru še nekaj zob, dolin, goric, lok, vasi, gora, rek, dolov, vrtov in celo polje.

Podelitev zlatih medalj v Pinzolu

Z radostjo Vam sporočam, da je komite Premio Internazionale di Solidarietà Alpina - Targa d'Argento sprejel odločitev, da podeli petim reševalcem GRS Slovenije, ki so leta 1997 med helikoptersko vajo gorskih reševalcev letalcev na tragičen način izgubili življenja, zlate medalje ...

56

Na soški strani Julijcev

Lepota ostaja

Starožitnost posoških gora

✍ in 📷 Marjan Bradeško

Stara stezica s Pologa na planino Laško me je neprestano vabila, še iz časov pred velikonočnim potresom. Ostala mi je v spominu kot nekaj, za kar se moraš posebej potruditi, saj ti je bilo dano kot izbrancu. V čudovitem dnevu zgodnjega poletja, ko so nas skozi košate zelene bukke božali prameni sonca, smo jo takrat odkrili. In letos me je pot znova pripeljala tja. Modrikasto zeleno dno planine, ko sonce še ne prileze

izza grebenov, me je pozdravilo kot starega znanca. Zagazil sem skozi težko roso, ovešeno po zgodnji travi, in se ozrl v Osojnico. Kjer so nekoč rasla drevesa, je danes golo skalovje, kjer so takrat bukke dajale tako prijetno senco, v grapi Laškega plazu, je danes goličava. Na nasprotni strani, v pobočju Grušnice, prav tako velika rjava rana. Potres je spremenil podobo teh krajev. So danes drugačni? Le od daleč! Ko sem se dvignil nad dolinsko dno in ko so se strmali Osojnice približale, sem opazil: življenje se ne da. Četudi se za trenutek ustavi, zatem znova zapolje v vsej lepoti. Na skalnih odlomih, kjer je ostalo le prgišče zemlje, je bujno cvetela brništra, v grapi, kjer iz gruščja nemo kukajo štrclji odlomljenih bukev, že poganja grmovje, nežnozeleni listi so se tistega poznopomladnega jutra razpirali v soncu. Višje gori, pod samo planino,

S planine Lašca proti Rdečemu robu

Zapotoški vrh, Srebrnjak in Trentski Pelec (z desne)

je po zraku nemo pridrsela kukavica in mi kar v letu, obkrožila me je čisto blizu, nakukala svoj čudoviti pozdrav. Lepota ostaja, nedvomno, tako so ptice pele, ko so gori še pasli, tako so pele pred potresom, in menda bodo tako pozdravljale prišleke še dolgo. Kukavica je oddrsela navzdol, nad prepadne, z brnistro ovešene pečine. Preko šiirne cvetne preproge planine, katere podoba lahko ostane le v spominu, sem se trmasto vzpenjal navzgor, proti Rdečemu robu. Nobena slika ne uspe pričarati pristnosti tistih trenutkov. Na senčnih mestih je še ležal sneg, drugje je bilo prijetno toplo, celo dve kači sem videl. V slepeče belih skalah so ždeli številni lepi jegličiči in dnevu ni manjkalo nič. Ko pa so se na vrhu, kamor sem res že kar težko prisopel, pred mano v opoldanskem mrču razgrnila Krnska pobočja pa Polovnik in v daljavi Kanin, je bil občutek že nezemsko skrivnosten. Morda zaradi soške doline, katere dna ponekod sploh ni videti, morda zaradi Krna in zaznamovanosti še iz vojnih časov, morda zaradi hrepenenja po krajih na oni strani grebenov, kjer se soška dolina vse

bolj oži in stiska. Tam nekje zadaj za krnskimi kamnitimi in peščenimi širjavami je namreč Trenta ...

Spomnil sem se, kako sem pred nekaj leti, na prav podoben dan, le malo bolj zgodaj je bilo, še maja, sedel na vrhu Velike Tičarice, le nekaj grebenov proč. S tistega mesta je Trenta kot na dlani, navzdol proti Bovcu in navzgor z Loga proti izviri. Samoten vrh, ki ga le redko obiše lepotam predana duša, odstira dolino, pogosto skrito očem – in v zimskem času tudi soncu. Tisti dan je bilo sonca na pretek, kar puhtelo je iz kadeče se zemlje, ki je vsrkavala zadnje stopljerne snegove, v Lopah je od časa do časa zahrumelo, ko so se orjaške napihane opasti prevračale preko stene. In vsaka skala, od izvira Suhega potoka spodaj v izteku Ravnega dola preko robov nad planino do belih skal v grebenu Plazjanskega vršaca, je bila ovešena z rumenilom jegličev. Planina v Plazeh pa je nemo govorila o dneh, ki so odšli. Četudi so stara bruna že klecnila in v tistem času ni nihče pripravljaj pašnikov in stanov za prihod živine, je celotni Dol

Ostanki Planine za Črnim vrhom
Vladimir Habjan

pod Plazmi prežemala neizmerna, tiha lepota. Prav tako kot danes so pele kukavice, v cvetočem resju, ob izteku snežnih jezikov, je zabrenčala čebela. V nemirnem ozračju sta se mešala hlad odhajajoče zime in toplota visokega polja, veter je zibal z mahom ovešene macesne, nizke, čvrste smreke so šumele v sapah, ki so se z gora zlivale preko Vasi na Skali v Vrsnik in dalje v trentarsko dolino.

Trenta. Na oni strani, na soški strani Julijcev, še prebivalcem nižje ob Soči, na Goriškem,

je skrita za grebeni. Tako zelo, da je še v poletni vročini moč najti senco in prijeten hlad. In s svojimi skrivnostmi, ki jih predani duši velikodušno, a vendar z neko previdnostjo in počasi razkriva, neprestano vabi. Odzoveš se vabilu, upirati se mu preprosto ne moreš ... V zgodnjem poletnem jutru je bilo v Zapodnu še sveže, z Urško sva jo rezala po dolini, ki je kljub novim oznakam vendarle obdržala pridih starih časov. Znamenje na robu, brž ko se pot začne vzpenjati proti Zapotoku, me vedno vzradosti. Zelenje bukev se sklanja nadenj, zadaj, nad dolino, pa mu za kuliso stoje bele plati Srebrnjaka s strumnimi macesni v vznožju sten. Ves mogočni zid na južni strani doline nama je dal prijetno senco in planina naju je pozdravila kaj hitro. Drevje je v nekaj letih, odkar sem bil nazadnje gori, precej zraslo, vse ostalo pa je tako, kot je bilo ničkolikokrat v zadnje četrt stoletja. Tišina, samota in zelenilo krnice, na katerega so naloženi skalni skladi okoliških gora. Lepota, kakršna je ostala, ko je planino zapustila zadnja ovca. Med skalami rododendron in izlizani ostanki padlih viharikov. Na Velikih vratih sva si končno oddahnili, sonce naju je tedaj že ogrelo in sape, ki so se iz osončenih trentarskih pobočij prelivala na senčno zapotoško stran, so prijetno hladile. Povzpel sem se na Zapotoški vrh in z grebena pomahal Urški. Brez števila planik in nebin se drži travne ruše. Med rušjem samotni viharik. Na zamolklo modrem nebu ni sledu oblaka. V rahlem čadu poletnega dne pa razkošje gora vsenaokrog, nad smaragdno Sočo, nad tisto Trento, ki je navdihnili že toliko iskalcev. Potem sva se le še sprehajala, šla preko melišč pod Srvnikom in obplezala velikanske razmetane balvane, ki jim mehkobne zelenice pod njimi vzamejo nekaj skalne ostrine. Na Zapotoku sva sedla k potoku, Urškin psiček je čofotal po tolmunih, in zrla v pobočja nad planino. Misel je lebdela nekje v trepetu opoldneva, prastari stan ji je dajal težišče ...

Da. Lepota ostaja, iz vsakega stoletnega bruna govori, odseva s tolmunov ob potoku, šumi v macesnih nad planino in se blešči iz belih, izpranih skladov Srebrnjaka, Zapotoškega vrha, Bavškega Grintavca. Z gora nad Trento sije njena blagodejna luč. ○

Soška pot

Ko poti ostanejo enake, vsak korak pa je nov

 in Alenka Veber

Med najlepše in najstarejše parkovne poti Triglavskega narodnega parka (TNP) sodi Soška pot. Snovalci so jo načrtali z enim samim namenom: popeljati izkušenega in neizkušenega pohodnika, planinca ali samo naključnega izletnika po starih trentarskih poteh in stezicah, ki jih čas še ni prerasel. Poti so ostale, tako kot je v Trenti za vedno ostal njen občudovalec dr. Julius Kugy (1858-1944). Ne, ni samo ulit v bron, s hrepenečim pogledom zazrt v Jalovec. Zdi se, kot da ga boš vsak hip srečal tam nekje ob modro zeleni Soči. Tam živi spomin na trentarske vodnike in na priljubljenega župnika – Trentar so ga poimenovali – Josipa Abrama (1875-1938), ki je s seboj prinesel tudi kraševsko trmo. Skupaj z njimi bodo na našo pot stopili skromni in neznani Trentarji, ki trmasto vztrajajo tam že

vse od šestnajstega stoletja, ko se je začela zgodovina Trente. Popeljali nas bodo v čase, ko so tam mimo držale samo gorske steze in stezice. Po njih so hodili tudi trentarski divji lovci, ki jih je želja po preživetju vodila na strme skale in nad zevajoče prepade. In zakaj bi se čudili, da je enega od njih slepa ljubezen do ošabnega dekleta peljala celo v smrt, ko je hotel ustreliti Zlatoroga? Ko bomo hodili ves dan ali se samo zazrli v Zlatorogovo kraljestvo, naj naša ošabnost izhlapi, ni prostora zanjo. Čeprav bo kdo naredil do izvira Soče samo korak ali dva – tam se Soška pot začne – naj to kljub zavarovani poti stori z občudovanjem in strahom. Mogoče bo to za koga že zadosten dosežek, a vse tiste z radovednostjo v očeh in srcu čaka »Lepa, divje lepá Trenta«, kot jo je označil Trentar. Nad globokimi in ozkimi dolinami pa venec nebotičnih gora.

K večnemu iskalcu Scabiose trente

Na poti do Kugyjevega spomenika, dela Jakoba Savinška, bomo imeli ravno dovolj časa, da se za hip ali dva zazremo v zgodovino. In to niti ne tako bližnjo. Kugy je začel odkrivati skrivnost trentarskih gora že davnega leta 1877. Trenta je postala njegov drugi dom – še posebno domače se je počutil v »hiši mehkih src«, kakor je sam imenoval domačijo Komacev ob cerkvi Device Marije Lavretanske v Zgornji Trenti. Tam so bili doma ne samo pogumni, temveč celo drzni gorski vodniki. Prvega je našel v nepozabnem Antonu Tožbarju – Špiku, ki se ga je zaradi nesreče z medvedom oprijel tudi vzdevek Medvedja smrt. Ko je Špik obnemogel, je njegovo mesto prevzel Andrej Komac – Mota. Kugyja je spremljal dvajset let.

In kje moramo iskati čar takrat odročne visokogorske doline, obkrožene z visokimi vrhovi,

dostopnimi le pastirjem in divjim lovcem – čar, ki je Kugyja privabil v Trento? Tja ga je privabila skrivnostna in čarobna cvetka, prava kraljična, ki ga je očarala za vse življenje, preusmerila njegovo življenjsko pot v trentarske gore in iz njega napravila neutrudnega raziskovalca in opisovalca Julijskih Alp. Kugy uganke o drobnih rastlini, obdane s pravljичnim vonjem, nikoli ni razvozlal. Še vedno čaka nanjo, tokrat nad Turerjevo domačijo, čaka pa tudi na nas. Da se skupaj z njim zasanjano zazremo proti ponošnemu Jalovcu.

Počivališče bogov

Hudourni potok, ob katerem nas vodi pot, pa melje, še kar melje ... Niso mu zaman nadeli imena Mlinarica. Prav nič sramežljivo se razkazuje radovednežem, a vseh lepot vendarle ne pokaže. Kot jih ne – vsaj vseh naenkrat ne – še ena trentarska lepotica, Juliana. In v eni izmed

Soča Mirko Bijuklič

Kugyjevih gredic v septembru in oktobru cveti beli čopek (*Cephalaria leucantha*), ki je pravzaprav skrivnostna *Scabiosa* trenta. Če se nam čas doslej še ni ustavil, se bo zdaj. Posedimo na Belvederu, kot je tam v Kugyjevi družbi posedal ustanovitelj Alpskega botaničnega vrta Albert Bois de Chesne (1871-1953), čeprav Soča še ni vsega povedala in odpela. Pri-poved bo spet začela le 30 metrov niže od rudarske cerkve, v kateri je Trentar užil najlepše dni svojega razburkanega življenja. Gotovo se je velikokrat povzpel na razgledišče na Logu v Trenti, za katero le malokdo ve. Od tam je viden tudi Triglav, na njegovi levi v panorami pa prevladuje Pihavec, katerega greben se spušča na Kriške pode.

Informacijska tabla Soške poti Miha Pavšek

Od koder si srce več ne želi

V Informacijskem središču TNP si med drugim lahko ogledamo bogato etnološko dediščino doline Trente in Soče in tako končamo krajšo varianto Soške poti ter se po isti poti vrnemo h Koči pri izviru Soče. Naj bo dovolj za prvi obisk Trente. Tudi Kugy si je svojo goro in poti, ki so vodile nanjo, nemalokrat potrpežljivo ogledoval z vseh strani in skoraj ni poznal razočaranja, če ni že prvi hip odkril vseh skrivnosti in skritih poti. Če nas je Trenta do tod očarala, se bomo še vrnili. Mogoče celo z višjimi cilji.

Celotna pot od izvira Soče po dolini Trente in Soče, vse do meje TNP pri Kršovcu, je dolga 20 km. Označena je z značilnimi informacijskimi stebrički TNP, na informacijskih točkah pa so pojasnjevalne table. V TNP se lahko dogovorite za strokovno vodenje.

Dodatne informacije in zloženko Soška pot so vam na voljo na Upravi TNP, Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled, tel.: 04/578-02-00 ali v Informacijskem središču TNP Dom Trenta, Na Logu v Trenti, 5232 Soča, tel. 05/388-93-30.

Zemljevidi: Triglavski narodni park 1 : 50.000, Trenta, Triglavski narodni park 1 : 25.000. ○

Gorska romantika

✍ in 📷 Vladimir Habjan

Pozno popoldne prisopihava na planino Zapotok. Obnovljen star stan, travnate poljane, polne cvetja, ob stanu žubori potok s svežo studenčnico, nikjer žive duše ... Kakšna idila in kaj bi si želela še več? Hm, kakšno pivo? No, to imam pa s seboj. Stopim po vodo in glej šmenta - v potoku je plastična vrečka, v njej pa dobrote: hrenovke, paradižnik, slanina, čebula ... Kdo ve, od kod in od kdaj? Smrdi ne, torej se bova hrenovk kar lotila! Pred stanom je kurišče, tam zakurim, zašpičim tri paličice in nanje nabodem hrenovke ter jih položim nad ogenj. Stara vojaška šola. Koliko doručkov smo takole spekli na logorih ...

Mrači se. Na obzorju se v mraku kaže obrisi cilja jutrišnje ture - Bavški Grintavec. V zadnjih sončnih žarkih počasi uhaja v temo. Testiram pečenje. Hm, kar dobro je, pravzaprav je takole »na horuk« spečeno precej bolje kot doma na štedilniku! Saj smo se v mestu že čisto odvadili preprostega življenja z naravo. Vse dobimo pri-

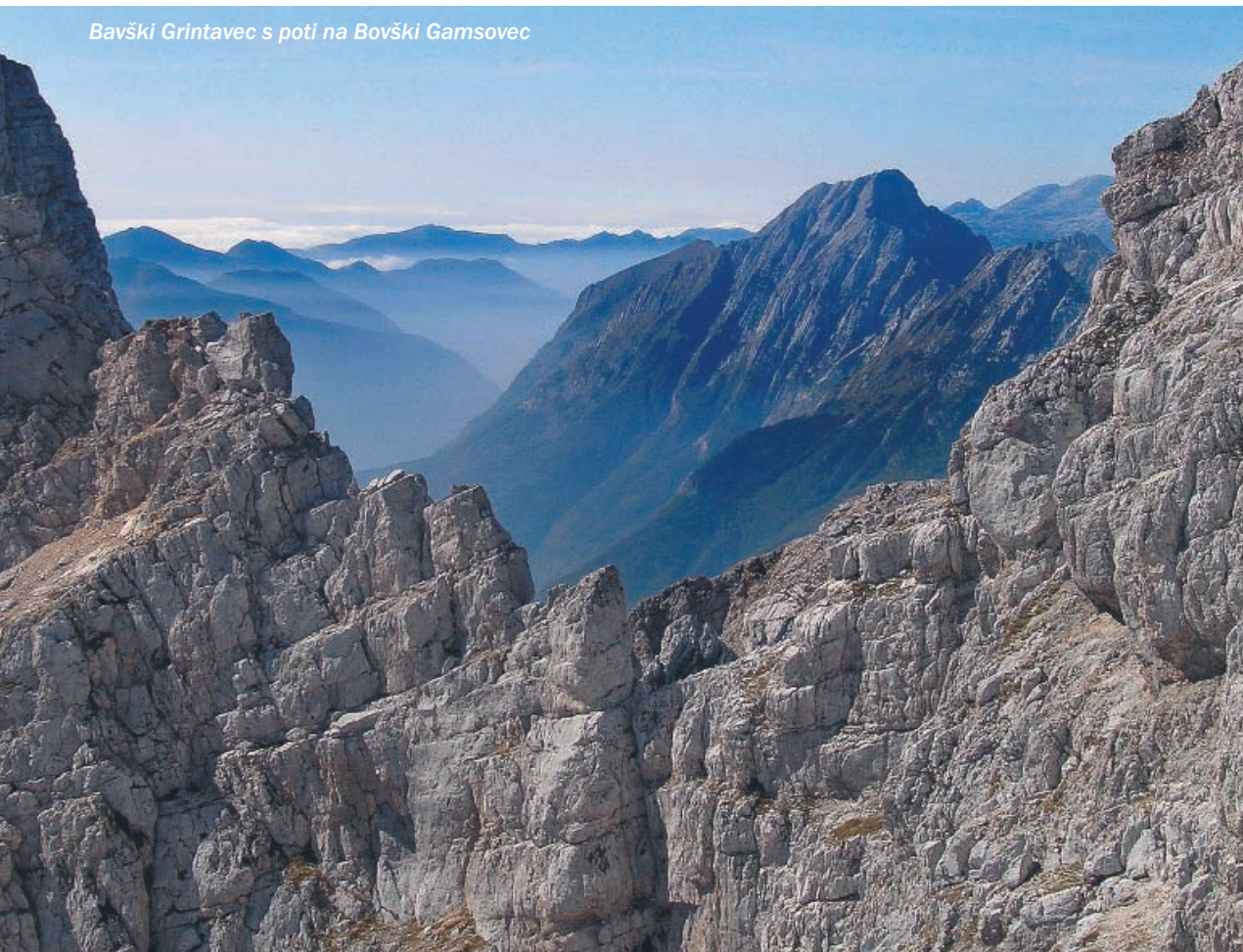
pravljeno, zapakirano, na pladnju ... Le še v gorah lahko zaslutiš, kako je bilo nekoč (ali morda še kje drugje?). Zato tudi rad zahajam sem. V mestu smo razvajeni in ne znamo ceniti ničesar več, za kar bi se morali potruditi. Zato je včasih le treba uiti od tam in okusiti »prvinskost«. Potem znaš bolj ceniti življenje in dobrine. Ko smo letos pozimi s tečajniki bivakirali v snegu pri minus desetih stopinjah, je bil človek naslednji dan še kako zadovoljen s »skromno« skodelico čaja, ki ga doma še pogledal ne bi ...

Spat se spraviva v prvo nadstropje na lesen pod. Malo trdo, ampak kaj bi se pritoževala ... takega vzdušja ni v dolini! Ponoči se razbesni nevihta, kaplje pa pronicajo skozi skodle ravno tam, kjer ležim jaz ... Presneto!

Jutranjo roso briševa v gozdnem rezervatu z zanimivim imenom - Apica. Počasi se dvigava skozi prijeten svet redkih macesnov. Pot nena-

Fotografija na strani 14-15: Bavški Grintavec

Bavški Grintavec s poti na Bovški Gamsovec

Bavški Grintavec, 2347 m

☞ Andrej Stritar

svetu proti desni pod Bavški Grintavec. Lahko izberemo desno varianto, ki vodi na sedlo Kanja, in se po zahtevnejšem delu zavarovane poti po severnem grebenu vzpnemo na vrh. Spodnji del je ena najzahtevnejših zavarovanih poti pri nas! Precejšnjemu delu težav pa se lahko izognemo po levi varianti, ki nas pripelje višje na greben. Zelo zahtevna zavarovana pot, 4-5 ur.

Bavški Grintavec nas očara, ko se z Vršiča pričnemo spuščati na jug in pogledamo na gore nad Trento. Skupaj z le malo nižjima Trentskim Pelcem in Srebrnjakom sestavlja slikovito kuliso Zadnje Trente. Grintavec je najvišji in ima podobo prisekane piramide. S privlačno podobo se nam kaže tudi s Kriških podov, od drugod pa je manj opazen. Nanj so speljane tri markirane poti iz treh dolin. Tista iz Trente je celo zavarovana plezalna pot. Vsi pristopi pa so dolgi in naporni, saj so višinske razlike velike. Opisan pristop iz prejšnjega prispevka je zahtevno brezpotje, opisa pa v planinskih vodnikih ne najdemo.

Zavetišče: Na gori koč ni, najbližje zavetišče v dolini pa je Koča pri izviro Soče v Trenti. Do nje pridemo po cesti. Zgolj streho nad glavo pa nam lahko ponudi stavba nekdanje planine Zapotok.

Dostopi:

Iz Zapodna v Trenti: Z zadnjega parkirišča v Zadnji Trenti gremo po dolini skoraj do zatrep, tam pa na desna pobočja do planine Zapotok. Mimo stavbe gremo skozi gozd na pobočja pod Srebrnjakom, višje pa po odprtem

Iz Bavšice: Od vzgojnega doma v Bavšici sledimo markacijam v ozko dolino Tesni do planine Bukovec na višini približno 1350 m, na kateri stoji majhna lovska koč. Nad planino lahko izberemo dve označeni možnosti. Lahko gremo na levo navzgor, na sedlo Kanja, in z njega po zavarovani plezalni poti po severnem grebenu kot iz Trente. Druga možnost pa je po desni poti, po nekoliko lažjem svetu čez nezavarovano skalnato pobočje proti jugozahodnemu grebenu Bavškega Grintavca in po njem na vrh. Čez Kanjo zelo zahtevna zavarovana pot, desna varianta pa je zahtevna pot brez varoval, 5-6 ur.

Iz vasi Soča: Markacije nas najprej povedejo do zapuščene vasi Lemovje, nato pa proti levi do nekdanje planine Nad Sočo, na kateri je lovska koč. Od tam gremo navzgor proti vrhu v vedno bolj visokogorski svet. Ker je pobočje obrnjeno proti jugu, je lahko v poletni vročini silno neprijetno vroče. Zahtevna pot, 6-7 ur.

Vodnika: Tine Mihelič: Julijske Alpe, Andrej Stritar: Gore nad Sočo.

Zemljevida: Jalovec in Mangart, 1 : 25.000, Trenta, 1 : 25.000. ●

Planika 🇸🇮 Zoran Gaborovič

doma prečka črn gad. Prav nič se ne boji! Dviguje se in sika, jaz pa slikam ... Tu okoli jih je res veliko. Enkrat sem videl štiri na bližnjih travnikih Za Razorjem. Na sosednjem Jelenku pa sem enega celo pohodil! Ker sem mu stopil prav tik glave, me je pičil »le« v gozdar. Ta je potem pošteno zatekel, hahaha ... No ja, bled sem pa bil!

Na prevalu Velika Vrata si ogledujeva, kako bi prišla naravnost gor na vzhodni greben Grintavca, imenovan Sravnik. Preveč je strmo in krušljivo, s sabo nimava potrebne opreme, zato se odpraviva iskat lažje prehode na melišča na severno stran. Kmalu se res pokaže ne prestrmo

pobočje, kjer zaplezava. Po žlebu navzgor na gladke platke in levo na grebenček in pokažejo se prehodi na Sravnik. Hip, hop in že sva na glavnem grebenu! Odpre se južna, trentska stran. Globoko spodaj valovi zelena Soča. Greben je prav zanimiv, ne pretežak, vendar dovolj razgiban, da je vseeno treba tu in tam prijeti skalo. Izpostavljenost na obe strani je ponekod velika. Na južni strani so zanimive poševne plošče, na severno stran pa je bolj strmo. Plezava čez krajše pragove, skala je kar čvrsta, čeprav gora ne slovi ravno po tem (kaj pa pomeni »grintav«?). Približujeva se vrhu. Ko se odpre pogled na drugo stran, naju zmrazi -zadaj je namreč vse črno! In že prvič zabobni! Niti najmanj se ne razgledujeva tako kot običajno, ampak jo jadrno ucvreva dol po zahtevnem severnem grebenu. Po zajlah skoraj tečeva ... za nama pa odmevajo gromi. Prve kaplje naju ujamejo v severni kotanji pod vrhom. Pa počasi tudi nehajo. Čudno, lokalna nevihta, ki se je, kot kaže, odmaknila na južno stran. Pa tako kritično se je zdelo.

Spet umiriva tempo. Čaka naju le še pot v dolino. Tu res ne smeš hiteti, saj je vendar tako lepo ... 🇸🇮

Bavški Grintavec 🇸🇮 Bor Šumrada

Neuspešen naskok na goro

Nesreča na poti na Plaski Vogel

Na grebenu Travnškega roba v ozadju
Plaski Vogel Vladimir Habjan

 Dušan Škodič

Vzpon na Plaski Vogel (2348 m) je mala kraljevska tura po brezpotju. Na tisoče planincev ga gleda med sprehodom skozi Dolino Triglavskih jezer, a le malo jih pozna njegovo ime in le peščica od njih se kdaj tudi povzpne na goro, ki kraljuje nad prostranimi, fantastično zakraselimi podi.

Reševanje taborjana Bojana

Da Plaski Vogel ni od muh, pripoveduje tudi moja izkušnja v povezavi z njim, čeprav sem bil osebno prisoten šele v drugem delu dogajanja. Nekoč smo gostili mednarodni planinski tabor na Komni in za konec tedna je bilo za udeležence organiziranih nekaj izletov raznih težavnosti. Dan prej je na obisk prišel še eden od vodnikov in se ponudil za vodenje manjše skupinice dobrih hodcev, ki bi se povzpeli na Plaski Vogel.

Naslednjega dne je navsezgodaj odrinil na pot s štirimi fanti, malo za njimi sem odrinil tudi jaz s svojo skupino proti Krnu, glavčina pa je šele popoldne pricapljala do Krnskega jezera, kjer so zaradi popoldanskih ploh vse do večerje našigali tarok.

»Elitna skupinica«, ki si je zadala najzahtevnejši cilj, ga ni dosegla, ker je vmes prišlo do nesreče. Skupil pa jo je fant po imenu Bojan, ki je bil sicer na oko najbolj atletske postave in tudi v resnici največji športnik med njimi. Če bi se kateremu drugemu kaj pripetilo, bi ga on lahko brez težav odnesel vsaj do primernega izhodišča, obratno pa bi bilo precej drugače. Kot športnik je bil brez dvoma najvzdržljivejši, toda vodnik je že kmalu posumil, da je glede znanja gibanja po gorah še popoln začetnik. Nesreča ni dolgo odlašala z obiskom. Kot smo kasneje ironično ugotavljali, še vedno bolje, da se ni zgodila kasneje, ker ji sicer ne bi bili sami kos. Ko so fantje preskakovali široke razpoke in

škraplje, je nesrečnež nerodno doskočil, prevrnilo ga je čez glavo naprej, odgnal se je in se skušal rešiti s skokom na zagrščeno pobočje, kjer pa ga je spodneslo na grušču. Nemočno se je skotalil nekaj metrov navzdol po kratkem melišču, kjer je obsedel z obtolčeno glavo. Vse se je zgodilo tako na hitro, da je kasneje vsaka od prič povedala nekoliko drugačno verzijo dogodka. Vsi pa so si bili edini, da bi na praktično ravnem terenu, kjer je potrebno pot iskati po labirintu med škrapljami in ruševjem, človek lahko pričakoval vse kaj drugega kot padec po pet metrov dolgem melišču. Takoj so bili vsi ob njem, fant je sedel na tleh in si prestrašeno otipaval glavo, saj je bila dlan, ki jo je ponesel k čelu, vsa krvava, obenem pa stokal: »Au, moja noga, moja noga!« Vodnik se je znašel v nezavidljivem položaju. Naenkrat je spoznal, da je konec zafrcancije in da mora odigrati vlogo, kot to zahteva situacija.

Kaj ga sploh boli? Še zdravniki se sesedejo

Ostali trije najstniki so bili vsi prestrašeni ob pogledu na razmazano kri po fantovem obrazu in so verjetno sklepali, da zaradi udarca v glavo pravzaprav ne ve, kaj ga boli, in v resnici misli reči: »Au, moja glava!« Pa v resnici sploh ni bilo tako. Res ga je bolela noga. In vodnik je preklinjal, medtem ko je iz nahrbtnika vlekel tisto, kar naj bi bila prva pomoč, ker to seveda ni bila. Kar sami preverimo, kaj uporabnega bi našli v svoji prvi pomoči razen obližev za žulje in praske ter še kakšne podobne malenkosti. Če je vse v redu, nazadnje niti tistega ne potrebujemo. Vse se je še kar dobro izteklo. Kot že velikokrat se je izkazalo, da rane na glavi niso tako hude, kot je videti. Bil je sicer pretresen od udarca in na vodnikovo vprašanje, kateri dan je danes, je odgovoril, da je nedelja. Bolj ga je menda bolelo v gležnju, ker si ga je nekoliko zvil pri nerodnem doskoku, kot pa razbita glava. Vodnik mu je okoli čela zavezal rutico prve pomoči, ki jo je imel sicer za vroče dni, da mu znoj ni kapljal v oči, in ko mu je še dodatno zategnil vezalke na gozjarjih, se je fant skoraj brez težav postavil na noge. Odločili so, da gredo kar takoj nazaj, dokler je gleženj še

ogret, ker se sicer sam ne bi več nikamor premaknil, kri na čelu pa mu je premočila rutico, da je bil videti kot statist iz partizanskega filma. Fant, ki je imel palice, mu jih je odstopil, in ker je bil Bojan, kot sem že omenil, krepke sorte, je ob spodbudi stisnil zobe in čez nekaj ur so se spet prikazali na Komni. Vodnik si je oddahnil, ker mu ga je uspelo spraviti v pogon, češ, zdaj smo pa na konju. »Še dobro pravzaprav, da si se mi zvrnil že tukaj in ne zgoraj na grebenu. Če bi mi tam cmoknil, te ne bi več vžgali niti na kable!« je bil dobre volje. Pa se je šele tu pravzaprav zapletlo.

Vodja tabora Stojc je takoj poklical Mareta, ki je bil dežurni bolničar na taboru. Zdravnika ali vsaj študenta medicine nam tisto leto ni uspelo dobiti, zato pa je vskočil ta fant iz Kočevja, ki je pred kakšnim letom odslužil drugo ali tretjo generacijo slovenske vojske in je tam naredil izpit za vojaškega bolničarja. Nalašč zato so mu šli na roke tudi v njegovi bivši enoti v Kočevski Reki, kjer so mu brez težav posodili dve bolničarski torbi z vso potrebno vsebino in še nekaj drugih malenkosti. Mare je prišel naravnost iz kantine, se ustopil pred ponesrečenca, ki ga je posedel na klop, okoli katere se je že zbral trop firbcev, in mu z rutiniranimi gibi snel zasilno prevezo. Ker je pri tem odtrgal še strdek, se je nesrečnežu takoj spet podedilo po čelu in Mare je brskal po svoji torbi in premetaval tiste ogromne zavitke prvih povojev in kompres in opeklinjskih folij in medtem z vedno bolj tresočimi rokami raztresal po tleh šope varnostnih zaponk, pa neke praške, pa velike škarje, izvlekel je še neko gumijasto cev ali nekaj takega in se nazadnje, ves zelen v obraz, sesedel na klop zraven okrvavljenega ponesrečenca. Vodja Stojc, sicer doma iz Zasavja, je takoj spoznal, koliko je ura. Mare je sicer uspešno naredil ves tisti tečaj, toda teorija je eno, krvava glava pa drugo. Dokler je lepil obliže na žulje in kakšni deklici preventivno zmasiral razbolen gleženj, je še šlo, sedaj pa ...

»Zdravljenje« se prične

»Mat' kurja, Mare,« je živčno povzdignil glas Stojc, »ne mi zdaj še ti problemov delat, a si bolničar al' nis', lejga?« je tolkel materinščino. Do-

Domačija v Trenti *Mirko Bijuklič*

sti ni pomagalo, Mare je gledal le predse, nesrečnega fanta pa vprašal, če ga kaj boli, in ta je pritrdil. »OK, to lahko uredimo,« je rekel, vstal in stekel v kantino, od koder se je vrnil s steklenico domačega žganja in skodelico, v kakršno so sicer gostom točili čaj. Stojc, ki je doma iz hiše, v kateri so imeli mesnico, in je bil potemtakem dosti bolj imun na kri kot naš nepreverjeni bolničar, je medtem opravil previjanje, bolničar Mare pa mu je v skodelico nasul »drvarsko« merico žganega in mu jo porinil pod nos.

Fant, ki se je vse življenje ukvarjal s tekom, kolesarstvom in množico drugih športov ter preživljal zdravo abstinenčno mladost, je iz »medicinskih« rok vzel ponujeno in izpil, ne da bi vmes kaj zajel sapo. Menda sploh ni vedel, kako se tej reči streže, še nakremžiti se je pozabil. In nato ga je Mare še enkrat vprašal, če ga še kaj boli, in še enkrat je prikimal, nakar je Mare odločil, da mu je treba dati še eno dozo. Morda so jim tam na vojaškem tečaju vrteli kakšne filme iz Vietnama, saj je žganje doziral tako, kot

so tam dozirali morfij – dokler niso ranjenci začeli peti Great Balls of Fire ali katere podobne. Kdo ve, fant je mogoče imel v mislih gleženj, njegov bolničar pa glavo. Medtem se je vrnila tudi moja skupina in vključili smo se v dogajanje. Stojc je izginil v planinski dom, mi pa smo tuhtali, kaj bi bilo najpametneje storiti. Ker sem opazil, da se fantu zapleta jezik in je nasploh precej neodziven za okolico, sem takoj pomislil, da ima pretres možganov. Udeleženci iz njegove skupine so dejali, da so ga po padcu spraševali, kateri dan je danes, in da je pravilno odgovoril, da je nedelja. »Ampak danes je vendar sobota!« sem rekel, oni pa so se le spogledali. »No, je bil pa blizu, kajne,« je dejal nekdo, pa takoj umolknil, ker sem ga tako grdo pogledal. Saj, po štirinajstih dnevih v hribih včasih človek niti ni več prepričan, kateri dan v tednu je, še posebej, če je možgane poslal na pašo. Ker sem medtem ugotovil tudi, kakšen je bil način zdravljenja, ki ga je po hitrem postopku uvedel bolničar, se nisem več trudil drezati vanj s kakšnimi primernejšimi vprašanji. Piko na »i« je pritisnila še njegova punca, ki je bila v moji skupini in ga je sedaj objemala vsa objokana, ker ji ga bodo odpeljali v dolino, on pa je vse skupaj prenašal čisto brez zanimanja, le parkrat ji je rekel, da je z njim vse v redu in da bo jutri že nazaj.

S »krompirjevo furo« v dolino

Medtem se je vrnil tudi Stojc in mi rekel, da bodo fanta odpeljali v dolino s »krompirjevo furo«. Planinski domovi, ki se oskrbujejo s pomočjo tovarne žičnice, kajpak ne prakticira-

jo prevoza potnikov z njimi, ker v tem primeru ni zagotovljene nobene dodatne varnosti. Toda marsikje je praksa tudi drugačna, celo oskrbniki so radi njihovi uporabniki, ker se jim dostikrat ne ljubi peš letati v dolino, in seveda z izgovorom, da ne morejo puščati doma brez pravega nadzora. Pozimi se mi je že zgodilo, da smo se skupaj pripeljali na parkirišče ob žičnici, pa sem prvi nataknil pse na smuči in zakopal navkreber po poti, a glej ga zlomka; komaj sem prišel do pol poti, že sta se mi naproti prisnučala fanta, ki sem jima ušel naprej. Le kako bi bilo to mogoče, če ne s krompirjevo furo, kot se je tedaj vodja domislil tega izraza, kajti v domu so mu tedaj zabičali, da je to javna tajna ter da mora vse tako izgledati, kot da bi tvorili vreče krompirja. V primeru Komne to sploh ni bilo težko, ker je prostor, namenjen tovoru, zaradi velikosti doma precej večji kot običajno, po obliki spominja na globok rudniški vagonček in tudi nosilna žica je dosti močnejša. Stojc je pomignil fantu, pa se je revež le na pol privzdignil in omahnil nazaj kot pokosen snop. Vsaka skodelica žganega mu je posekala po eno nogo in ni bilo druge, kot da sva ga prijela vsak pod eno roko in ga na pol odvlekla k žičnici. Vsaj daleč ni bilo, za nama je stopicalo njegovo objokano dekle in še dva koraka za njo bolničar Mare, ki mu je Stojc poslej dovolil poskrbeti le še za ponesrečenčevo prtljago. Naložili smo njega, njegov nahrbtnik in še Stojc se je zbasal noter, da ga bo lastnoročno odpeljal v Ljubljano. Vodstvo taborov je takšne zadeve načeloma vselej izpeljalo brez pomoči GRS, ker bi dvignila »preveč prahu po bajti«. Bojan si je ob pravi oskrbi hitro opomogel, nikakor pa se ni vrnil naslednji dan, ker so ga nekaj dni obdržali na opazovanju zaradi možnega pretresa možganov ter mavčnega škorenjčka na gleženju, nato pa je bilo tabora tako ali tako konec za vse.

Zanimivo pa je bilo videti, koliko »bolničarjev« se je pojavilo pri užalošeni deklici. Njej so bili pripravljene nuditi vsakršno prvo pomoč in to, ne da bi pri tem komu postalo slabo. In do takrat v nobenem priročniku prve pomoči nisem prebral, da se v takih primerih lahko nudi tudi – umetno dihanje.

Menda sem prebiral neke zastarele izdaje! ◉

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO
UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Ohranjeno mejno znamenje iz leta 1736 v Trenti

✍ in 📷 Edo Kozorog

Del pomembne kulturne dediščine v naših gorah so tudi mejna in druga znamenja, ki so sistematsko pravzaprav zelo slabo raziskana. Najstarejša so vklesana v skalo, saj je to najtrajnejši način označevanja. Čeprav so bili gorski grebeni pogosto pomembne državne in deželne meje, pa je ohranjenih zelo malo tovrstnih mejnih znamenj iz preprostega razloga: sami grebeni so najjasnejša naravna razmejitvena črta, ki ne potrebuje dodatnih označb, še manj nepotrebnih poti visoko v gore, kamor človek dolgo ni zahajal brez vzroka.

Najstarejša meni znana omemba mejnega znamenja v Julijskih Alpah je povezana s sporom med belopeškimi podložniki in bovškimi

glavarstvom glede dolinskih planin nad Zadnjo Trento. Tako naj bi bil že leta 1530 nekje na trentarskem pobočju Travnika vklesan v skalo velik mejni križ.¹

Po grebenu Julijskih Alp v zadnjih stoletjih ni potekala pomembna državna meja, z izjemo rapalske meje med obema velikima vojnoma. Iz tega časa so ohranjeni številni betonski mejniki. V zadnjem času so bolj sistematsko obdelana in tudi obnovljena² nekatera spominska obeležja s

1 Gstirner, A., 1938: *Ime Triglava in njegova zgodovina, Pet stoletij Triglava, ponatis Založba Obzorja Maribor, 1973.*

2 Primer: Ovcjak, T., 1999: *Zgovorne priče soške fronte, Planinski vestnik, št. 4/99, PZS Slovenije.*

Ohranjeno mejno znamenje v dolini Zadnjice na zgornji gozdni meji danes državnega gozda Veliki Prosek. 📷 Peter Razpet

Načrt deželnoknežjega gozda Veliki Prosek ob prvi izmeri leta 1736, na katerem je označeno najdeno mejno znamenje z letnico (Arhiv Republike Slovenije, AS 730, Gospostvo Dol, 1477-1875).

soške fronte, največkrat vklesana ali vdelana v beton.

Gorski svet je bil dolga stoletja zanimiv zgolj zaradi gospodarske rabe, zlasti pašništva in gozdarstva. Leta 1736 so bili prvič izmerjeni takrat zelo pomembni rezervirani deželnoknežji oziroma cesarsko-kraljevi gozdovi na severnem Primorskem. Meje gozdov so vklesali v skale z mejnimi križi in ponekod tudi letnico. Izdelali so podrobne karte z vrisanimi mejniki, po katerih že kar nekaj let skušamo ob vseh priložnostih najti vsaj kakšno mejno znamenje. Največ nekdanih deželnoknežjih gozdov je v goratem svetu, ki mu čas in prva svetovna vojna nista prizanesla, zato je bilo iskanje doslej neuspešno. Prav letos pa nam je uspelo najti morda edino ohranjeno mejno znamenje z letnico na zgornji gozdni meji v Velikem Proseku, visoko nad Zadnjico daleč od označenih poti. Podobna znamenja so bila tudi v Strmerici, Izgori, Matajurju, pod Krnom, v dolini Tolminke, v dolini Zadlaščice pod planino Razor, v dolini Kneže, Bače, na Poreznu, v Trnovskem gozdu na Sabotinu in v drugih nekdanih deželnoknežjih gozdovih. V Velikem Proseku, Strmerici in Kneži so ohranjena še druga, novejša znamenja, večinoma vklesana ob koncu 18. stoletja, običajno

označena le s križem in številko brez letnice. Na Sabotinu so ob treh od skupaj 60 znamenj vklesane tudi letnice 1875. V Trnovskem gozdu pa je bilo več izmer, zaradi obsežnosti tega gozda je izjemno veliko mejnih znamenj iz let 1775, 1820 in 1872. Posebnost je tudi dolina Tolminke, kjer smo po podrobni topografski karti iz leta 1803³ našli dve ohranjeni mejni znamenji, ki sta bili vklesani ob ponovni izmeri tega gozda leta 1803 (križ, letnica 1803 in črka W - waldung).

Prva izmera deželnoknežjih gozdov je pomembna tudi zato, ker so na takrat izdelanih podrobnih

kartah⁴ ohranjene številne spremljajoče informacije o ledinskih imenih, obstoju posameznih planin in drugi rabi, poimenovanju gora ipd. S pomočjo teh zemljevidov sem v PV že dokazoval, da se danes za Zadnjico uporablja napačno ime Krajcarica,⁵ da ne omenim dejstva, da je Veliki Prosek skoraj na vseh topografskih kartah danes napačno vrisan. Zaradi predstave pomena teh gozdov naj še omenim, da je bil Veliki Prosek sicer »rezerviran« za potrebe rudnika v Trenti, gozd Strmerica za popravila deželnih cest in mostov, gozd Izgora pa za trdnjavo Kluže.

Ker zanimivih starih znamenj v naših gorah ni prav veliko, bralce prosim, da meni ali uradništvu PV sporočijo informacije o podobnih mejnih znamenjih. Planinski vestnik pa bi lahko v prihodnje objavil še kakšno zanimivo znamenje skupaj z informacijo o nastanku ali ustnim izročilom, povezanim z njim. ◉

³ Archivio statale Trieste, Atti amministrativi di Gorizia 1803-1809, Busta 116, mapa 107: Spor v zvezi s pašnikom Zajavorca.

⁴ Načrt deželnoknežjih gozdov na Goriškem in Gradiščanskem, Arhiv Republike Slovenije, AS 730, Gospostvo Dol, 1477-1875.

⁵ Kozorog, E., 2002: Zadnica ali Krajcarica?, Planinski vestnik št. 4 /02, PZS Slovenije.

Bovški Gamsovec in Stenar, med njima Sovatna 🇨🇭 Vladimir Habjan

Na Kriške pode

Neponovljivo spoznavanje narave skozi nevihte

✍️ Jana Remic

Nevihta. Stojim v varnem zavetju v sobi in opazujem divjanje narave. Vrhove dreves krepko upogiba močan veter. Dežuje v curkih, nad cestno svetilko plava vrtinec vodnih kapljic. Nebo pogosto razsvetlijo strele, skoraj nepretrgoma grmi. Odtoki na cesti ne morejo požirati vode ... Stojim in gledam. Neskončno lep, veličasten, neverjeten se mi zdi ta prizor. Lepo je. Čutim moč narave, zavem se svoje majhnosti in nemoči. Dolgo traja, grmeti ne poneha pozno noč ...

Nevihta v zavetju planinske kočē

Več let je že minilo od tistega poletnega dne. S prijateljico in najinimi tremi deklicami smo

ugotovile, da na planinskih poteh preživljamo zares lepe in prijetne dni, zelo smo se veselile načrtovanega dvodnevne izleta. Iz Vrat smo se dvignile po kamniti stezi, ki jo je radodarno grelo vroče poletno sonce. Že v spodnjem delu Sovatne smo si morale pripraviti malico, potem je pa le šlo, seveda prav počasi, po strmi dolini. Bolj je bilo strmo, z večjim veseljem so deklice hodile, pozneje pa se je strmina unesla in znašle smo se na čudovitih blede sivih podih; prek njih smo kmalu prišle do Pogačnikovega doma. Obiskale smo jezero, ki leži pod domom, opazovale smo kozoroga, ki se je elegantno sprehajal po skalovju nedaleč stran. Pozneje smo utrujene obsedele pred prijazno kočō in se spogledovale s številnimi sivimi vrhovi okrog in okrog. Pozdravljali so, izzivali, vabili, prelepi s svojo višino in nekoliko grozljivi s strmimi stenami. S

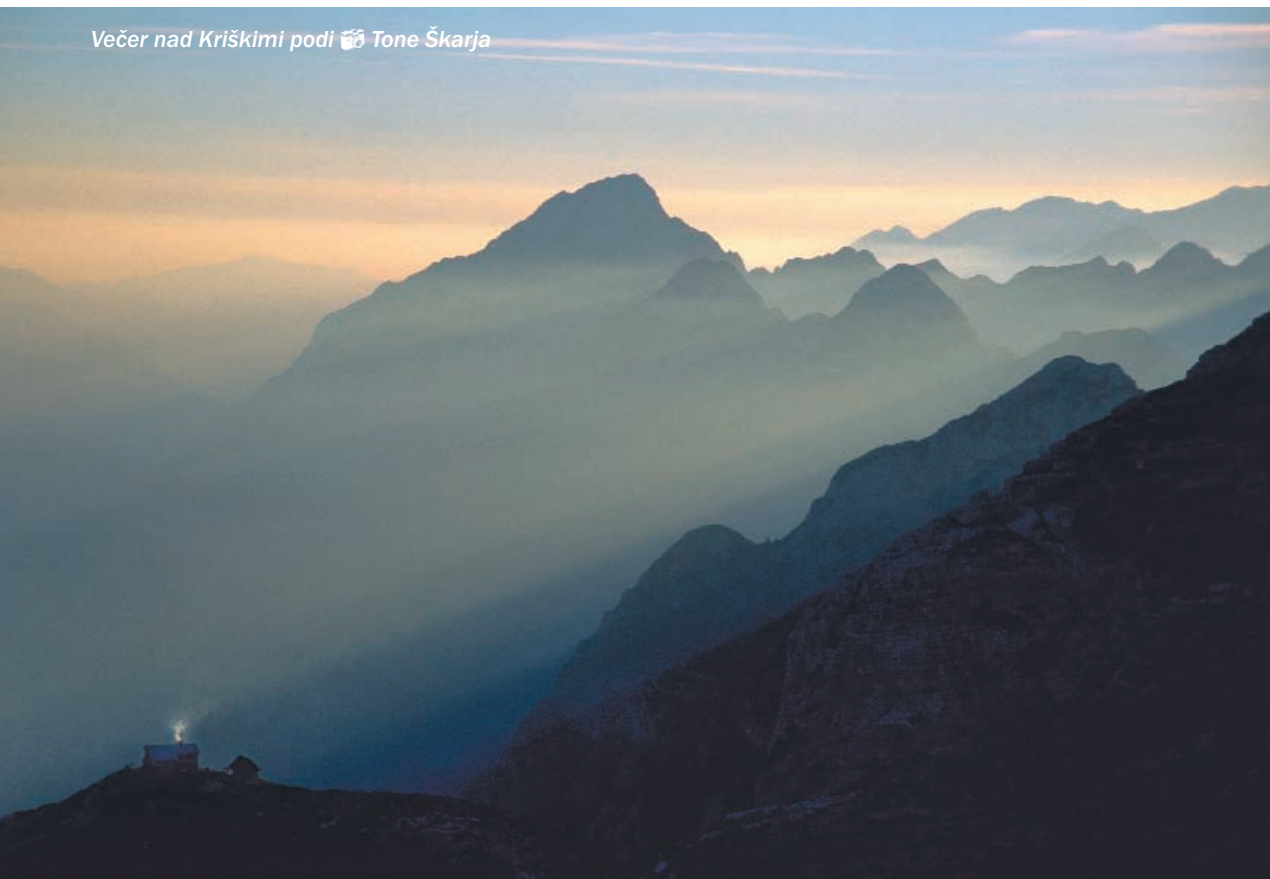
starejšo hčerko, bilo ji je deset let, nisva dolgo počivali. Preveč vabljivih stezic je vodilo od doma, naprej, proti skalnatim višavam. Odšli sva proti Križu. Ko pa sva nekaj časa hodili, naju je prestrašilo oddaljeno grmenje in tako sva se vrnili. Sprehajale smo se, spoznavale drobno cvetje, občudovali v plasteh naloženo skalovje in se spraševale, kako se imenujejo vrhovi okoli nas. Presenečene smo obstale pred živobarvnim cvetjem v skalni razpoki in se veselile razgleda v dolino, na vijugasto cesto in drobne majhne hišice. V daljavi so se zbirali črni oblaki, poslušale smo oddaljene zvoke grmenja. Spat smo odšle zgodaj in prespale hudo poletno nevihto.

Nevihta v skalovju

Zjutraj pa nas je pričakalo jasno modro nebo ... Kakšno bo vreme, nas ni niti najmanj skrbelo, saj sva obe s prijateljico vedeli, da so nevihte na sporedu popoldne. Naš namen je bil, da se vzpnemo na Križ, nato na Stenar in se potem vrnemo v dolino. Po zajtrku smo se navdu-

šeno odpravile na stezo, ki je vodila med vse redkejšimi travami in čez svetlo skalovje. Uživala sem ob veselju deklic, ki so opazile vse, cvetje in metulje, kozoroga in velike mravlje, temno modro jezero v globinah pod nami in ptice pod modrim nebom, hkrati pa sva jih opozarjali na previdnost. Prišle smo že do grebena pod Križem, ko je naenkrat začelo grmeti. Grmelo je vedno bolj, vse bliže in glasneje, črni oblaki so se zgrinjali na vrhove okrog nas. Naenkrat se je zelo shladilo. Bilo je grozljivo. Steza se je izgubila v skali, med klini in ob jeklenici. V lepem vremenu bi bil to najlepši del poti. Toda tisti hip! Bliskalo se je vse bliže, pihal je močan veter, bičati so nas začele prve dežne kaplje. Hitro smo se odločile, da se vrnemo. Mlajšo deklico sem držala za roko in opozarjala starejšo, naj po mokrem skalovju hodi še bolj previdno. Bilo je zelo mrz in ko smo končno prišle do Pogačnikovega doma, smo bile popolnoma mokre in pošteno premražene. Preoblekle smo se in hvaležno spile vroč čaj. Še nekaj časa je grmelo in deževalo. Debela ura je minila, preden se je ozračje le umirilo.

Večer nad Kriškimi podi Tone Škarja

Pihavec in Špelveva nad Kriškimi podi Andrej Stritar

Blisk in grom sta znova blizu

Le rahel dežek je še pršil iz oblakov, ko smo se znova odpravile, tokrat naravnost proti dolini. Hitele smo, toda tistega dne nam ni uspelo uiti ponavljajočim se nevihtam. Deževalo je vse bolj in bolj, znova se je zaiskrilo in zagrmelo, postajalo je grozljivo. Prišle smo do previsnih skal ob poti in se stisnile v zavetje. Blisk in grom sta bila v tistih trenutkih čisto blizu, bilo nas je strah, zeblo nas je in nekaj časa smo tiho čakale pod previsom in opazovale divjanje narave. Deklice so spraševale, kaj bomo, in da bi pregnali tesnobo čakanje, sva s prijateljico odgovarjali, da take nevihte hitro odidejo dalje. Resnično se je grmenje začelo oddaljevati in ker nas je zeblo, smo kmalu odšle naprej.

Počasi je prenehalo deževati. Skozi oblake je posijalo toplo poletno sonce in nas ogrelo. Stopale smo v dolino, potem pa smo spoznale, da bo vsaj še nekaj časa lepo in toplo, preoblekle smo se in si na dišečem travniku privoščile malico. Potem smo prepevale, odkrivale skrivnosti življenja travnika in gozda. Pogovarjale smo se in kar nismo mogle verjeti, da se ta čudoviti svet lahko tako hitro spremeni. Posijalo je sonce in spet sem občudovala vrhove, skalovje,

drevesa, melišča, cvetove, vse okoli nas je bilo tako lepo in veličastno ...

V daljavi se rojevajo spomini

Sedim doma in pišem. V daljavi grmi. Včasih tega nisem opazila, zdaj pa slišim prav vsak grom. Vedno me misli ponesejo tja med gore in lahko si predstavljam odmev med vrhovi. Ta hip sem vesela, da nevihto lahko opazujem skozi okno varnega doma. Kajti ko tega ni pri roki, ko pohajam po visokih gorah in uživam v lepotah sveta okoli sebe, se učim spoštovati tudi streho nad glavo, vodo iz pipe, avto, ki me hitro prepelje ... Vem, da bo jutri nebo čisto, jasno, vrhovi gora se bodo umiti lesketali v daljavi. Večkrat sem razmišljala o našem poletnem izletu na Kriške pode. Šele čez nekaj let sem spoznala, da je našo dogodivščino zakrivilo predvsem veliko neznanja iz predmeta vreme. Takrat nisem prav nič vedela o prehodnih hladnih front, ki povzročijo nevihte tudi dopoldne. Nisem vedela, kam naj bi se pred nevihto umaknile, kje je manjša verjetnost, da udari strela. Imela sem le veliko ljubezen do gora in kolikor je bilo le mogoče, sem odhajala vanje z deklicama, ki sta v naravi prav tako uživali. Naše spoznavanje narave je bilo neponovljivo ...

Simbolne plasti Triglava

Najvišja gora v Julijcih je postala obči simbol slovenstva v zadnjih dveh stoletjih

✍️ Jože Kos Grabar

Kar je gora Ararat za Armence, Fudžijama za Japonce ali Olimp za Grke, to je Triglav za Slovence – namreč prvovrsten simbol, ki združuje, krepi in prispeva k nacionalni samozavesti tistih, ki v njem prepoznavajo svojo povezanost s kulturo in političnimi interesi naroda. Takšne vloge pa nacionalni simboli po navadi ne dobijo v kratkem času, temveč skozi dolgotrajnejše zgodovinsko dogajanje, v katerem ljudje vanje »odložijo« za svoj narod pomembna dejanja, pomen in vrednote.

Ime gore Triglav je bilo glede na danes znane zgodovinske vire prvič zapisano leta 1452, in sicer verjetno v obliki Terglau. Tako in podobno (Terglou ...) so ime gore zapisovali do konca 18.

stoletja (in še pozneje), ko so v Zoisovem krogu v duhu prizadevanj za kranjsko oz. slovensko kulturo in knjižni jezik začeli zapisovati ime gore v obliki Triglav. Od tod izhaja, da ime pomeni gora s tremi glavami ali vrhovi. Vendar se zastavlja vprašanje, ali je takšen tudi prvotni pomen besede, iz katere je ime nastalo. Pomisleki koreninijo v podobnih keltskih gorskih imenih, v morebitni povezavi s slovanskim bogom Triglavom in v tem, da gora Triglav nima treh vrhov, temveč dva (vtis treh vrhov nastane pri pogledu nanjo iz nekaterih smeri).

Slovani so po naselitvi v te kraje od staroselcev prevzeli nekatera imena za reke, hribe, naselja – so mar prevzeli tudi ime za goro Triglav?

Triglav s Fužinskih gora 📷 Vladimir Habjan

Triglav z Jerebikovca Maja Lokar

Glede na to, da so se v valižanskih gorah v Veliki Britaniji ohranila imena, ki zvenijo podobno kot Triglav (Trigfylchau, Trigvulcaugh ipd.), obstaja vsaj nastavek za zgornjo domnevo – vendar pa trdnega pojasnila v zvezi s tem verjetno ne bomo nikoli dobili. Enako kot tudi ne odgovora na vprašanje, ali je gora Triglav dobila ime po enako imenovanem slovanskem bogu (mimogrede, tudi Kelti so častili svojega triglavega boga). Domnevo o tem je leta 1791 prvi zapisal Anton Tomaž Linhart v svojem Poskusu zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije. Poznejša raziskovanja dediščine alpskih in panonskih Slovanov so navrgla le malo gradiva, po katerem bi se dalo sklepati, da je bilo božanstvo z imenom Triglav nekdanje znano tudi v teh krajih. Med takšna gradiva sodi npr. Solnograški urbar iz leta 1322, ki omenja posesti pri Ptujju »v bližini kamna Triglav« (v latinščini »prope lapidem Terglev«). Omenjena raziskovanja se (za zdaj) niso dokopala do gradiva, s katerim bi lahko potrdili, da je naša gora Triglav dobila ime po bogu tega imena. Boga Triglava so sicer častila nekatera plemena Slovanov, ki

so živela ob Baltiku in reki Labi. Po pisnih virih iz 12. stoletja je bil »deus Triglous« eden izmed bojevitih bogov – kakor tudi prenekateri drugi bog, ki je Polabskim Slovanom vlival pogum ob franko-germanskih osvajalnih in genocidnih vojaških pohodih nadnje v imenu širjenja krščanske vere med pogani. Glede vplivov krščanstva velja omeniti tezo zgodovinarja Henryka Lowmianskega iz katoliške Poljske, da je Triglav pri Polabskih Slovanih sekundarno božanstvo, nastalo po zgledu oz. kot interpretacija krščanske svete trojice. Zanimivo je, da na takšen sklep posredno napelje tudi neka stara srbska obredna oz. ljudska pesem, ki omenja boga Triglava.

Pred dvesto leti

Vrnimo se k naši gori Triglav. O njej so začeli več govoriti v drugi polovici 18. stoletja, ko se je po prvih izpričanih vzponih na Triglav (v letu 1778 in pozneje) povečalo zanimanje za ta del gorskega sveta. Gorniško, znanstveno, pesniško in drugo ukvarjanje s tem na novo odkri-

tim, navdušujoče lepim delom dežele Kranjske je ob začetku slovenskega narodnega preroda sprožilo simbolno povezovanje Triglava s Kranjsko, njenimi posebnostmi in njeno »domačo«, t. j. slovensko kulturo. Mecen te, baron Žiga Zois, je v tem duhu leta 1795 ob smrti A. T. Linharta v pismu Valentinu Vodniku navedel Triglav kot poglobitveni označevalni pojem, nanašajoč se na pesnika, ki piše v kranjščini (slovenščini) – v nasprotju s tistimi pisci namreč, ki pišejo v nemščini ali latinščini. Zois in Vodnik sta imela v kontekstu takratnega razsvetljenkega občudovanja narave do Triglava več kot zgolj spoštljiv odnos. Zois je pisal o »starem, častitljivem Triglavu«, Vodnikov navdih za pisanje pesmi v slovenščini je povezoval s »Triglavsko muzo«, Vodnikove pogumne gorske vzpone v bližino Triglava pa opisoval kot »težavno romanje k Velikemu Bogu in k Malemu Triglavu«. Valentin Vodnik, prvi večji slovenski pesnik, katerega stalna želja je bila »krajnski jezik čeden narediti«, je v svoji najzrelejši, domoljubni in narodno zavedni pesmi Moj spomenik, napisani okoli leta 1815, svojo domovino označil s tremi toponimi: Savo, Ljubljanskim poljem in Triglavom – pri tem je zadnjega omenil kot poglobitveni vir svojega (slovenskega) pesniškega navdiha. Dve desetletji zatem je France Prešeren v prostor pod »glavo trojno snežnikov Kranjskih siv'ga poglavarja« postavil prizorišče svoje najpomembnejše pesnitve Krst pri Savici – in s tem posredno povezal Triglav s ključnimi temami, ki so zadevale zgodovino slovenskega ljudstva in naroda (pokristjanjenje in krščanstvo, oblast tujcev).

Pomlad narodov

Tudi v naslednjih desetletjih je Triglav ostal označevalec slovenskega v relativno ozkih, predvsem kulturnih krogih. V obdobju protifevdalne revolucije oz. pomladi narodov (leta 1848) in poznejših slovenskih taborov (1868-1871) ga ni bilo med političnimi simboli Slovencev. Njegova narodno simbolna vloga pa je sčasoma na-

raščala. Tako si je npr. slovensko študentsko društvo, ustanovljeno leta 1875 v Gradcu, nadelo ime Triglav. Delovalo je na narodni osnovi in se izogibalo političnim ter verskim vprašanjem. V zadnjem desetletju 19. stoletja se je zlasti na širšem gorskem območju okoli Triglava razvil odpor Slovencev zoper vdiranje Nemcev v naše gore in njihovo načrtno germanizacijo tukajšnjega gornišstva. Duhovnik, planinec in skladataelj Jakob Aljaž je prav v teh letih pomembno prispeval k utrjevanju slovenskosti Triglava in okoliških gora (postavitev Aljaževega stolpa na vrhu Triglava leta 1895, uglasbitev in objava domoljubne pesmi Matije Zemljiča z naslovom

Triglav leta 1900). Slikar in ilustrator Maksim Gaspari je leta 1904 v okviru svojega propagandnega delovanja, usmerjenega v bujenje narodne zavesti, izdelal razglednico »Iz naroda za narod«, na kateri je slovensko ozemlje upodobil s tremi ključnimi prostorskimi identifikatorji: Triglavom, Ljubljanskim gradom in Jadranskim morjem. Pesnik Oton Župančič je v svoji pesnitvi Duma, napisani v letih 1904-1908, domovi-

no označil s Triglavom in Karavankami kot poglobitvnima toponimoma. Nagrobnik njegovim trem literarnim sopotnikom iz t. i. slovenske moderne (Cankar, Kette, Murn), ki ga je leta 1924 v Ljubljani zasnoval arhitekt Dušan Grabrijan, je v vrhnjem delu oblikovan tako, da ponazarja stilizirano silhueto Triglava. Gibanje za Majniško deklaracijo (1917-1918), s katerim so Slovenci množično zahtevali samostojno državo jugoslovanskih narodov v Avstro-Ogrski in konec takratne vojne, v svoji politični ikonografiji ni uporabljalo Triglava. Vendar deklaracijski znak v podobi bršljanovega lista zaradi svoje trikrake oblike danes lahko vzbudi bežno asociacijo na stilizirano podobo Triglava.

Po prvi svetovni vojni

V Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev in poznejši Kraljevini Jugoslaviji izobešanje slovenske narodne zastave ni bilo dovoljeno. Mor-

da je to poleg uvedbe šestojanuarske diktature leta 1929, s katero si je prisvojil oblastne pristojnosti takratni srbski oz. jugoslovanski kralj Aleksander I., pripomoglo k temu, da je arhitekt Jože Plečnik dal podobo novemu slovenskemu grbu, namreč tistemu z abstrahirano podobo Triglava in šesterokrako zvezdo nad njim. Plečnik je ta grb dal izklesati leta 1934 na kamniti plašč kipa Marije oz. Matere božje, ki stoji pred župno cerkvijo na Bledu. Ob tem velja omeniti, da je bila v letih okoli 1930 na vrhu naslovnice ilustrirane tedenske priloge časnika Slovenec, osrednjega katoliškega političnega lista, na risbi upodobljena idealizirana pokrajina s Triglavom in okoliškimi gorami na sredi ter s cerkvico in razpelom ob strani. Takšni izrecno politični rabi Triglava kot slovenskega simbola je sledila sorodna in neprimerno bolj množična raba v času 2. svetovne vojne. Osvobodilna fronta slovenskega naroda (OF) je namreč svoj odpor proti okupatorjem in protagonistom prejšnjega, do podrejenih družbenih slojev krivičnega družbenega reda v drugi polovici leta 1941 simbolno označila z grafično povezavo stilizirane silhuete Triglava, kratice OF in petero-

krake zvezde. Ob tem je zanimivo, da je Triglav (skupaj s tremi šesterokrakimi 'celjskimi' zvezdami) kot svoj znak uporabljala tudi Slovenska zaveza, ki je bila v letih 1942-1943 vrhovni politični organ slovenskih protirevolucionarnih strank in skupin. Podoba Triglava je iz znaka OF z nastankom FLR Jugoslavije in v njenem okviru LR Slovenije leta 1947 prešla tudi v prvi slovenski državni grb. Štiri desetletja pozneje si je tudi Odbor za varstvo človekovih pravic, ki je nastal ob procesu proti četverici leta 1988, za svoj znak izbral silhueto Triglava (s peterokrako zvezdo nad njim), ki je bil v nasprotju z nekdanjo kratico OF tokrat povezan s kratico JJ (= Janez Janša). Ker so odborniki kot nasprotniki sodnopравnih prijemov Jugoslovanske ljudske armade svoje delovanje simbolno povezovali s podobo Triglava, ni nenavadno, da je leta v letu 1991 (p)ostala pogloblitna sestavina državnega grba nove, samostojne Republike Slovenije.

Zgornji prikaz pomenov, ki so bili v zadnjih nekaj več kot 200 letih pridani gori Triglav, njenemu imenu in/ali stilizirani podobi, kaže, da so generacije Slovencev skozi to dol-

go obdobje projicirale v Triglav svoja narodno zavedna, kulturna, buditeljska, samobitna, obrambna, politična in državotvorna hotenja ter dejanja. Še posebno izrazito je bilo povezovanje med temi hotenji in Triglavom v zadnjih sedmih desetletjih, ob zgodovinsko prelomnih in za slovenski narod težavnih dogodkih. Sklenemo lahko, da je v Triglavu kot simbolu zajeta večina pomembnega in ključnega, kar zadeva slovenski narod v obdobju od njegovega samozavedajočega se formiranja konec 18. stoletja do danes. Prav zato je Triglav ob slovenski narodni zastavi upravičeno naš poglavitni, hkrati pa pomensko zelo slojevit in bogat nacionalni simbol. S svojo geografsko konotacijo oz. označevanjem slovenskega ozemlja in s svojim slovenskim ter jezikovno slovanskim imenom hkrati izpričuje tisto, kar se je skozi zgodovino izkazalo za temeljno za formiranje slovenskega naroda in pozneje njegove države: slovenski jezik in ozemlje, na katerem je ta (bil) v uporabi.

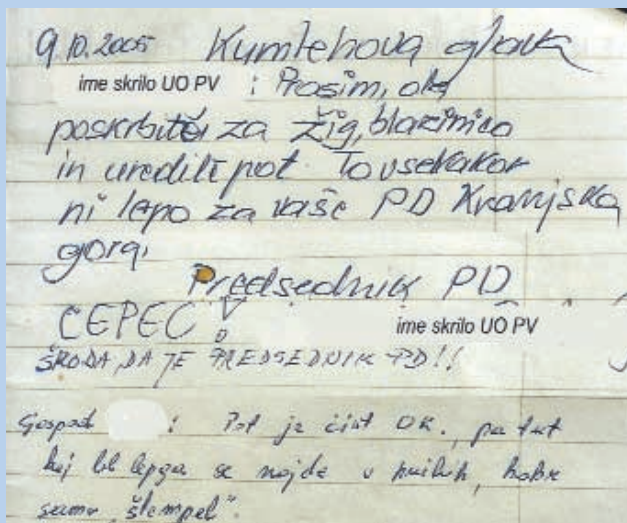
Uporabljena literatura:

* Bezljaj, France (1977): Etimološki slovar slovenskega jezika, Prva knjiga A-J. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Institut za slovenski jezik. Ljubljana: Mladinska knjiga

- * Dolinar, Ksenija, Knop, Seta (urednici) (2002): Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana: Cankarjeva založba
- * Janež, Stanko, Ravbar, Miroslav (1965): Pregled slovenske književnosti. Maribor: Založba Obzorja
- * Javornik, Marjan (glavni urednik) (1987-1999): Enciklopedija Slovenije. Ljubljana: Mladinska knjiga
- * Kos, Janko (1970): Marko Pohlin, Žiga Zois, A. T. Linhart, Valentin Vodnik - Izbrano delo. Zbirka Naša beseda. Ljubljana: Mladinska knjiga
- * Kučan, Ana (1998): Krajina kot nacionalni simbol. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče
- * Kugy, Julius (1979): Pet stoletij Triglava. Maribor: Založba obzorja
- * Lovmjanjski, Henrik (1996): Religija Slovena. Beograd: Biblioteka XX. vek
- * Ovsec, Damjan J. (1991): Slovanska mitologija in verovanje. Ljubljana: Domus
- * Prešeren, France (1964): Poezije in pisma. Uredil Anton Slodnjak. Ljubljana: Mladinska knjiga
- * Rozman, Franc, Melik, Vasilij, Repe, Božo (1999): Zastave vihrajo: Spominski dnevi in praznovanja na Slovenskem od sredine 19. stoletja do danes. Ljubljana: Modrijan
- * Šavli, Jožko (1995): Slovenija, podoba evropskega naroda. Bilje: Založba Humar
- * Švajncer, J. Janez (1986): Znak Majniške deklaracije. Numizmatični vestnik, št. 14, letnik XIV. Ljubljana. ●

Napisi naših gora

Med slovenskimi planinci in znotraj PZS včasih začutimo, da poteka nekakšen skrit boj med tistimi, ki bi radi v gorah vse uredili, predpisali, usmerili, in tistimi, ki bi najraje videli, da bi vse ostalo divjelo in da bi hodili občudovat to divjino. Sredi oktobra smo naleteli na sled tega boja v vpisni knjigi na vrhu Kumlebove glave. Kumlebova glava je 1782 metrov visok vrh nad vršiško cesto v grebenu, ki se z Mojstrovke prek Robičja spušča proti Krnici. Nanj ne vodi markirana pot, zadnja leta pa ima očitno toliko obiskovalcev, da je potka postala že kar dobro utrta. Od Koče na Gozdu je nanj manj kot dve uri vzpona. PD Kranjska Gora, iz katerega je tudi največ obiskovalcev, je na vrhu postavilo skrinjico z vpisno knjigo. V njej naletimo na zabaven spopad mnenj, v katerem pa lahko prepoznamo hudo dilemo našega planinstva. A. S.

Med sanjami in resničnostjo

Čari megle

S Krima k sveti Ani

 in Mojca Luštrek

Jeseni, ko se v kotline priplazi megla in se pogosto ne razkadi do poldneva ali še dlje, je na Krimu tako lepo. Kot bi plul na velikanski ladji po neskončnem belem morju, posejanem s številnimi otoki in otočki - vrhovi in temeni gora in hribov vsenaokrog. Pogled za sanjače in pesnike. Enega takih dni hranim med najlepšimi spomini, najbolj zaradi vračanja mimo cerkve svete Ane nad Podpečjo.

S Krima je kako uro do Planince, kjer od cerkvice svetega Tomaža zavijemo na markirano pot pod bližnjo domačijo. V desno so lepi pogledi na sveto Ano. Ta pot je posebno doživetje, če je v dolini megla. In tisti dan je bila. Megle v izobilju.

Ko sem stopala nad dolino, zalito z belino, je nenadoma nekaj pokukalo iz nje. Ustavila sem se in se zastrmela v tisto pičico. Kaj kmalu je zrasla v streho zvonika. Preden sem izvlekla fotoaparata, pa se je megla spet strnila nad konico, da je moj vzклик »Glej, sveta Ana!« kot plod domišljije obvisel nad brezoblično belo gmoto.

Potem je nevidna roka odstrla bele koprene in vrh hriba se je zasvetila cerkev. Najprej stožec strehe na zvoniku, za njim pa počasi vsa stavba in celo vrh hriba pod njo. Zažarela je v čudno lepi oranžni svetlobi poznega sonca. Meglice so se še igrale okoli nje, a popolnoma zakrile je niso več. V dolino sem se spuščala s številnimi podobami svete Ane, bolj ali manj potopljene v meglo, v fotoaparatu in s še lepšimi v spominu. Samo zamižati mi je treba in se mi prikažejo skrivnostne in čarobne kot tedaj.

Na koncu polurnega spusta so Učne in od tam se lepo vidi čez cesto k svetemu Jožefu nad Preserjami. Do svete Ane je še manj kot pol ure. Malo pred ciljem sem dohitela družino z dvema

Zdaj je na vrsti sosed Jožef

razigranima otrokoma. Sonce je bilo že zelo nizko in cerkev se je kopala v zadnjih žarkih; komaj je bilo mogoče verjeti, da jo je še pravkar ovijala gosta megla. Kar se je prej dogajalo s sveto Ano, se je zdaj ponovilo s svetim Jožefom na sosednjem hribu: megla se je igrala skrivalnice z njim in nas zabavala. Mladi očka je s fotoaparatom begal od prizora do prizora in ven in ven vzklikal kot otrok: »Kako je lepo!« Žareče sonce se je bližalo obzornici, skozi krošnjo drevesa pred cerkvijo pa se je na čisti modri podlagi, ki je naglo temnela, že risala luna, kot bi se bila ujela v črno mrežo golih vej.

Tedaj je od nekod priplavala znana melodija. Zvonek ženski glas je pel Oj Triglav, moj dom. Šla sem za njim in imela kaj videti: za cerkvijo se mi je odprl prelep razgled na Kamniško-Savinjske Alpe. Najvišji vrhovi so bili že nekoliko pobeljeni in ko so se poslavljali od sonca, so bili tako lepi, da je kar zbolelo. Ali je potlej kaj čudnega, da je mladi mamici privrela iz grla pesem? Sicer živahna otroka sta se čisto umirila; čeprav še majhna, sta gotovo začutila lepoto in slovesnost trenutka.

Dan je ugašal, hlad je legal na zemljo, nam pa je bilo toplo pri duši. ●

Radi smo radio...

Trudimo se za pravičnost in resnico.

Robert Božič, voditelj

V planinski oddaji Doživetja gora in narave mu lahko prisluhnete vsak četrtek ob 10:15. Na Radiu Ognjišče.

Radio Ognjišče, Triglav 14, Koper, foto: Izidor Šček

Planinska pot

✍ Polona Nemeč* 📷 Andrej Stritar

»Dovolj spanja, dajmo, pokonci!« so bile mamine besede, ki so me spravile iz tople postelje. Čeprav vsa zaspana, sem hitro vstala in pogledala skozi okno. Zunaj je bil prekrasen sončen dan oziroma jutro. Sonce je ravnokar pokukalo izza hriba in svoje zlatorumene žarke metalo skozi okno na posteljo. Ne vem, zakaj moramo tako zgodaj na pot, saj do Golakov ni tako daleč. Toda mama pravi, da je rana ura zlata ura. No, tudi v redu. Po kratkem zajtrku smo naložili nahrbtnike v avto in se odpravili dogodivščinam naproti. Še enkrat sem pogledala vzhajajoče sonce, ki je sijalo kot v pravljici, in ni mi bilo žal, da sem vstala tako zgodaj.

Pot nas je vodila skozi Lokavec. Cesta se tu začne strmo vzpenjati in proti vrhu nam nudi lep razgled po Vipavski dolini. Rahle meglice so se še vedno zadrževale nad mestom in mu dajale čaroben videz. Ustavili smo se pri izviru in si natočili čiste, sveže vode. Po ovinkasti poti nad prepadi in skozi nekaj predorov smo le prišli na Predmejo. Tu se asfalt konča in nekaj kilometrov vozimo po makadamu. Radovedna si ogledujem drevje, ki širi svoje veje na vse strani. Sprašujem se, koliko so ta drevesa stara in kaj vse so prestala. Končno smo prišli do mesta, kjer smo parkirali. Vzeli smo nahrbtnike, toda stavim, da je bil moj najtežji. Le kaj sem vse stlačila noter? Prvi koraki so bili težki in hitro sem se upehala. Za nameček sem se še spotaknila ob drevesno korenino, ki se je bohotala čez pot. S polnimi pljuči sem zajemala čisti in sveži zrak. Nenadoma zagledam veverico, ki nas je, postavljena na zadnji tački, radovedno opazovala. Prelepo bitje, ni kaj. Ob poti je bilo veliko malin, tako da sem se jih pošteno najedla.

Na pragu kočje je stal oskrbnik in nam voščil dobro jutro. Nismo se ustavljali in smo se odpravili naprej po dobro shojeni poti mimo kapelice. Pajčevina se mi je nabirala v lase in vsakokrat sem krilila z rokami, ker se bojim pajkov. Pozornost mi je pritegnila pajčevina, ki je visela med grmovjem. Pravi čudež narave. Na njej

so bile kot majhni biseri rosne kapljice. Igranje sončnih žarkov skozi drevje je čarobno delovalo na kapljice, da so se barvno prelivale, zdaj modrozeleno, zdaj zlatorumeno. Končno smo si privoščili krajši odmor. Bila je tišina, čemur sem se zelo čudila. Mislila sem, da bom poslušala ptičje petje, toda kot bi vsi še spali. Ampak neke daleč je bilo slišati rahlo trkanje ob les. Spraševala sem se, kaj bi to bilo. Strokovna ugotovitev mojega tata je bila, da je detelj. Dobro, pa naj bo detelj.

Čez melišče smo si utirali pot proti vrhu. Sedaj nisem več zaostajala, bila sem prva. Še nekaj velikih skal in bili smo na vrhu. Od tu je zelo lep razgled na Julijske Alpe, pa tudi na morje. Kot bi imela vse to na dlani. Nebo je bilo brez oblaka in pihal je veter. Zasanjana od lepote sem se skrila pred vetrom za veliko skalo. Zaprla sem oči. Iz sanj me je prebudil mamin glas, da se bo treba vrniti v dolino. Vpisali smo se še v knjigo in vzeli pot pod noge. Lahkotno smo se spustili proti koči. Med potjo nas je spremljal vonj ciklam, ki so nas vabile, naj jih povohamo. Srečali smo še nekaj planincev in se pozdravili, kot se v hribih spodobi.

Še kratek postanek in klepet z oskrbnikom, nato pa smo se polni lepih vtisov tega prekrasnega dne vrnili domov. ○

* Prispevek je na razpisu »Mladi o gorah« zasedel šesto mesto.

Snežnik

V viharnem zimskem dnevu na vrh

✍ Ana Mezgec* 📍 Marjan Bradeško

Bilo je megleno jutro. Z atom sva že zgodaj vstala, saj sva se že prejšnji dan (v soboto) odločila, da greva na Snežnik. Bil je čisto bel in sva se že veselila, da bova videla sneg, saj ga v Trnju in v nižinah ni bilo. Tako sva se toplo oblekla in se strpala v avto. Pripeljala sva se v Ilirsko Bistrico in nato zavila na Sviščake. Ker je od Ilirske Bistrice do Sviščakov skoraj 20 km, mi je bilo med potjo slabo. Ko sva končno prišla na Sviščake, sem bruhala. Ata me je vprašal, ali bova odšla na vrh. Pritrdila sem mu, saj sem se že bolje počutila. Potem sva hodila. Občudovala sem ledene sveče, počitniške kočice (ena mi je bila res všeč) in seveda SNEG! Kmalu sva se morala ustaviti. Zaradi vezalk. Takrat sta naju prehiteli gospe, ki sva ju že prej srečala in tudi prehitela. Ker se je to (prehitevanje) še nekajkrat ponovilo, je ena izmed gospa rekla, da smo kot na avtocesti. Potem sva odšla naprej. (Med potjo mi je bilo še vedno slabo, zato sem se hotela pogosto ustavljati). 100 m ali še veliko manj pod vrhom je bilo toliko snega, da je majhne borovce, ki so bili veliki kak meter (nekate-

ri še več), zamelo in sva tako rekoč hodila po njih. 20-50 m pod vrhom pa je tako močno pihalo, da bi me lahko odneslo! Ata in jaz sva se zelo bala, kaj bo, a nama je uspelo priti na vrh. Na vrhu je pihalo, prenašalo sneg, da nama je koščke kristalčkov neslo v obraz, in koča je bila zaklenjena! Kaj pa zdaj? sem se vprašala. Skoraj sem že jokala! To naj bi bil izlet, ne pa viharni dan. Zagledala sem se v nekega človeka, ki je odšel po poti, potem pa kar izginil. Tudi ata je videl. Potem je šel pogledat. Tam je stala betonska hiška, v katero naj bi šli planinci. Potem sva vstopila še midva. Usedla sva se in pomalicala. Nato sva odšla prav na vrh. Tam je tako silovito pihalo, da me je moral ata držati. A me je tudi slikal in tistemu, ki ne bo verjel tej zgodbi, bom pokazala sliko. Pot navzdol je bila brez vsakršnih zapletov, zgodilo se je le to, da je ata pozabil zapreti termovko in se je čaj polil po torbi. Ko sva končno prišla domov, sem si res oddahnila. Tega dneva ne bom nikoli pozabila, saj doslej tako zanimivega izleta še nisem doživela. ○

* Prispavek je na razpisu »Mladi o gorah« zasedel sedmo mesto.

»Vse pride prav čez sedem let«, kaj pa tudi čez enainsedemdeset?

✍ Milena Jesenko

Vesela prijaznega povabila zagrebških planincev, naj se jim pridruživa na osemdnevnem planinarjenju po gorah bolgarske Rile in Pirina, sva se lotila priprav, med katere je sodilo najprej zbiranje podatkov o deželi in gorah, ki so bile cilj potovanja. Ravno tiste dni je mož, ki ljubi vse, kar »lahko pride prav čez sedem let«, izbrskal iz omare v planinski sobi našega društva v knjigo vezane številke Planinskega vestnika iz leta 1934. Med listanjem je pritegnila njegovo pozornost slika Musale in pod njo naslov V gorah zapadne Bolgarije. Seveda je takoj sledilo branje v štirih nadaljevanjih opisanega potovanja treh slovenskih planincev po Sofiji in vzponov na rilske in pirinske gore. Dr. Arnošt Brilej je tako slikovito predstavil pokrajino in doživetja na poti, da sva ob branju začutila vonj dežele in se še bolj veselila skorajšnjega odhoda. V Tonetovem nahrbtniku se je seveda zemljevidu Bolgarije pridružila še fotokopija teh prispevkov, saj sva računala, da nama bodo gotovo v koristno oporo.

V prvi polovici julija smo tako z avtobusom odpotovali iz Zagreba proti Beogradu in naprej na jug do rudarskega Bora, si ogledali ostanke veličastne rimske palače Gamzigrad ter kmalu zatem prestopili srbsko-bolgarsko mejo. Po ogledu trdnjave v mestu Belogradčik in verige znamenitih rdeče rjavih skal, ki so jih naravne sile oblikovale v slikovite figure, smo prispeli v visokogorsko turistično naselje Borovec in se nastanili v hotelu. To je bilo naše stanovanje s polpenzionom za naslednje štiri dni. Od tam smo odhajali ali se vozili na izhodišče tur v pogorju Rile. Najprej nas je sprejela Musala, ki se ponaša, da je najvišji vrh Balkana. Vendar smo utrjeni planinci na njenih 2925 m prišli dosti laže kot na marsikateri vrh v našem Triglavskem pogorju. Rila je pač staro gorovje, ki nima strmih prepadnih sten in špičastih vrhov, a tudi ne bleščeče snežne beline naših Alp. Ima pa trdne sive granitne skale, obilo vode, cvetja. Zatem smo se povzpeli na 1720 m visoko Maljovico in z nje gledali na Rilski samostan – pozneje smo ga tudi obiskali – , se predstavili

v turistično mestece Bansko ter opravili turo na 2914 m visoki Vihren in še kam.

Ta dolgi uvod ima samo en namen: poudariti pomen zapisov in opisov poti, pokrajine, ljudi, življenja, vsega, kar planinci vidimo, občutimo, doživljamo na svojih poteh. V nas »zapisani« spomini odidejo z nami, zapisani na papirju, natisnjeni v časopisu, reviji, knjigi ostanejo. Tisto, kar je leta 1934 orisal dr. Arnošt Brilej, sva primerjala s tem, kar sva videla in doživljala midva. Prav nič ne bi mogla dodati, seveda tudi zato ne, ker nimava širine njegovega znanja. Opisi so tako natančni in veljavni, da sva jih na željo naših zagrebških prijateljev pred vsako turo prevajala. V teh enainsedemdesetih letih se je v naravi vidno spremenilo samo tisto, v kar je posegel človek: na pobočjih so sveže rane zaradi velikanskih smučičšč, asfaltne ceste vodijo visoko v gore, nekatera turška zemljepisna imena so zamenjale bolgarske besede – El Tepe je npr. zdaj Vihren, Džumhurija Borovec. Drugačni so oprema planincev, pa hrana in pijača v naših nahrbtnikih ter postrežba v kočah. Pa ljudje? Samo malo drugačni smo, le toliko, kolikor se prilagajamo novim življenjskim razmeram, družbenoekonomskim razmerjem in vsakršnim dosežkom civilizacije; to se ne nazadnje sliši iz zvonjenja mobilnikov na še tako samotni gorski potki. V svojem bistvu pa smo prav taki kot pred enainsedemdesetimi leti Brilejeva skupina: radovedni ljubitelji lepote tega sveta, popotniki po gorskih strminah in utrjevalci prijateljstva med sebi podobnimi, ki tam visoko nad vsakršnim nižavjem dosežemo svoje zvezde, svoje hrepenenje po tistem, čemur pravimo sreča. »Tam ob tistem jezeru bi se hotel utaboriti za teden ali dva ..., kjer bi presanjal ure in ure, zatopljen v mirno lepoto pirinske pokrajine ... počutili smo se srečno sredi te gorske narave,« je zapisal dr. Brilej davnega leta 1934 in tako lahko zapišem tudi za našo skupino leta 2005.

V letu, ko praznuje Planinski vestnik svojih 110 let, sem želela izreči s tem čestitke ljudem, ki skrbijo zanj, in poudariti koristnost tega našega glasila dobesedno od včeraj za danes in jutri, kot radi rečemo. ○

Korziški duet

Paglia Orba in Monte Cinto

✍ in 📷 Mire Steinbuch

»Kam greš pa letos na dopust?«

»Na Korziko. Šestič.«

Sogovornik je izbuljil oči: »A že šestič? Ja, kva pa je tam tok lepga? Kva pa počneš tam?«

Prvič: ne vem, zakaj se človek, ki je že vsaj dvajsetkrat preživel dopust na hrvaški obali, čudi, če grem šele šestič na svoj priljubljeni mediteranski otok.

Drugič: ko mu rečem, da bom malo »skočil« v hribe in se nato »splaknil« v morju, ponovno debelo pogleda: »A po hribih? Kakšnih hribih?« Ko mu povem, da so tam kar pošteni hribi, saj meri najvišji vrh 2706 m, da imajo dovolj snega za turno smučanje še v maju in za konec z veseljem dodam, da imajo preko sto vrhov in špic čez dva tisoč metrov, se že kar malo zbojim za njegove oči.

Preden se podamo na pot, mi dovolite še besedo o varnosti. Prosim, da ne podcenjujete divjih in lepih korziških gora, četudi se kopajo v sredozemskem morju in soncu. V nahrbtniku naj ne manjka bivačevreča, vetrovka in vsaj lahek flis. Pit Schubert v svoji knjigi Nevarnosti v gorah poroča, da je poleti 1980 skupino šestih nemških dopustnikov zajel nenaden vremenski preobrat. Noči ni preživel nihče.

Paglia Orba, 2525 m

Prva pot v visoke hribe me je peljala na lepoto iz rdečega granita. Ne samo gora, temveč cela dolina, ki pripelje pod njeno vznožje, je pravljico lepa, zlasti v jutranjem soncu: rana ura – zlata ura. Ko je zažarela v barvah vzhajajočega sonca, sem pomislil, da je morda tudi Strauss hodil po tej dolini, preden je napisal Zaratuastro, saj jo poznate, glasbo iz filma Odiseja 2001. Po sredi teče reka Golo, ki je v tem, zgornjem toku, še bolj potok in dela slikovite kaskade in tolmune, v katerih popotnik lahko ohladi

Dolina Golo

pregreto telo. Ljudi je silno malo. Ko sem imel za nekim grmom običajen jutranji opravke, je po poti prisopihala skupina desetih ljudi. In to je bilo ta dan vse. Zame je ta dolina celo lepša od Restonice, ki jo nekateri razglašajo za najlepšo na Korziki. Še nikjer nisem videl toliko fotogeničnih osamelcev – viharikov, ki so nemo vabili k fotografiranju.

Markacije se končajo pri koči Ciottuli di i Mori. Za ta »refuge« v Lonely Planetu piše, da je sicer odprt, vendar neoskrbovan. Napaka: bil je zelo oskrbovan. Ponudba je obsegala vse od sendvičev do menija, od čaja do piva in to po sprejemljivih cenah. Jaz pa sem tovoril litre in litre tekočine in hrano, kot da ne bi imel hernije v križu. Oskrbnika, zlasti mlajši, sta bila temna Korzičana divjega videza kot iz romana Colomba Prosperja Mériméeja¹. Kljub nevarnemu izgledu sta bila prijazna in dobre volje. Seveda, kako naj bi bila drugačna v tako lepem okolju.

Nad kočo pot označujejo kamniti možici, ki so postavljeni dovolj na gosto, da ni težav z iskanjem poti, ki je čez steno drzno in slikovito speljana po naravnih prehodih. Mestoma je potrebno preplezati kratke odstavke I. do II. stopnje. Na najtežjem delu visi debela vrv, s katero si pomagaš pri vzponu. In ko si »čez«, ugotoviš, da je pritrjena le še z nekaj prameni! Med vzpenjanjem je slikovit pogled na veliko okno v steni sosednjega vrha Capu Tafunatu. Nova priložnost za dober posnetek.

Razgled z vrha je pravo razkošje. Pogled na temno modro morje je bil veličasten. Na zahodu zaliv Porto in dolina Fango, na severu zaliv pred Calvijem, proti JV pa skoraj pred nosom Monte Cinto. Ostrice Bavelle na jugu in na vzhodu ... eee ... dežela vzhajajočega sonca!

Monte Cinto, 2706 m

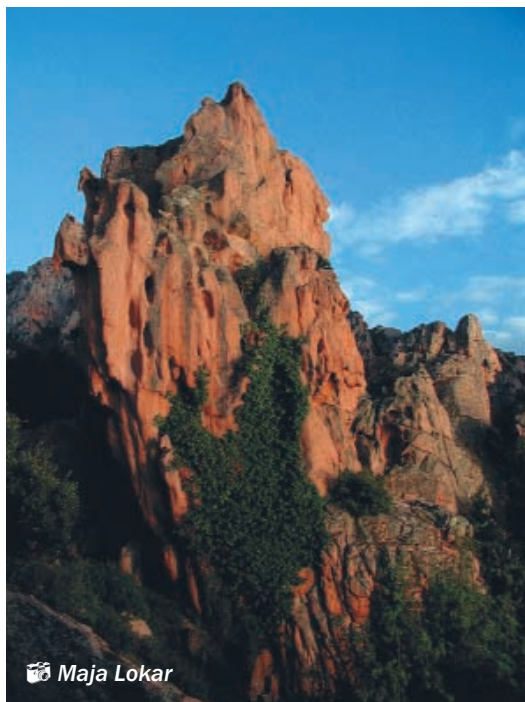
Kamp v Lozziju ima zelo simpatično lokacijo med borovci, z lepim pogledom na gore. Mimo sicer pelje makadamska cesta, vendar je promet na srečo redek. V vodniku sem prebral, da si z avtom prihraniš debelo uro hoje, vendar je cesta izredno slaba in ozka. Ta pri-

pomba je zvenela kar resno, zato sem sklenil, da si popoldne to cesto pobljže ogledam. Z ženo sva krenila na sprehod. Kmalu sem opazil smerno puščico za stezico, ki se je izgubljala v makiji. »Najbrž je bližnjica, da ne bo treba požirati prahu,« sem bistroumno pripomnil. Steza je vijugala, se nekaj časa držala šumečega potočka, nato zavila stran in naju pripeljala na cesto. Cesta! Velikodušna oznaka za tisto, kar je bilo pod najinimi nogami. Menim, da bi se široki jarki, pravi kanjoni, videli celo iz letala! Dlje ko sva hodila, slabša je bila »cesta«. Občasno naju je kakšen avtomobil zavil v oblak prahu. Mislim, da so bili večinoma domačini v starih, izdelanih vozilih. Turisti so vozili bistveno počasneje. Skozi odprta okna so se slišali jezni vzkliki »merde« in »scheiße«, komentarji na zoprno hreščanje pločevine ob kamen, ko so nasedli. Višje ko sva bila, več avtomobilov je bilo parkiranih ob cesti. Videl sem dovolj, da sem se odločil, da si ne bom prihranil debele ure hoje.

Zjutraj sem vstal pred četrto uro, kajti brez kave se nisem hotel odpraviti. Opazil, oziroma začutil sem, da je trava brez rose, pa tudi pretoplo je bilo. To mi ni bilo prav nič všeč. S prižgano petzlovko² sem stopil na cesto. Kmalu sem

¹ Roman je izhajal v časniku Slovenec v letu 1920. Jugoslovanska tiskarna ga je v založbi uredništva Slovenca natisnila 1922. Prevajalec se je podpisal z inicialko -Š.

bil pri smerni puščici. Bila je tema kot v rogu. Zavil sem v makijo in se hitro znašel v težavah. Pri dnevni svetlobi je bila stezica tako razločno speljana, da bi ji še slepec lahko sledil. V ozkem pramenu čelne svetilke pa sem zaradi ostrega trnja kmalu začutil, da nekaj ni v redu. Nenadoma sem se znašel v gosti makiji. Prestavil sem v vzvratno, uspelo mi je najti nekaj stezi podobnega. A ne za dolgo. Potem sem se spomnil, da bi moral slišati potoček. Napel sem ušesa: šumel je nekje na levi. Uspelo se mi je prebiti do njega in nekaj časa je šlo dobro. Potem pa sem začutil, da sem stopil v prazno. Bliskovit pogled navzdol mi je razkril, da stopam v globok jarek. Imel sem toliko časa, da sem se z desno nogo, na kateri sem še stal, močno odgnal in z levo pristal pod vrhom jarka na nasprotni strani, kjer sem elegantno zdrsnil na dno in jo odnesel z nekaj praskami. »Ti hudič, ti,« sem dobrovoljno zarobantil, vesel, da sem jo poceni odnesel. Po nekaj ovinkih in slepih ulicah sem olajšano zadihal na beli cesti.

Ko sem prišel do parkirišča, se je že skoraj zdanilo. Pri dveh avtomobilih so se pretegovali, zehali in lulali Italijani, njihovi otroci pa so še stoje spali dalje.

Steza je bila dobro markirana, pokrajina dokaj slikovita. Kot je v teh krajih navada, so se markacije končale pri koči L'Ercu. Bila je sicer odprta, vendar neoskrbovana. Nad kočo so se začeli možici. Očitno v teh krajih niso tako gradbeno navdušeni kot pod Paglio Orbo. Možici so bili redkejši, vendar je šlo. Vživel sem se v pokrajino. Nenadoma sem se zavedal, da sem sam na gori, da daleč naokoli ni žive duše. Občutek je bil – moram reči – zelo močan, enkraten. Gora in samota name nista delovala kot breme, temveč evforično, bil sem navdušen. V naših prenatrpanih hribih tako samoto redko doživiš. Nazadnje se mi je to zgodilo pred mnogimi leti, ko sem namenoma zavil z markirane steze in se izgubil v brezpotju Kamniških. Le da takrat nisem bil prav nič evforičen, ampak mi je neznosna teža kamnitih velikanov nad menoj stiskala prsi. In ko sem po dolgem času zagledal markacijo, sem se je razveselil kot starega prijatelja.

Pokrajina je pravo nasprotje doline Golo. Tam poezija lepote, tu pesem divjine, razbitega skalovja – kraljestvo samote in vetra. A pogled nazaj proti zeleni dolini in umetnemu jezeru Calacuccia pod menoj je bil vseeno lep.

Sivo nebo me je sililo v tempo, ki bi bil sicer počasnejši. Nenadoma sem začutil, da me nekdo opazuje. Občutek je bil tako močan, da sem se celo ustavil in začel gledati okoli sebe. Nikjer nikogar! Še enkrat sem s pogledom obkrožil nizko grmičevje nad seboj. Tam! Zagledal sem črne oči, nad njimi pa majhna štrleča ušesa. O, madona, prašiči! Nisem se sicer podelal, toda srce mi je poskočilo nad 200 udarcev. O teh poldivjih prašičih sem slišal razne zgodbe. So domače svinje, ki žive na prostosti in se hranijo s tistim, kar najdejo v naravi. Verjetno je to vzrok, da so salame in pršuti tako slastni. O teh živalih kroži anekdota, da imajo tako oster nos, da zavohajo celo Isostar v pločevinki! Poleg tega so silno požrešni! Skupina Francozov, ki so delali GR20³, je lansko leto pripovedovala, da so jim uničili šotor, ko so stikali za hrano. In jo seveda

² Čelna svetilka znamke Petzl.

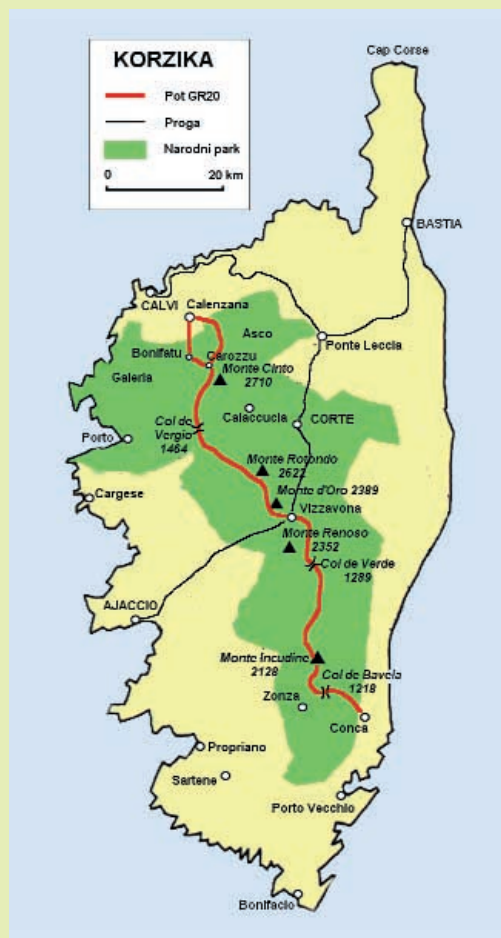
³ Glavna planinska transverzala, imenovana Grand Randone 20, ki poteka od Calenzane na severu do Conce na jugu. Okoli 200 km dolga pot je razdeljena na 15 etap.

Strme korziške obale Mateja Pate

Korzika za planince

☞ Andrej Stritar

Korzika je tako rekoč sanjski otok za planince, ki bi si radi dopustovanje ob morju popestrili z gorskimi doživetji. Premore več kot dvajset dvatisočakov, najvišji je Monte Cinto (tudi Monte Cintu), 2710 m.

Kako do Korzike: Po italijanskih avtocestah mimo Benetk, Padove, Bologne in Firenc do Livorna. Tam na trajekt in z njim še štiri ure do Bastie na severu otoka. Trajekti vozijo v sezoni nekajkrat na dan in so navadno zelo polni. Zato je pametno vnaprej rezervirati prostor.

Gore Korzike: Gore so zvečine iz trdne starejše kamenine rdečkaste barve in v spodnjih

delih poraščene z mediteransko vegetacijo. Poti so praviloma dobro markirane.

Najbolj gorat je osrednji del otoka. Južno od kraja Calvi na SZ-obali je najsevernejša skupina vrhov nad dolino **Bonifatu**. Le malo južneje so najvišje gore z **Monte Cintom** in **Paglio Orbo**. Podnju najlažje pridemo s ceste med mestom Corte in krajem Porto na zahodni obali. V bližini mesta Corte je romantična dolinica **Restonica**, v kateri sta zelo znani gorski jezerci **Lac du Melo** in **Lac du Capitulo** in ki je tudi izhodišče za dvatisočak **Monte Rotondo**. Še nekoliko južneje nad prelazom Vizzavona, čez katerega sta speljani glavna cesta in železnica v Ajaccio, se dviga **Monte d'Oro**, precej bolj na jug pa je pomaknjena skupinica **Bavella** z drzno oblikovanimi in težko dostopnimi stolpi.

Korziske gore so med gorniki najbolj znane zaradi visokogorske transverzale **GR20**, ki povezuje večino najlepših gora (o tem je pisalo v junijski številki PV 2003).

Zavetišča: Na bolj odmaknjenih točkah so postavljene skromne kočice, nekatere med njimi so tudi zasilno oskrbovane. Divje kempiranje je prepovedano. Šotor si lahko postavite ob koči, vendar ne zastonj.

Kako v gore: Zelo podobno kot pri nas v visokogorje! Ture praviloma niso kratke, saj so višinske razlike precejšnje. Vsekakor se z izhodišča ali iz kočice odpravimo zelo zgodaj, kajti že sredi dopoldneva se okoli vrhov radi naberejo oblaki, ki popoldne naredijo tudi kako nevihto.

Kaj še početi na Korziki: Zelo prijetno je **soteskanje** po številnih potokih, v katerih je voda tudi primerne temperature za kopanje. Vedno več je **plezališč**. Številni gorski prelaki lahko utrudijo še tako zagnanega **gorskega kolesarja**. Pa seveda kopanje v morju, saj na številnih plažah sploh ni pretirane gneče.

Več informacij: Največ in najceneje na spletu, saj je raznih strani v različnih jezikih nepregledno veliko. ○

Capu Tafuntu in Paglia Orba

našli. Jaz sem imel sicer samo dva Power bara in tri litre cedevite, ampak požrešen prašič je pač požrešen prašič! Počasi sem se pomaknil naprej in gledal v kosmato glavo. Po nekaj korakih je izginila, v grmovju pa se je zaslišalo lomastenje: bilo jih je več! Tekli so proti stezi nad menoj! Presekati mi hočejo pot, me je prešinilo. Govori se, da so silno inteligentni! Prav nič dobro se nisem počutil. Razgledal sem se okoli in na desni opazil skalnat žleb, porasel s šopi trave. Bom rajе kar tukaj poskusil. Zaplezal sem med skale. Po približno 200 metrih je bilo žleba konec. Nad seboj sem opazil stezo. O prašičih ne duha ne sluha. Odprava je bila rešena!

Potem do vrha nisem imel več težav. Z njega je bil razgled bolj boren, saj je bilo naokoli že precej zabasano. Izvlekel sem aparat in se pripravljaj, da bom kljub temu naredil nekaj posnetkov. Levo od Paglie Orbe se je bahalo nekaj ostric, za katere sem kasneje zvedel, da se ime-

nujejo Cinque Fratti. Res jih je bilo pet. Potem pa je zašumelo in začelo je, recimo temu, močno rositi. V trenutku sem pospravil aparat, napravil nekaj dolgih požirkov, še anorak in jo ucvrl navzdol. Sprva široka steza se je izgubila v steni. Samo, da ne bi bilo megle. Če pa že bo, se naj vsaj vidi od možica do možica, sicer bom v težavah. Vendar je bila bojazen odveč. Čez nekaj minut je prenehalo deževati, vidljivost je bila spet dobra. Po debeli uri sestopa sem srečal prve ljudi, ki so počasi rinili navzgor. In nato še Italijane z otroki.

Kasneje, ko sem se stuširan in prijetno utrujen udobno pretegoval v šotoru ter srkal pivo, je zabučalo v borovcih in se ulilo, da so velike kaplje ropotale kot toča. Tedaj sem se spomnil na male Italijančke, ki jih je neurje, ne glede na to, ali so se vzpenjali ali sestopali, zalotilo nekje na odprtem. In preklel njihove butaste tastare. ◉

Crescendo razgledov

Po Rožnem pasu sredi sten

✍ Mateja Pate 📷 Boštjan Likar

Pod večer sva prispela v Torlo, značilno turistično gorsko vasico, katere idilično srednjeveško jedro neusmiljeno prerašča novodobna mondenost. Kot po navadi sva se najprej odpravila na lov za knjigarno ali trgovino z gorniško opremo, da bi se dokopala do kakšne vodniške literature in ugotovila, kam naju bo pot zanesla naslednji dan. Kakšnega načrta tako ali tako nisva imela, zadnje čase se v glavnem potepava tako, da greva »za nosom«. Boštjan pravi, da je tako bolj zanimivo, in čeprav zaradi tega včasih nergam, ko pod vse skupaj potegnem črto, vendarle priznam, da ima po večini kar prav. Tako sva tistega večera dolgo stikala po knjigah in zemljevidih, neprijazni prodajalec naju je že precej pisano gledal. Na koncu sva se odločila za neki zemljevid, ki naj bi bil dovolj dobra podlaga za izlet v neznano, si mimogrede v vaški piceriji napolnila želodec in se nato odpravila iskat sobo z razgledom. Ves čas potovanja sva noči preživljala v »hotelih s poljubnim številom zvezdic« - to je bilo odvisno od tega, kako hitro si zjutraj vstal s postelje: hitrejši in bolj nenadzorovano je bilo vstajanje, več zvezdic je imel hotel Pontiac, ko si z glavo butnil v njegovo streho ... Za idiličen prostorček za prenočevanje v dolini Ordesa sva se morala obrisati pod nosom, a sva v zameno od prijaznega (in celo angleško govorečega) rangerja na vstopu v park dobila namig za izlet. »Glej, tole menda toplo priporoča,« je rekel Boštjan, kazaje neko stezo, ko se je vrnil iz njegove utice. Faja de las Flores, je pisalo na zemljevidu. »Tudi prav, meni je vseeno,« sem zaspano zabrundala, naveličana manire »kam na turo (počitnice/plezanje/...) - odločitev v zadnjem hipu«.

Strmo navzgor

Še v mraku sva se vkrcala na turistični avtobus, ki tudi zunaj visoke sezone Torlo povezuje

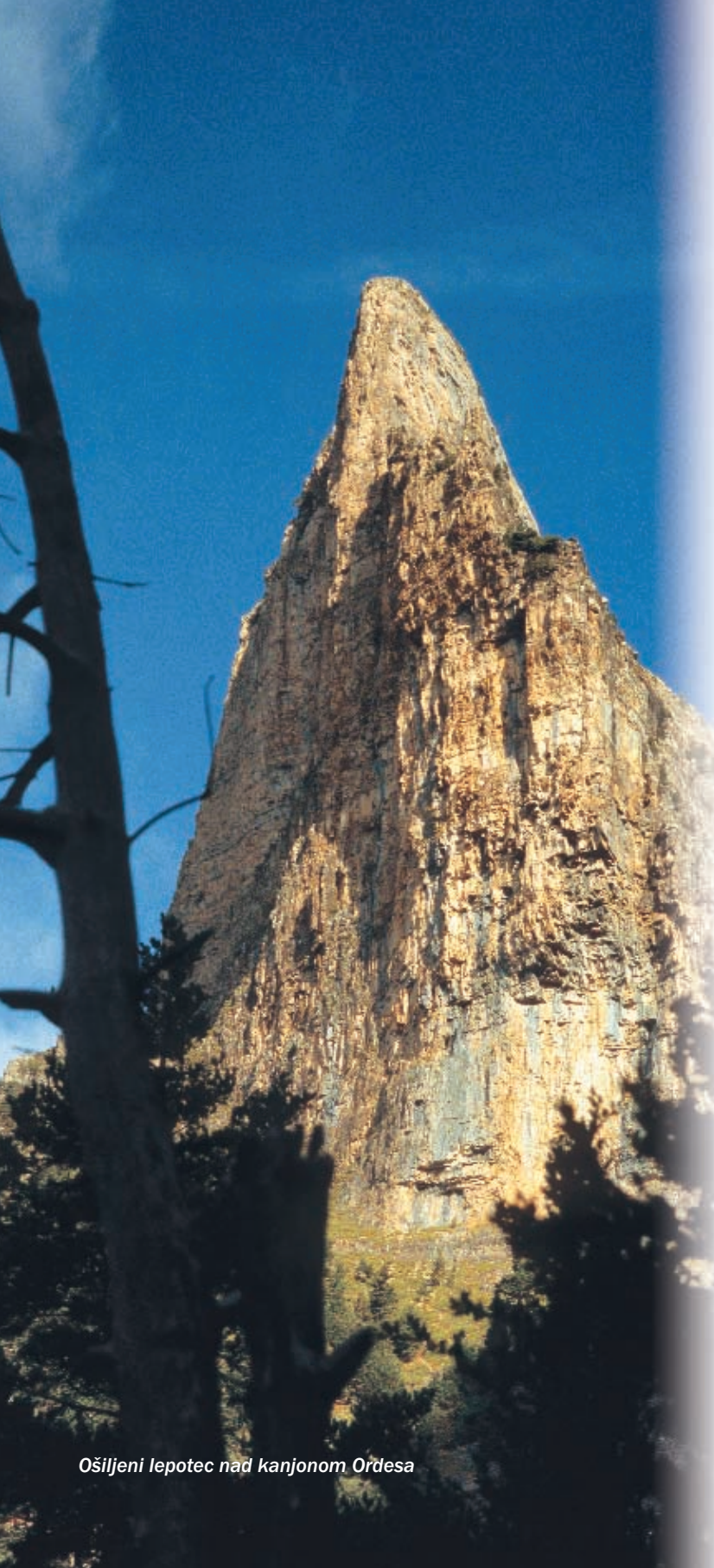
z dolino Ordesa. Mala šoferka je z vajenimi gibi spretno sukala volan po vijugasti cesti vedno višje nad dnom kanjona, po katerem se vije reka Arazas, dokler nas ni »izpljunila« na gromozanskem parkirišču, ki je poleti menda polno do zadnjega kotička. V jutranjem hladu sva se zopdila v temačen, gost gozd z očarljivim rastjem in medtem ko sva ugibala, katere vrste dreves naju obkrožajo, so se začeli odpirati zanimivi razgledi. Najbolj je pritegoval poglede koničasti stolp na najini levi, ki se ga kot soseda ne bi sramoval noben dolomitski vršac. »U, poglej to steno, misliš, da se tu kaj pleza?« Nekam preveč sumljivo previsna se mi je zdela, da bi v njej lahko potekala kakšna »do uporabnika prijazna« smer, ampak kdo ve ... Za stopnjo bolj diha jemač prizzor se nama je odprl še nekoliko više, ko sva se znašla pod osupljivim amfiteatrom visokih, strmih, s travo poraščenih sten, ki na prvi pogled niso razkrivale nobene šibke točke, prek katere bi se lahko takole, prav po turistovski opravljena, pregoljufala. Pogled na resnobno kosmato vertikalno povsod okoli naju je bil skoraj skrb zbujajoč. Vendar sva v pravem trenutku zagledala kažiopot (ti so sicer redki kot bele vrane, pa tudi kakih rdeče-belih očes in podobnih potnih znakov v tem parku ni najti) - nekam bova že prišla ... In sva šla. Strmina pod najinimi nogami je naraščala in kar naenkrat sva se znašla na ozki polički, ki se je nad prepadno travnato strmajlo vila okoli izpostavljenega raza. »Heh, tole je pa vse kaj drugega kot varno zavetje domačih planinskih poti,« sem si mislila, ko sem, z enim očesom pogledujoč v globino, skrbno merila korake po ozki stezi. Prikorakala sva do naslednjega razpotja in nekoliko zmedeno obstala: na levi kažiopot, ki je kazal naravnost navzgor čez skalnat teren - ta je bil videti še kar simpatičen, dvome je zbujala le risba plezalca na kažiopotu; na desni pa se je v nedra kosmate in obupno strme stene vila silno ozka steza. Prečnice mi že od nekdaj smrdijo, zato sva se pač odpravila na levo, v skalovje. Med oblimi trebuhmi so bili na redko posejani klini, ki so poplezovanje le neznatno olajšali, zato nemara plezalec na kažiopotu le ni bil narisana kar tja v en

dan. Ko sva se prekobalila čez zadnji trebuh teh Clavijas de Salarrons, sva se znašla na vrhu amfiteatra, na prijetni zelenici, tu in tam posuti z balvani. Vabljive gamsje stezice so vodile nekam na desno, po široki travnati gredini, in prepričana sem bila, da se najina Faja de las Flores začinja nekje tu. Pod nama stene, nad nama tudi, vmes pa ta zelena gredina – kje drugje naj bi se torej vil ta »z rožami posuti pas«?

Skoraj kot po pločniku

A natančnejši pogled na zemljevid je razkril, da bo treba še nekoliko gristi kolena. Iz doline so se pripodile sive koprene, zato sva se podvizala, kajti svet je bil ravno pravšnji za temeljito »lutanje«, če bi naju zajela megla. Orientacijo so tu in tam lajšali kamniti možici in ko sva se povzpela na skalnato teraso nadstropje nad zeleno gredino, je Boštjan oznanil, da je »to zdaj to«. Meglice so se za trenutek razkadile in razkrile dramatičen pogled: na desni se je terasa sumljivo ožala, dokler se ni preobrazila v na videz kot las tanko poličko, nad katero so se bočili veličastni trebušasti previsi, pod njo pa so se strme stene spuščale na prostrane livade prej omenjene gredine. »Kaj, tukaj naj bi šla? Pa niti v sanjah!« Spomini na nerodna mesta triglavskih

Zlatorogovih polic ali kakšen sippek detalj poti Planica-Pokljuka so z vso silovitostjo butnili na dan in – če se še spominjate, prečnice (pa tudi gruščnate police in skrotast teren in mnoge druge, sodobnemu plezalcu popolnoma odvečne nevšečnosti) mi niso bile nikoli ljube ... Pa sva si privoščila malico, meglice so plesale svoj ples in povečevale napetost in ko sem se že namenila podati glasen ugovor proti nadaljevanju poti, je mimo naju prisopihal možic v kratkih hlačah in telovadnih copatah in povprašal, ali se tu začne Rožni pas. Nemo sva prikimala, možak je pomlatil svoj sendvič, se malo razgledal in odskakljal proti polički. »No, če gre pa tale ata tako nonšalantno v to ‚grozoto‘, potem grem tudi jaz,« je bil sklep dneva. In sva šla.

Kmalu sem od navdušenja skoraj vriskala. Ne duha ne sluha o kakšnem delikatnem plazenju nad vabečo globino, ampak pravi pravcati sprehod po lepi stezi; z nje se sicer res ne bi bilo dobro zvaliti, na nekaterih mestih omogoča le enosmerni promet in definitivno ni za vrtoglave, ampak razgledi, ki jih ponuja, so preprosto vrhunski. Takole brezskrbno se sprehajati sredi sten in se opijati s pogledi v dolino je bilo tako nobel, da se je zdelo že skoraj bogokletno. Slikoviti kanjon Ordesa nama je v vsej svoji divjosti ležal pod nogami in naju navduševal s pestrostjo barv in oblik sten, ki se dvigajo nad dnom kanjona. Po dobrih petih kilometrih sledenja izohipsi 2300 m naju je stezica, potem ko se je kar nekajkrat ovila oko-

Pireneji

☞ Mateja Pate

Pireneji se razprostirajo na meji med Francijo in Španijo. Če bi šteli prav vsako vzpetino med Biskajskim zalivom in Sredozemskim morjem, bi zajemali področje, dolgo več kot 400 km. Bolj realna ocena, ki obsega Visoke Pireneje (vrhovi med 2500 in 3500 m), pa je približno 170 km med prelazom Somport in Andorro. Pireneje pravzaprav sestavljata dve verigi, ki se prekrivata na področju doline Vall d'Aran v bližini osrednjega dela masiva. Španski Pireneji so razdeljeni v tri skupine: Katalonski so znani predvsem po narodnem parku Aigüestortes i estany de Sant Maurici s številnimi ledeniški jezeri (mnoga izmed njih so žal zajezena za potrebe hidroelektrarn); Aragonski Pireneji v svojih nedrih skrivajo najvišja vrhova, Aneto/Maladeta (3404 m) in Posets (3367 m), ter slikovite ledeniške kanjone, Navarski Pireneji, nižji in gorniško morda manj zanimivi, pa se razprostirajo zahodno od prelaza Somport. Pestrost barv in oblik dajejo gorski verigi različne kamnine – apnenec, granit, gnajs in vulkanske kamnine. Več kot 8500 vrhov, 1500 jezer, 4000 slapov, 500 kanjonov, 5000 jam in tako naprej: če gre verjeti Jacquesu Jolfru, avtorju monografije *Paysages des Pyrenees*, obstaja vsaj 36 000 razlogov za obisk Pirenejev.

Trinajst kilometrov dolga in 800 m globoka dolina Ordesa, ki so jo raziskovali že na začetku 19. stoletja, je ponos Aragonskih Pirenejev,

narodni park, v katerega okviru je (Parque Nacional de Ordesa y Monte Perdido), pa je eden najstarejših španskih naravnih rezervatov – območje je bilo razglašeno za narodni park leta 1918 z dekretom kralja Alfonsa XIII. Nad dolino kraljuje Monte Perdido (3355 m), ki skupaj s še nekaterimi okoliškimi vrhovi oblikuje največji gorski masiv iz apnenca v Zahodni Evropi. Pokrajina v parku je polna nasprotij: višji predeli so prave apneniške pustinje brez vode, ki vsa odteče v nižje predele, spodaj pa je obilica slapov, potokov in bujne vegetacije.

Vodniško literaturo in zemljevide je mogoče dobiti v vsakem večjem oz. turistično razvitejšem kraju v vznožju Pirenejev, vendar pa ne gre računati na popolno ponudbo ali veliko izbiro v prav vsakem kraju, zato je bolje, da se z literaturo oskrbimo že prej. Posrečene so izdaje vodnikov po posameznih področjih Pirenejev (*Cuadernos Pirenaicos*, 22 zvezčičev, SUA edizioak, Bilbao, www.sua-ediciones.com), ki vključujejo tudi zemljevide v merilu 1 : 25.000. ●

Od več informacij in obilice fotografij pa nas loči le klik na svetovni splet:

www.ordesa.net

www.pirineos.com

www.mma.es/parques/lared/ordesa

www.lospirineos.info

www.pirineos3000.com/servlet/ordesa

li razov in stebrov masiva Punta Gallinero, iz Circa de Carriata privedla v Circo de Cotatuero. Tam sva bila vesela, da so se nadležne meglice dokončno razkadile in da sva vпусти kamniti pokrajini brez večjih težav našla prehod do nižje ležečih mehkih trav, ki obkrožajo slikovite slapiče Cascada de Cotatuero. Kakšen blažen mir je bil tam naokoli in kako je bilo zabavno opazovati tamkajšnje živalske prebivalce pri njihovih vsakdanjih opravilih! Potok Barranco de Cotatuero se, potem ko pusti slapiče in mehko široke travnate doline za seboj, požene v glo-

bino v mogočnem slapu, stisnjenem v kot med dvema rahlo previsnima stenama; tam vodi tudi sestop v dolino. Kratek odsek slikovite, izpostavljene, z jeklenimi varovali zavarovane poti (Clavijas de Cotatuero) v neposredni bližini slapu se je iztekel v prijeten gozd, ki se je zložno spuščal proti dnu doline. Pogled nama je uhajal proti sosednji gori, po kateri se je tik nad gozdno mejo vila še ena faja – kdo bi si mislil, da mi bodo v enem samem dnevu tako prirasle k srcu –, vendar sva modro sklenila, da kar je preveč, še s kruhom ni dobro. ●

Moje prve ferate

Nikoli ni prepozno*

✍ Ivanka Komprej

Dosegla sem polnoletnost. Odslej bom sama odgovarjala za svoje besede in dejanja. Ne potrebujem posebnega varuha. To bo celo olajševalna okoliščina za preostale soudeležence skupnih podvigov. Moja polnoletnost sloni na trdnih temeljih, ki jim pravimo tudi Abrahamova doba. Izkušnje, ki si mi jih je uspelo pridobiti doslej, so mi dale polet za nove izzive. Po feratah še nisem hodila. Po nadelanih poteh sredogorja in visokogorja sem prehodila kar več lahkih in zahtevnih smeri, tudi prek ledenikov, le ferat sem se izogibala. Nekoč smo temu rekli strah pred neznanim, danes pa nekaj govoričijo o adrenalinskih podvigih. Ne le v ekstremnih športih in za vrhunske tekmovalce! Tudi za povprečne planince se najdejo. Začeti je treba in postopno zviševati cilje.

Po branju o poteh na planoto Nanos je bila sprejeta odločitev. Najbližji odrasli sorodniki se bodo odpravili po Furlanovi poti čez Gradiško Turo in omogočili babici krst na vrhu ferate. Uspelo je! Samovarovalni komplet sem ob opazovanju čudovitih rož ob obeh straneh grebena pozabila uporabljati. Le rokam sem zaupala, da ne bodo spustile žice in klinov. Pa saj so ferate pravzaprav le dobro zavarovane poti čez skale,

grebene in previse. Le vremena ne smeš ignorirati, pa gre!

Druga moja ferata je potekala na mejni gori Kanin. Z italijanske strani je po opisu sodeč peljala čez severno steno od spodnjega snežišča do grebena nekoliko daljša smer, imenovana Julia. Dobra ferata, prijetnejša od dolgotrajnega spusta prek skal in melišč. K enodnevemu obisku pa je veliko pripomogla tudi žičnica z Nevejskega prevala do kočice Gilberti.

V tretje gre rado, pravi star pregovor. Če je dvakrat uspelo, so možnosti za tretjo ferato v letošnji sezoni ugodno zastavljene ... Moj spremljevalec, ki je z junijskim vzponom na Grossglockner dokazal, da še ni za zapeček, je ustavil avto na parkirišču pod sedlom Passo Gardena v skupini Sella v Dolomitih. Pred leti sva s ceste opazovala mostiček med skalnima stebroma, prek katerega pelje zadnji del Ferrate Brigade Tridentine. Takrat sem občutila le strah pred neznanim in priznam, da me je tudi pred vzponom na to ferato še vedno strašilo. Po vstopu pa je nemir kar nekam izginil. Previdnost ob uporabi samovarovalnega kompleta je upočasnila napredovanje, uspelo pa je. Na mostičku mi je celo pogled v globino dvignil samozavest. Spust po strmi dolinici Val Setus je bil za kolena zahtevnejši od vzpona. Morda pa obrabljeni sklepi potrebujejo še kakšno oporo za prihodnje pohode? Soplezalec obljublja, da bova v prihodnje izbirala starosti primerne cilje in se veselila uspehov drugih. S krajsanjem pohodov pa bo prišel čas obujanja spominov ob fotografijah iz mlajših dni.

Dokazala sva, da pregovor »nikoli ni prepozno« še velja. Vendar sivolasi »babi« brez »postavne dedca« ne bi uspelo! ○

* Na začetku svojega prispevka je Ivanka Komprej napisala uredništvu: »Pred leti sem na seji Upravnega odbora PZS izpadla kot »neverni Tomaž« ob vaši predstavitvi za prevzem urednikovanja PV. Zaradi nepoznavanja vaših izkušenj sem kritično zasledovala nadaljevanje prenove našega glasila. Priznam, da sem z veseljem iz meseca v mesec bolj navdušena nad obliko in vsebino. Čestitam! Zadnja številka (juljska - Op. uredništva) z zabavnim vprašanjem o najlepši babi in najbolj postavnem dedcu naših gora pa me je prvi hip presenetila. Odkod ideja o lepotnem tekmovanju v planinske svetu? Ponovno branje me je potolažilo. Tudi opisi doživetij so zaželeni! Bravo! Odločila sem se poslati svoj prispevek v upanju, da bo pripomogel k pestrejši vsebini o tej temi. Če ne bo dovolj resno, se že vnaprej opravičam! Sicer pa tudi zdravniki pravijo, da je smeh pol zdravja!«

Kako poznamo naše gore?

Naštejte vsaj dve med gorami, ki se vidijo na sliki.

Rešitve sprejemamo do 25. novembra 2005. Med reševalci bomo izžrebali enega, ki bo prejel nagrado. Pravila igre smo objavili v PV 7-8/2005. Tokrat bo nagrada StrehTec pulover Aldan, ponuja pa ga spletna trgovina z gorniško opremo www.kibuba.com.

Rešitev iz oktobrske številke:

Na sliki v oktobrski uganki je Jalovec, posnet iz Loga pod Mangartom. Prejeli smo 56 pravih odgovorov. Nekaj rešitev je bilo tudi napačnih. Tisti, ki ste se zmotili, ste prepoznali

Mangart, Prisojnik, Bavški Grintavec, Rinke ali Rjavino.

Izžreban je bil Samo Jemec, ki mu bo spletna trgovina kibuba.com podarila cepin Raveltik.

Andrej Stritar

**Zdrava energija!
 Kupujmo čokolado v gorah.
 Tudi za domov.**

GORENJK

*Pomagajmo
 vzdrževati poti v
 slovenskem
 planinskem
 Naše čokolade so
 slasten vir moči. Zato
 bomo v Gorenjki od
 vsake čokolade,
 kupljene v slovenskih
 planinskih kočah
 prispevali v sklad
 za obnovo gorskih
 poti.*

GORENJK

O babah in dedcih

Stara legenda s kamniškega konca

✍ Dušan Škodič

Zakaj je v naših gorah več bab kot dedcev? Vprašanje je povsem na mestu, ker je v Sloveniji bab vsaj desetkrat več (na mojo žalost le geografsko gledano). Poleg tega imajo babe v našem geografskem prostoru še nekaj zob, dolin, goric, lok, vasi, gora, rek, dolov, vrtov in celo polje. Ali ob vsej tej »dodatni opremi« mednje sodijo tudi Poljske device v vzhodnih Kamniških, pa mi ni več jasno. Morda je babjih imen toliko zato, ker so jih tako poimenovali moški, ki so imeli v preteklosti več opravkov v gorah kakor ženske, ki so medtem podpirale hišne vogale. Zakaj so nekdanji krstivci praviloma poimenovali Babe vitke kamnite stolpe, kot je na primer Baba v Mežaklji, včasih tudi nesramno zaobljene, kot je Dovška Baba, ali recimo majhne stolpiče, kot so Babe nad Kamniškim sedlom? So si jih spotoma tudi malo privoščili in jim dali še kakšna natančnejša imena po svojih taščah?

Decev ali dedcev je malo. Še posebno poštenih, bodo pripomnile bralke. Vsaj tiste, ki pravi-

jo, da so dedci takšni kot javna stranišča: pokvarjeni, umazani ali pa zasedeni. Za alpiniste je najzanimivejši Lučki Dedec nad Korošico. Tudi prvi vrh Zeleniških špic je možakar, namreč Kamniški Dedec; malo manjši je od prvega, malo bolj kosmat in malo bolj osamljen. Eno samo poštenje ga je, ker pod njim nikoli ne prirejajo piknikov ali nogometnih tekem kot pod Lučkim Dedcem na Korošici.

Kar zadeva že omenjene Babe in Dedca na Kamniškem sedlu, pa bom prispeval še razlago njihovih imen:

Bilo je v daljni preteklosti, še preden je Kamnik dobil mestne pravice, in tudi o Veroniki z Malega gradu se takrat ni še nič govorilo. V Stahovici je živel moški srednjih let, ki mu je bilo ime Martin, in njegova edina zabava in razvedrilo sta bila lov. Ostarela mati ga je venomer prosila in rotila, naj se vendar že oženi in poskrbi za malo kmetijo, ki je popuščala pod težo let in zaradi pomanjkanja čvrste roke. Tudi se-

»Baba« in Baba Vladimir Habjan

Kamniški Dedec Marko Prezelj

stri, ki sta ostali doma za teti, ker nista imeli dovolj dote za možitev, sta v tem posnemali mater, saj sta se bali, da jima bosta zagotovljena kut in žlica v domači hiši spolzela med prsti, če se brat končno ne oženi in zagospodari, kot je treba. Le družina bi ga lahko spravila k pameti, potem bi morda puško postavil v kot in prijel za motiko, so menile ženske. A Martinovih žensk s temi tremi še ni bilo konec. Tu je bila še kajžarska hči Ana iz Tunjic, ki je že od prej imela dvanajst let staro hčer. Pred dvema mesecema je na gumnu (mlačvi) spoznala Martina, ki se ji je zdel kar primeren zanjo, pa je tako odlašal in se delal nevednega, da je na koncu jezna preplesala večer z nekim Tuhinjcem. Martin zaradi tega ni bil prav nič ljubosumen, Ana, ki je z njim imela načrte, pa je bila pošteno jezna zaradi njegove neodločnosti. Kako ne bi bila, če pa je poslej vsako jutro čutila, da ji postaja slabo zaradi tiste nespametnosti, ki jo je storila na gumnu, še bolj pa zato, ker se bo zaradi nje poslej še toliko težje izkopal iz revne kajže. Martina je bilo treba ujeti! Za vsako ceno! In pri tem je Ana imela vso podporo njegove domače hiše, namreč matere in obeh sester, ki bi sicer v »normalnih« okoliščinah takšno »ta mlado« najmanj nagnale od hiše. Skupaj so se ga lotile. Mati je dobro vedela, da še ka-

men popusti, če voda dovolj dolgo kaplja nanj. Prigovarjale so mu od vseh strani, seznanjene z nastalo Anino situacijo, so ju hotele spraviti skupaj, vsaj za eno »priložnost«, da bi ga lahko pozneje postavile pred dejstvo in zahtevale njegovo poštenje in odgovornost. Ko so ličkali koruzo, ga je Ana s pretvezo zvalila na skedenj. Martin res ni imel izkušenj z ženskami, vendar je bil prepričan, da ji je še pravočasno pobegniti. Pa se je zmotil, saj sta bila v farni cerkvi z Ano že čez štiri tedne prvič oklicana. Vaške tercijalke so si jezike dobro obrusile, ker je bilo izkušenim očem menda pri bodoči nevesti že nekaj videti. Martin se je z nastalim položajem na videz sprijaznil, ostajal je doma in ženske so bile vesele, ker ni zahajal v gostilno in poslušal obrekovanj. Tako je bilo vse do prvega petka v oktobru, ko je bila na rožnovensko nedeljo napovedana poroka. Domači fantje so ga prijeli v roke, moral je narediti fantovščino, čeprav nerad. In tam se je zgodilo, da mu je eden, vino je teklo od mize in mazalo jezike, rekel, da mu Ana podtika še drugo kukavičje jajce, vse v šali, a njemu so se odprle oči, rdeče je pogledal, zatulil je kot bik in usekal tistega po gobcu, da se je zvrnil pod mizo, nastala sta kraval in norija, v hipu je bilo pozabljeno, čemu so se fantje danes zbrali, kri je vrela in stol v Martinovih

rokah je bil težak in neustavljiv, ko si je vihteč ga utiral pot med njimi in jim lomil rebra na poti ven, vpil jim je kletve v obraz, bežali so kot jagnjeta pred volkom; krčmar, ki mu je bilo žal gostilne, mu je še zadnji pred vrati zastavil pot in nato obležal nezavesten in z razbito glavo na pragu. Tisti večer, le dva dni pred poroko, je Martin privihral domov, nič ni rekel, le pograbil je puško ter materi in sestrama, ki se zaradi njegovega divjega pogleda niso upale niti pisniti, izginil izpred oči tja nekam proti Kamniški Bistrici.

Naslednje jutro so ženske stopile skupaj in hotele rešiti, kar se je rešiti dalo. Vseh pet, skupaj z nosečo Ano, se jih je odpravilo za njim. Noč ga je gotovo ohladila, premislil bo, spovedal se bo pri gospodu in plačal za škodo in krivico v gostilni ter se oženil, tako kot je dogovorjeno in kot vse tako težko pričakujejo. Tudi sodnik mu bo gotovo milosten na tak dan, so razmišljale, ko so sople na Kamniško sedlo, ki ga je prekrivala megla. Martin pa je bil tedaj že spodaj v Koncu, v katerega se je bil spustil skozi Kotličce. Še vedno je bil ves divji zaradi včeraj in preklinjal je svoje življenje in ženske, ki so se mu obesile na pete. »Hudič vas vzemi, nadlega babja!« je sikal skozi zobe. Prispel je do velike peči v Koncu, ko se je od sedla prvič zabliskalo. Spomnil se je nanje, ki ga iščejo po tisti megli in so zdaj gotovo vse prestrašene. Prav jim je, kaj se vendar spravljajo nanj, koklje jezike! In ko je drugič razparalo nebo in se je usula sodra, je naslonjen na peč zavpil v neurje:

»Ko se tále peč prevrne, vrag v kamen naj vas zvrne!«

Hudič, ki je ob hudi uri jagal po Kamniški Bistrici, je slišal njegovo prošnjo. Strela je udarila še tretjič in zadela v smreko, ki

je rasla iz razpoke na peči, razgnalo je skalo po žili, da se je odklal velik del in se ločil od gmo-te, gručica prestrašenih žensk na Kamniškem sedlu pa se je v tistem hipu spremenila v skupinico kamnitih stolpičev.

Ko je Martin sprevidel strašne posledice izrečene kletve, mu je postalo grozno žal, a kar hudič vzame, nikoli več ne vrne. Pravili so, da ga je zapustila pamet, za kmetijo se je dokončno nehal brigati, le še po gorah je hodil in iskal hudiča, da bi mu ponudil sebe v zameno za svoj mir. Našel ga je v začetku grebena Zeleniških špic in tam se mu je ta zadnja želja izpolnila. Kamnitemu stolpu danes pravijo Kamniški Dedec, skupinici vitkih stolpičev na Kamniškem sedlu pa se pravi Babe. Še nekaj drugih sledi je ostalo do danes; na nasprotnem bregu, kjer je kolovratil, najdemo Martinj stezo in Martinj turn, odklani balvan v Koncu pa je vsem poznana Žagana peč. Nad bližnjimi Tunjicami so domačini postavili cerkvico v spomin sv. Ane, tam, kjer je bila nekdanj Martinova kmetija, pa danes rastejo stoletne smreke.

Naj na koncu povem, da je bila ta legenda o babah in dedcu objavljena v neizdani kamniško-tuhinjski kroniki, zapisal jo je neznan kronist in po njej sem jo tudi povzel. ○

PRODAJA, TRGOVINA POHODNIK, UNIVET D.O.O.,
 ŠMARTINSKA 152, BTC-HALA A,
 LJUBLJANA
 TEL: 01 585 26 30
 E-MAIL: POHODNIK@UNIVET.SI
 WWW.POHODNIK-SI.COM

berghaus
 TRUST IS EARNED
www.berghaus.com

BERGHAUS®, TRUST IS EARNED® and are registered trademarks of Berghaus Limited. ©Berghaus Ltd. 2005. GORE-TEX®, PACLITE, GORE-TEX® GUARANTEED TO KEEP YOU DRY®, GORE® and designs are registered trademarks of W.L. Gore & Associates.

Babe in dedci

Mitološki sprehod med okamnelimi grešniki

✍ Mojca Stritar

Ljubeljska je zasanjano romantična, Dovška dobrodušno materinska, Lučka prefinjeno mogočna, od Velikih pa je krnska tiho očarljiva, karninski sestri sta skromno samozavestni, jezerski pa odkrito ambiciozni. Govorim seveda o najvišjih slovenskih babah, o pravih Babah z veliko začetnico. Planinci, alpinisti in turni smučarji si jih zaradi lepote in sanjskih mer nad 1800 metri poželjivo ogledujejo v vseh letnih časih, mnenj o najprikupnejši Babi pa je gotovo toliko kot članic feminističnega krožka vrhov.

Seveda so tudi Dedci na moč postavni in precej popularni; Lučkega intimno pozna sko-

raj vsak slovenski plezalec. Vendar vsaj na tem področju hribolazenja ženske prekašajo moške, saj je v mačo klubu poleg Lučkega vidnejši predstavnik Kamniški Dedec. Zato naj mi tudi cenjeni bralci odpustijo, da bo v nadaljevanju govora predvsem o Babah – vzroki za to so statistični in niti malo seksistični.

Ljudje se že od pradavnine ukvarjamo predvsem sami s sabo, zato ni nič čudnega, da v osamljenih skalnih tvorbah, ki se jim oko le stežka izogne, pogosto vidimo človeške figure in obraze. Samo pomislite na obe zgoraj omenjeni skupini (Dovška Baba s svojim toplim travnatim objemom nekako ne spada v koncept skalnih osamelcev, zato jo bo prijazni bralec

»Baba« Na Možeh Vladimir Habjan

blagohotno sprejel kot izjemo, ki potrjuje pravilo) in njune pridružene člane, manj razvpite Babe in Dedce, ki vdano čakajo v strmih gozdovih, pa razne sorodnike, kot so Babji zob pod Mežaklo, Okamneli mož nad Kolpo, Kamniti lovec nad Višarjami, Menih nad Okrešljem ali Mulac nad Rezijo. Včasih je podobnost tako izrazita, da jo opazi vsakdo, pa če je še tako razvajan od nazornosti televizije, vendar razlaga imena večinoma vabi na izlet v mitološko-etnološko preteklost.

Rojstvo brez otroštva ali nastanek skalnih osamelcev

Nastanek skalnih osamelcev bi geologi razlagali s kraško pokrajino in vplivi erozije, toda folklorna domišljija je sicer manj učena, a zato toliko bolj dramatična. Skalnati gospe in gospodje nimajo zveze ne z geologijo ne s kamnitim otroštvom, temveč gre za odrasle, ki so storili prekršek – kaj prekršek, smrtni greh! – in bili zanj kaznovani z okamnitvijo. Baba nad Blejsko Dobravo je postala kamen zaradi svoje okrutnosti:

»Pod Belščico je živela v starem gradu mogočna rodovina. Gospod in gospa sta bila neusmiljena, a njuna edina hči ni bila nič drugačna. Ko so bili neko jesen na sv. Mihaela dan na lovu, je divja zver zgrabila starega gonjača in ga vsega razmesarila. Grajska hči, ki je stala v bližini na skali, je uživala ob trpljenju ubogega kmeta, namesto da bi dovolila pomagati. Zato je na robu, kjer je stala – v hipu okamnela.«

V kategorijo Res hudi grehi se poleg krutosti uvrščajo družbeno nezaželena dejanja in nesimpatične lastnosti, kot so preklinjanje sonca, boga ali svetnikov, krivo pričanje, prelomljena obljuba, nezvestoba, sovraštvo ali načrtovanje umora. Kamniti lovec nad Višarjami so v bistvu trije predrzneži, ki so se prekršili proti Bogu:

»Preden so sezidali božjepotno Marijino cerkev na Višarjah, so se tam zadrževali tropi gamsov, ki so jih lovci vneto zasledovali. Številni romarji pa so divjad prepodili, seveda je to lovce močno jezilo. Nekoč so prišli trije lovci na goro, ne da bi videli gamsa. Zjzili so se in ustrelili na sosednjo romarsko cerkev. Za kazen, ker so oskrnili svetišče, so se takoj spremenili v ka-

men. Njihove podobe vidimo še danes na pobočju.«

Sistem greha in kazni je pravičen in deluje pri vseh, ki se pregrešijo, tudi pri mitoloških bitjih. Velikani stramorji ali orjaši so toliko časa razgrajali po Solčavskem, da jih je Bog spremenil v kamenje. Ajdovska deklica pa je prišla v svojo kamnito večnost pod Prisankom, ker je nekemu lovcu prerokovala, da bo ustrelil kozla z zlatimi rogovi, kar ni bilo pogodu njenim kolegicam.

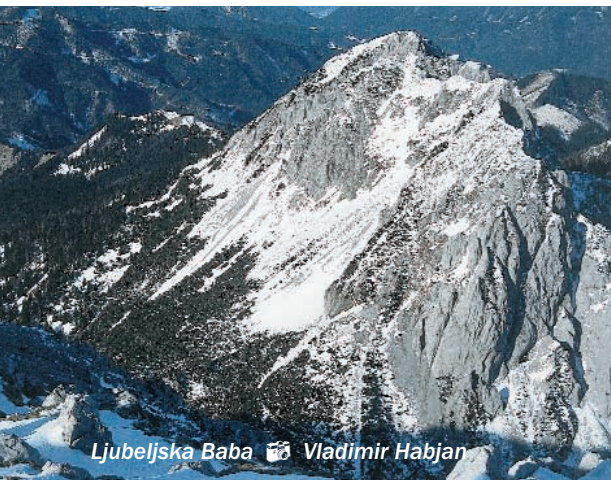
Tako v kamen spremenjena bitja čakajo na sodni dan. Toda čeprav je kamen tudi sinonim za neobčutljivost, zanje to ne velja. Mnoga trpijo zaradi vročine, žeje ali mraza in so obupala nad princem na belem konju, ki je že odjezdil v sončni zahod, tako da si lahko želijo kvečjemu kak močnejši potres, da jih odreši njihovega neskončnega postavanja.

Babe in dedci brez meja

Seveda kamnite podobe ljudi niso samo slovenska posebnost, temveč so razširjene v vseh časih in v vseh prostorih – povsod, kjer je delovala človeška domišljija, in ta zares ni pretirano izbirčna. Samo spomnimo se na švicarski

gori Jungfrau (Devica) in Mönch (Menih)! Lahko se sprehodimo tudi nazaj v času, v Staro zavezo Svetega pisma, kjer se je Lotova žena spremenila v solni steber, ker ni upoštevala prepovedi angelov in se je ozrla na uničenje Sodome in Gomore. Ošabna starogrška kraljica Nioba je okamnela od žalosti, potem ko ji je boginja Afrodita zaradi njenega bahanja pobila vse lepe otroke. Drugi grški mit pojasnjuje nastanek afriškega Atlasa. Velikan, ki je gorovju dal ime, ni upošteval osnovnih pravil gostoljubnosti.

Ko je Perzej blodil po Sredozemlju in se ukvarjal s svojimi junaštvji, je srečal tudi velikana Atlasa, ki je imel hudo neprijetno nalogo: na svojih ramenih je moral držati celotni nebesni

Ljubeljska Baba © Vladimir Habjan

svod. Ker je velikan obiskovalca brez pravega razloga ozmerjal, je Perzej iz torbe izvlekel Meduzino glavo (kako je prišla v torbo, je druga, še daljša zgodba). Kdor jo je pogledal, je v hipu okamnel in Atlasu s tem ni bilo prizaneseno. Spremenil se je v goro, njegova brada in lasje pa so postali goščave in gozdovi na pobočjih.

Hvalabogu so v gorah včasih tudi plemeniti ljudje in ne le okoreli kriminalci. Ime mehiškega vulkana Ixtaccihuatl pomeni Speča ženska in območja gore so dejansko poimenovana po delih ženskega telesa, torej Glava, Vrat, Prsi, Uho, Trebuh in tako naprej. Vzrok za nastanek te speče krasotice pa je ena sama velika romantika.

Lepa Xochiquetzal se je poročila z lažnivcem, saj je verjela, da se njen ljubljeni mož ne

bo vrnil z bojnega pohoda. A glej ga zlomka, mož je prišel in oba zainteresirana za življenje z lepoticjo sta se pomerila v dvoboju. Mož je sicer zmagal in lažnivec osramočeno pobegnil, toda bilo je prepozno: Xochiquetzal se je ubila, ker ni mogla živeti z zavestjo, da se je predala drugemu. Med moževim žalovanjem je prišlo neurje, padati je začelo ognjeno kamenje in zakonca sta se spremenila v gori Ixtaccihuatl in Popocatepetl, ki danes stražita dolino, zlobni lažnivec, spremenjen v goro Poyantecatl, pa ju nikoli več ne bo mogel ločiti.

Še dobrodelnejši so pravelikani iz najstarejših mitov, ki so se še v predčloveški dobi žrtvovali za to, da je iz njihovih teles nastalo zemeljsko okolje. Tako se je za boljši jutri daroval kitajski Pangu, pa tudi različni indijski, skandinavski in mezopotamski orjaki.

Iz kaosa, podobnega kurjemu jajcu, se je rodil velikan Pangu, ki je rasel in zapolnjeval vrzel med nebom in zemljo. Ko je umrl, so njegovi deli postali deli narave. Iz telesa so nastale strani neba in pet velikih gora, iz njegove glave sveti vrh, iz krvi oz. tolščice reke in morja, iz mesa prst. Veter in oblaki so njegova sapa, blisk in grom njegov glas.

Tja gor pa ne!

Danes z veseljem lazimo v gore, odkrivamo skalnate stolpe, raziskujemo nekoristni svet in si ne predstavljamo, da je bilo za naše prednike to prepovedano območje, polno nedostopnih skrivnosti. Prav nenavadne skalne tvorbe so bile mejniki dovoljenega področja. V mnogih mitoloških in verskih izročilih so vrhovi rezervirani za bogove in njihovo čaščenje. Kdor se vzpenja nanje, da bi častil samega sebe (mar tega ne delamo vsi?), je kaznovan, njegov hladni nagrobnik pa je opomin morebitnim naslednikom.

Da vas tovrstna svarila ne bodo preveč prestrašila, vas lahko potolažim vsaj, da zaradi ošabnosti niso kaznovani samo ljudje, temveč tudi gore, ki skušajo dobiti, kar je namenjeno samo najvišjim.

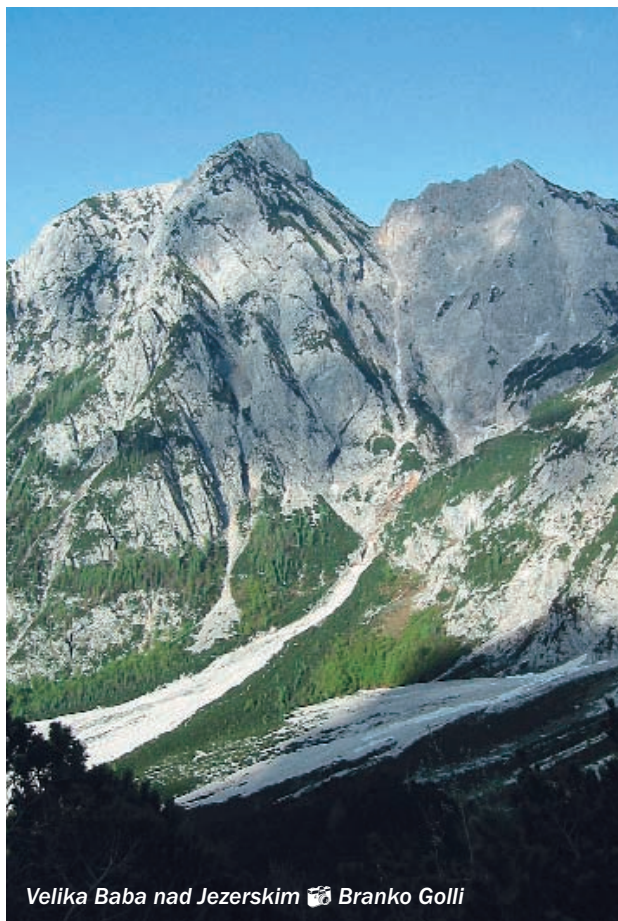
Nekdaj so imele gora vsaka svojega duha in zmaja. Ti so, vojskujoč se med seboj, pustošili in s skalami in prodovi obsipali rodovitni svet okoli gora, kar se še zdaj pozna po vsem Bohinju. V

tisti prastari dobi je zaželela gora za našim jezerom zrasti nad Triglav. Njen duh jo je napenjal, zmaj je tiščal in vzdigoval skalne skladove kvišku, gora je rasla in že bila tolikšna kakor Triglav. A Bog tega ni dopustil. Zemlja se potrese, napihnjena gora se razpoči in razvali. Tam vidite kaznovano goro na južni strani Bogatina. Še dandanašnji jo imenujejo »Podrto goro«.

Podobna usoda je doletela Špik, ki ga je hotel velikan Ledeneč zgraditi do neba. Bolno ambiciozni so tudi tuji hribi. Indijska Vindhya je hotela prerasti najvišjo goro Meru in je že ovirala pot Sonca, nato pa jo je modrec Agastya z zvito ukano prisilil, da je zaključila svojo pretirano rast.

Baba za vsakogar

Babe in Dedci se vam torej ponujajo - hribovsko, geološko ali mitološko, samskim in poročenim, zahtevnim in manj zahtevnim, ekstremistom in uživačem, v Sloveniji in po svetu. Raziščite njihove raznolike značaje, izberite si svojo najprikupnejšo Babo in najpostavnejšega Dedca ter dajte domišljiji prosto pot - če ne drugače, pa s slavnim citatom Jože Čopa: »Sem na Babi ležal pa čez Luknjo v Zadnjico gledal.« (Namig za jesenski izlet: ta zabavni pogled vam seveda omogoča Dovška Baba). ●

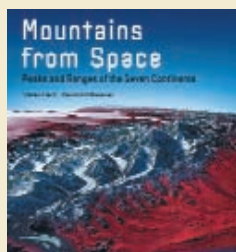

Velika Baba nad Jezerskim Branko Golli

Iz knjigarne Konzorcij, Mladinska knjiga

KNJIGARNA KONZORCIJ

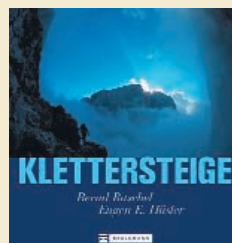
Stefan Dech, Reinhold Messner, Rüdiger Glasser, Ralf-Peter Martin
MOUNTAINS FROM SPACE
Peaks and Ranges of the Seven Continents
Abrams, oktober 2005
(224 strani, trda vezava, 148 barvnih ilustracij, cena 11.261,00 sit)

Veličastni vrhovi, pogorja - od Kilimanjara do K2, Alpe, Andi...

Edinstvena zbirka slik posneta s specialno digitalno satelitsko tehnologijo.

Bernd Ritschel, Eugen E. Hüsler
KLETTERSTEIGE
Bruckmann,
september 2005
(160 strani, trda vezava, 160 barvnih fotografij, cena 14.697,00 sit)

Fantastične fotografije z najbolj spektakularnih plezalnih poti (ferat) v Alpah, ki jih spremlja zanimivo besedilo njihovega najboljšega poznavalca E. E. Hüslerja.

Podelitev zlatih medalj v Pinzolu

✍ Dušan Polajnar

»Z radostjo Vam sporočam, da je komite Premio Internazionale di Solidarietà Alpina - Targa d'Argento sprejel odločitev, da podeli petim reševalcem GRS Slovenije, ki so leta 1997 med helikoptersko vajo gorskih reševalcev letalcev na tragičen način izgubili življenja, zlate medalje. V čast nam bo, da bodo izročene vdovam ali predstavnikom družin Janija Kokalja, Mitja Brajnika, Luka Karničarja, Rada Markiča in Borisa Mlekuža. Podelitev bo v soboto, 24. septembra 2005, v dvorani mestne hiše v Pinzolu.«

To sporočilo je predsednik odbora za podelitev nagrad cav. Angiolino Binelli poslal načelniku Komisije za GRS Toniju Smoleju. Načelnik GRS S me je pooblastil, da izpeljem organizacijo prireditve.

Nesreča gorskih reševalcev letalcev pri usposabljanju s helikopterjem

Gorski reševalci letalci in zdravniki gorski reševalci letalci se za delo s helikopterjem usposablja po posebnem programu. Takšna usposabljanja so vsako leto. Leta 1997 je bilo usposabljanje na Okrešlju v Kamniško-Savinjskih Alpah. Tam so se zbrali gorski reševalci letalci in posadka helikopterja Letalske policijske enote (LPE). V torek, 10. junija 1997, so imeli na programu izvajanje vaje dviga reševalca letalca in ponesrečenca v helikopterski reševalni vreči z jeklenico in vitlom v helikopter. Za to vajo so izbrali sidrišče v severni steni Turške gore. S helikopterjem so na sidrišče v steni vozili po dva reševalca letalca hkrati. Reševalca letalca, ki sta izvajala vajo reševalec - ponesrečeni, so s sidri-

šča v steni ob pomoči jeklenice in vitla v helikopterju dvignili v helikopter. V trenutku nesreče je bilo na sidrišču pet reševalcev letalcev, dva pa so z vitlom dvigali v helikopter. Zaradi povezave, ki je ostala med helikopterjem in sidriščem v steni, je helikopter odtrgal s sidrišča tudi vseh pet reševalcev letalcev. Vrvica ni vzdržala teže petih reševalcev in padli so v globino.

V nesreči so izgubili življenja: Jani Kokalj - zdravnik reševalec letalec, Mitja Brajnik - inštruktor GRS in reševalec letalec, Luka Karničar - reševalec letalec in gorski vodnik, Rado Markič - reševalec letalec in Boris Mlekuž - inštruktor GRS in reševalec letalec.

Za GRS Slovenije je bila to najhujša nesreča v tedaj 85-letni zgodovini. Umrlo je pet gorskih reševalcev. Brez očetov je tako ostalo 11 šoloobveznih otrok.

Z namenom, da pomagamo otrokom pri šolanju (denarna pomoč in štipendije), smo gorski reševalci ustanovili fundacijo Sklad Okrešelj, v kateri se zbirajo donatorska sredstva (prispevki gorskih reševalcev in donatorjev akcije PODPORNIK). V spomin na tragični dogodek smo gorski reševalci na Okrešlju postavili spominsko ploščo. Pomnik je pritrjen na večjo skalo, na kateri so tudi druge spominske plošče gornikov, ki so se ponesrečili na tem območju.

Zgodovina podeljevanja nagrad Targa d'Argento

Leta 1952 se je Angiolino Binelli pridružil reševalcem v Pinzolu. Prvo postajo GRS v Italiji so ustanovili leta 1954 v Pinzolu. Tri leta pozneje je postal namestnik načelnika in nato načelnik postaje. V postajo je pripeljal moderno in

Skupinska slika pred mestno hišo v Pinzolu Rada Polajnar

zanesljivo opremo, s katero so reševali ponesrečene turiste. Imel je topel človeški odnos in vedno je želel stvari izpeljati bolje.

Leta 1972, potem ko so se vrnili s težkega reševanja v Brenti, se je odločil, da je nujno potrebno nagraditi vsakogar, ki rešuje življenja in pri tem tvega tudi svoje življenje. Tak je bil začetek nagrade Premio Internazionale di Solidarietà Alpina – Targa d'Argento.

Podelitev priznanj so razdelili na nagrado za delo na področju reševanja Targa d'Argento in priznanje zlata medalja za reševalce, ki so se ponesrečili pri reševalnem delu.

Organizacijski komite prireditve vsako leto zbere predloge za nagradi, jih preuči in se odloči, kdo ju bo dobil. Nagradi sta simbol potrditve humanih in moralnih vrednot človeka, ki pomaga drugim. Od leta 1996 sta pod posebnim pokroviteljstvom predsednika republike Italije. Poseben dar je dal tudi papež Janez Pavel II.

Med dosedanjimi prejemniki nagrad Targa d'Argento je bil leta 1998 tudi naš Janez Brojan.

Pinzolo, sobota, 24. 9. 2005

Program prireditve je bil tak: ob 10. uri predstavitev reševanja iz gondole s helikopterjem, ob 11. uri srečanje pred mestno hišo v Pinzolu in pokušnja domačih izdelkov, ob 12. uri obred v dvorani mestne hiše in podelitev 34.

Targa d'Argento Ritisanu Avelu, članu GRS iz Cheia Ciucasa v provinci Prahova v Romuniji, za več kot 200 reševalnih akcij in usposabljanje več sto reševalcev za reševalno delo.

Na podelitvi so bili navzoči Metoda Karničar in sin Gašper, Maja Kokalj s hčerkama Ajdo in Taro ter sinom Borom, Ksenija Markič s hčerkama Aljo in Dominiko, Matevž Mlekuž, poleg njih pa še brat Drejc Karničar, mama Nežka in brat Franci Kokalj ter oče Boris Mlekuž. Vabilu se niso odzvali člani družine Brajnik. Priznanje zanje je prevzel Dušan Polajnar. Na sestanku KGRS S dne 26. 9. 2005 je bilo priznanje izročeno načelniku postaje GRS Kranj Tomažu Jamniku. Članom družin, ki so se prireditve udeležili, izrekam zahvalo, ker so s svojo navzočnostjo prireditvi dali poseben pomen, kot so večkrat poudarili organizatorji in predstavniki drugih držav. Življenjepise so pripravili člani postaj GRS. Za prizadevnost se jim zahvaljujem.

Na prireditvi sem se v imenu GRS Slovenije in načelnika Tonija Smoleja zahvalil organizacijskemu komiteju prireditve. Priložnostna darila sem dal predsedniku Binelliju, Fabriciji Caroli, dobitniku nagrade Ritisanu Avelu ter predstavniku GRS iz Aljaske. Med kosilom sta predstavnik iz Kolorada in Aljaske v imenu tamkajšnjih reševalcev izrazila podporo družinam ponesrečenih in tudi GRS Slovenije. Za vzpodbudne besede sem se jima lepo zahvalil.

Gorsko potepanje po Karnijskih Alpah

Ferata 50 v Pesarinskih Alpah in vzpon na Bivero in Clap Savon

✍ in 📷 Branko Jaklič

Viktor Vovk je s svojimi prispevki o Karnijskih Alpah in njihovem prigorju v PV med l. 1960 in 1968 marsikomu vzbudil želje po odkrivanju teh za nas malo znanih, neskončnih gozdnatih področij z divjimi gorskimi soteskami in dolomitsko nasršenimi grebeni nad njimi.

Prvič neuspešno

Že leta 2003 smo se navdušeno dogovorili, da bomo preplezali Ferato 50 v skupini Pesarinskih Alp. Odpeljali smo se do Trbiža in po avtocesti do Tolmezza ter naprej do Ville Santine in Comegliana v dolino Pesarina, mimo

Pesarisa do Pian di Case (1236 m), pri kateri je parkirišče. Prispeli smo pozno popoldne; nad sabo smo v neznanskih višinah uzrli z zahajajočimi žarki osvetljene dolomitske stolpe, med katerimi so zijale temačne zarezze. Prav prek teh stolpov je speljana ferata, imenovana »Ferate Dei 50 del Clap«. Izhodna točka je kočica Frattelli de Gasperi (1767 m), ki stoji pod skupino Cretoni di Clap Grande. V uri in pol smo skozi gozd, mimo opustele planine in prek razdrte grape še pred mrakom prispeli do kočice. V okolici in pred kočico je ležalo vse polno macesnovih debel in dišalo je po ožganem. V prepadnih strminah pod kočico so se kazala črna drevesa in požgana pobočja. Ožganine so bile nema priča naravne ujme – ognja, ki ga je zanetila strela.

Bivera in Clap Savon

Oskrbnik nam je pri večerji povedal, da so komaj rešili kočo pred ognjem. Ob našem prihodu je bil sila slabe volje, pozneje pa je bil kar prijeten sogovornik; škoda, da je govoril samo italijansko in furlansko. Ponoči se je razbesnela nevihta, deževalo je vso noč in še naslednji dopoldan. Odšli smo v dolino in z našo ferato je bilo konec. Odpeljali smo se domov z obljubo, da se vrnemo.

Drugič uspešno čez Ferato 50

Minili sta skoraj dve leti in junija 2005 sva se s soprogo odločila, da dokončava začetni projekt. Ker je ferata zelo zahtevna in naporna, sva morala najprej preizkusiti svojo pripravljenost. Menila sva, da bodo vzpon na Staničev vrh, prečenje Zeleniških špic in sestop prek Sukalnika na Kamniško sedlo ravno pravšnji preizkus za najino namero. Rečeno, storjeno, le naslednji dan so bile noge precej toge. Preizkus je pokazal, da bova smer zmogla, skrbele pa so naju popoldanske nevihte. Ko sva prispela v Tolmezzo, naju je do parkirišča v Pesarini spremljala nevihta in do kočje Gasperi sva šla z razpetima dežnikoma. Zvečer se je začelo vedriti in upala sva, da bo naslednje jutro jasno in da bo nevihta šele pozno popoldne, ko bova že iz ferate. V koči sva bila edina gosta. Oskrbnik je bil prijazen in zgovoren, znal je malo angleško, tako da smo lahko komunicirali. Dejal je, da Slovenci premalo zahajamo v ta predel in da bi želel več slovenskih obiskovalcev. Obljubil sem mu reklamo za večji obisk. Koča je lepa in prostorna, z lepimi ležišči in sanitarijami s tekočo vodo. Oskrbnik nama je ob petih zjutraj postregel z zajtrkom in svežimi »meteopodatki« o vremenu. Omeniti moram, da pred vsakim začetkom plezalske sezone pregleda varovala in poti, šele nato razglasi ferato za »open«. V koči sem v opisu prebral, da je ferata med težjimi v Karnijskih Alpah; v vodniku je označena z EEA (oznaka »A« pomeni, da so potrebne alpinistične izkušnje in da je težavnost II. stopnje). Prav zanimivo me je, kaj ta opis pomeni.

Iz kočje sva odšla ob pol šesti uri po poti št. 316 (imenovani Sentiero Corbellini), ki vodi na sedlo Siera in naprej v Sappado. Pot mora prek dveh globoko razritih grap, v drugo sva se mo-

Na najbolj navpičnem delu poti ☞ Andrej Stritar

rala spustiti ob jeklenici, da sva jo lahko prečkala. V naslednji grapi pa je začetek ferate.

Začetni previsni del je preizkus, ki odloči, ali bo sledil vstop ali zavrnitev. Napeta žica in razčlenjena stena omogočata nadaljevanje po previsni steni. Nato se vrstijo navpični odstavki: iz grape je prehod na ozek, z majhnimi macesni porasel greben, prehodi prek strmih stranskih grap se vrstijo vse do sedla Forca alta di Culzei (2237 m, 3 h od kočje). S sedla se plezanje nadaljuje okoli previsnega izpostavljenega raza, v pomoč so tudi skobe. Smer se z raza izvije v odprto steno in sledi razčlembam do vrha stebra, imenovanega »Steber 50-tih« (2395 m, 3 h od začetka ferate). Plezanje po izpostavljenem razu je enkratno in ponuja veliko užitkov in neskončnih razgledov po vseh okoliških gorskih

skupinah. Od tam se ferata usmeri na severno stran gore in preči po policah proti najvišjemu stolpu, ki je viden in na dosegu roke. Značilnost dolomitskih razov so globoke zareze med posameznimi stolpi. Tudi nas čaka globoka, temačna zarez, v katero se moramo spustiti. Na obe strani se grezita prepadni grapi prav do dna. Na nasprotni strani je treba splezati po previsni gladki steni na vrh najvišjega stolpa Creton di Culzei (2450 m), 4 h od vstopa v ferato. Razgledi so enkratni. Na severu se v podnožje grezi Sappadska dolina; nad njo stoji mogočna Peralba, ki je že v bližini avstrijske meje, v daljavi

Koča De Gasperi in Creta Forata Andrej Stritar

Grossglockner, Grossvenediger, na zahodu skupina Terz (Grande, Seconda, Piccola), na vzhodu pa Creta Forata in Monte Cimone; na jugu je globoko pod nami Pesarinska dolina, pogled pa sega še prek Sauriške doline, Bivere in Clapsavona ter v neskončnost proti Dolomitom.

Pot je izvrstno opremljena z vsemi potrebnimi varovali, razen samovarovalnega kompleta in čelade ne potrebujemo nobene druge opreme.

Zdaj pa sestop: po nagnjeni gruščnati strehi proti severu vodijo sledi do začetka dolgega, zgruščene kamina, ki se spušča na levo proti globoko spodaj zarezani škrbini. V kaminu je nameščena jeklenica, ki je zasidrana samo na vrhu in na dnu in je dolga približno 150 m. Ta del je ocenjen z II. težavnostno stopnjo. V kaminu je veliko naloženega kamenja, tako da je pri veliki skupini nevarnost proženja kamenja. Sledi prečenje po razbiti steni, vendar se moramo, preden dosežemo škrbino, še enkrat povzpeti na nekakšno glavo in se na nasprotni strani navpično spustiti na sedlo Forca dell' Alpino 2320 m. Tja pripelje pot Malavoglia od kočice Gasperi. Sledi sestop, sprva po zelo strmem zagručnem kaminu, dolgem kakih 200 m, ki se izteče na strmo, poraslo pobočje, po katerem se vije steza v kratkih okljukih. Zaradi silne erozije je večkrat prekinjena in speljana na druga pobočja levo ali desno od glavne grape.

Za vso ferato, s pristopom in sestopom vred, potrebujemo po vodniku od 6 do 7 h. Ta čas je natančno izmerjen in ni veliko časa za počitek. Če so napovedane nevihte, moramo priti pravočasno, da nas ne zaloti neurje na grebenu. Ferata je zaradi divje okolice veličastna in preseneča z izrednimi prehodi. Spominja na Vio ferrato delle Bochette Alte v Brenti.

Bivera in Clapsavon

Spustila sva se v dolino, na stranski poti v gozdu in senci poiskala miren prostor in prenočila v avtu. Pozno popoldne je privršala nevihta in divjala vse do jutra, ko se je zjasnilo. Pripravila sva se, da se povzpneva še na Bivero in Clapsavon, ki dominirata nad prečudovito Sauriško dolino in se dvigata naravnost iznad zelenih, z gorskim cvetjem posejanih pašnikov pla-

Metuljčki na planini Chiansavei

nin Medriane in Chiansaveit. S Pian di Case sva se odpeljala proti prelazu Sella di Razzo, 1760 m. Tam je živa planina, na kateri obiskovalcem prodajajo sir, mesnine in kislo mleko. Avto sva pustila na parkirišču in po dovozni poti eno uro pešačila do planine Chiansaveit tik pod Bivero in Clapsavonom. Med potjo nisva srečala žive duše, samo krave na planini so naju začudeno opazovale. S planine je do Force Bivere po vodniku 2 uri lahke prijetne poti, spodaj med zelenimi macesni in malo više po čudovitih pašnikih, polnih prelepega cvetja. Pod sedlom je steza bolj zoprna, ker prečka dolga melišča. Višinske razlike je približno 700 m. Na sedlu dosežemo višino 2300 m in do vrha Bivere je še 150 višinskih metrov lahkega pečevja. Razgledi so enkratni. Že Viktor Vovk je pisal o enkratnih pogledih z Bivere. Na vzhodu pogled utone v čudovito zeleni Sauriški dolini, ki jo zaključujejo modrina jezera pod Saurisom, na zahodu mogočna Cridola, na jugovzhodu pa gora Tinisa.

Po krajšem razgledovanju sva se vrnila na sedlo, na katerem sva pustila nahrbtnika, in si privoščila malico. Sledil je vzpon brez težav po grebenu proti zahodu, po delno poraščenem pečevju do vrha Clapsavona, ki je 12 m nižji od Bivere. Na vrhu je križ z majhnim zvoncem. V daljavi nazobčani grebeni Dolomitov, vse naokoli zeleni gozdovi in spodaj prelepa planina

Chiansaveit. Med sestopom sva občudovala cvetje, ki je prekrivalo vsa pobočja. Sestopna stezica se vije med pašniki in mehko zelenimi macesni vse do hlevov, pri katerih se planinec odžeja pri koritu s hladno studenčnico. Pot nazaj do parkirišča je še lep sprehod, če je lep sončen dan.

Domov sva se vrnila po obnovljeni cesti, ki se v mnogih zavojih spušča v Sauriško dolino in skozi divjo sotesko, v kateri je akumulacijsko jezero. V Ampezzu se cesta priključi cesti, ki prek prelaza Mauria pelje v Cortino. Midva sva se v Villi Santini obrnila proti Tolmezzu in se po avtocesti vrnila proti domu. Oddaljenost parkirišča na Pian di Casi od Ljubljane je 195 km, vrnitev prek Sauriške doline pa je kakih 20 km daljša.

Literatura:

dr. Viktor Vovk, letniki PV 1960-1968
Berti, A. e C., Guida dei Monti d' Italia - Dolomiti d' Oltre Piave e Prealpi Clautane, Vol. II, IV edizione. C.A.I. - T.C.I., Milano, 1982
Roberto Mazzilis, Laura Dalla Marta. Dai Sentieri Attrezzati alle Vie Ferrate. CO. El. Udine 1999

Zemljevid:

Sappada - S. Stepano, Forni Avoltri, Tabacco 01, 1 : 25.000 ●

Lepo je na Raduhi

Smer ZZ

✍ in 📷 Milan Vošank

Le še izstopna stena: navpično čez plat in na levo pod previsom do zadnjih razčlenjenih skal pod rušnatim grebenom. Lepa trdna pečina z ozkimi počmi in poličkami, trije varovalni klini, prava štiri plus. Počasi, kot da bi hotel še podaljšati to plezalsko igro, sem poiskal pot čez to steno, potem pa se zgoraj na dolgo privezal za močne rušnate veje ter stekel nazaj na greben. Spodaj na skalnem razu se je že pripravljala moj soplezalec Adrian, iz mene pa so se utrgali dol na planino Grohat kriki vriskanja in petja ob vselem zadoščenju nad uspelim vzponom. Po poti pod steno Male Raduhe so se vzpenjale najine štiri hčere. Srečali se bomo pozneje na Durcah in skupaj odšli proti vrhu Raduhe. Tudi zato sva z Adrianom vstala s prvo svetlobo, da bi imela dovolj časa zase, za varno in lepo plezanje. Pred odhodom sva trdno zaprla okenska polkna našega bivališča v sobi AO Ravne v Koči na Grohatu, da bi omogočila dekletom čim mirnejši in daljši jutranji sen. In res so tako »zaprte v temi« krepko »potegnile« v dopoldanske ure. Zaman je bilo vse moje vriskanje v steni!

Nazaj v plezalski raj

V smeri ZZ v severni steni Male Raduhe, poimenovani po prvih plezalcih, bratih Zagorc, sem vedno rad plezal. To je prava klasična štiri-ca, vseskozi strma, že kar navpična, z nekaj zahtevnejšimi mesti in izpostavljenim prečenjem. Štirje raztežaji, nato lažja polica in še izstopna stena. Ob zanesljivih skali je za vplezane alpiniste plesanje nad prepadi zmeraj lepo. Do smeri ZZ in njenih bližnjih sosed v tem zahodnem delu raduške stene – Edijevega stebra, Marjanove, Stebra, moje Študentske in Zagorčeve – sem zmeraj čutil posebno spoštovanje. To so nadvse zanimivi naravni prehodi v pravem skalnatem zidu (primerljivem s stebri italijanskih Dolomi-

tov), ki se začenjajo tako rekoč z označene poti na Durce in pri katerih so po navadi že prvi metri, če ne že sam vstop, zahtevno plezanje. Zadnja leta sem po Raduhi vse več samo planinaril. S prijatelji in sam po brezpotjih Velike Raduhe in Laneža, s hčerkama Uršo in Ano po označenih poteh ter prek lažjih skal Srednje Raduhe ... Ampak vseskozi sem vedel: čas vrnitve v pečevja nad planino Grohat bo prišel. Kolikokrat sem zastal na poti pod steno, pri vstopih v plezalne smeri ...

Tiho je še bilo na planini Grohat in pod steno Male Raduhe, nikjer še bilo planincev in plezalcev, le nekje s pašnikov se je vztrajno oglašalo pritajeno zvončkljanje, ko sva se z Adrianom ob vstopu v ZZ napravljala za plezanje. Svetloba rane zore je segla šele tja do južnih bregov Olševe in Pece nad dolino Koprivne, najine skale pa so bile še v trdni senci. Komorno ozračje, ampak le na zunaj, v sebi sem bil tako vesel. Spet na poti na drago mi goro, v steno ... Adrian se je še malo šel snemalca in fotografa, potem pa sva se oprijela skale. Zaplezal sem v razčlenjene široke zajede, tesnobnost pričakovanja in začetna okornost sta kmalu minili. Previdno in počasi sem iskal po skali, oprezal za varovalnimi klini, pozabljal na življenje onkraj pečin, se prepuščal zaverovanosti plezalca. Tako do gruščnate police, ko sem poklical za sabo prijatelja.

Enakomerno sem povzema vrh. Spodaj na Grohatu je bila nemirna živina, v skalah bližnjega Laneža so veselo peli ptičji kori, skozme pa so kot podobe iz filma poleteli spomini. Kolikokrat sem v stenah Raduhe takole zastal na stojiščih, zazrt v zelena pobočja planin in gora naokoli. Kolikokrat sem začutil to radost v sebi: lepo je na Raduhi! Nad gozdovi in pašniki, nad zadnjimi viharnimi macesni, balvanskimi skalami ter melišči se zidovi ostenj dvigajo do rušnatih robov. Barvita domačnost je to, zajeta med prevladujočo pomirjujočo zeleno in resnobno sivino skalovja. Kot prijazna, vsebinsko in motivno lepo zaokrožena slika iz okvirja. Pravzaprav mi je govoriti o Raduhi tako kot o mojih

dobrih starih zgodbah. Ravno zato imajo te pripovedi patino spominov. Kako sem v raduški steni doživljal svoj prvi veliki vzpon. In to v pravi ostri zimi, ko so me v februarju peljali čez zametene Vetrovne police. Dotlej sem gore poznal le s planinskih poti, plezanje pa z nizkih skal za vajo. Dotlej, da, tedaj pa se je pred mano odpirala nova podoba drugačnega življenja. Alpinizma. Tam so bile gore drugačne, tam so bili ljudje z gora ... Zaznal sem neki drug zven besede in pojma prijateljstvo. Napol hipijevske življenje, ki sem ga dotlej skušal živeti, pa nikdar prav zmoget, še najbolj morebiti z dolgimi lasmi in igranjem kitare v rockovskem ansamblu - življenje, ki se mi je kot kmečkemu fantu pogosto zdelo vse preveč nenaravno, neiskreno, nepristno v oblakih kajenja in litrih alkohola ..., sem v hipu zavrgel v prid novim vrednotam. Le kitara in glasba, ti sta mi ostali in ostajata.

Dobra stara Raduha in Adrian

Raduha je na tej moji življenjski poti postala nekak mejnik, gora, h kateri se vračaš kot k dobri stari znanki in prijateljici. In te moje pripovedi z Raduhe, o čem naj govore, če ne o tolikih težavnih plezanjih v teh ostenjih od skromnega Laneža do Male, Srednje in nadvse mogočne Velike Raduhe. O dveh lepih prvenstvenih smereh, Študentski in Živi, o trdih zimskih preizkušnjah v težavnih skalnih smereh ter zametnih grapah, o samotnem pohajkovanju po lažjih skalah. Zatorej, kot vsi koroški alpinisti, sem tudi sam na to goro prav čustveno navezan! Raduha pa kakopak ni samo ostenje, so tudi prijazne poti in brezpotja, na katerih pod Lanežem in še bolj pod Veliko Raduho doživiš gorsko prvinskost, samoto, »kjer tišina šepeta«. Raduha je tudi prijazna zelena planina Grohat, na kateri so naše plezalske zgodbe doživljale uvode, nadaljevanja in konce. Dve bajti, staro planinsko in pastirsko brunarico, je od tam odnesel snežni plaz. Tedaj sem si zapisal: „Kakor za vse grehe, ki so se tod dogajali.« Grehe, seveda! Tiste pivske, noro krokarske veselice in one iz nebrzdanih iger ljubezni. Bile so noči, ko so nekateri trpeli in drugi uživali! Ej, dragi moji, kje so tisti »luštni časi po planincah«?! Saj še pomni-te, prijatelji!

V izstopni steni smeri ZZ (4+)

Z Adrianom sva se zamenjala na stojišču. Sicer redkobeseden je tedaj le povedal: »Milane, ako bude takvo penjanje još unapred, pa to je ludo lepo ... !« S stojišča na gruščnati polici sem nadaljeval prečenje proti desni. To je bil nadvse drzno izpeljan prehod. Zračno, izpostavljeno. Skoraj božajoče sem tipal in hkrati trdno grabil po majhnih oprimkih, dvema starima klinoma sem dodal v razpoko še zatič, do rjave votlinice. Povzpel sem se še poličko više, to je bil res pravi kraj za varovanje. Potem sem zagledal Adriana, njegov v dejanje zamaknjeni pogled, roke, ki so iskale ...

Adrian je Medžimurec, inženir kmetijstva, vinogradnik in sadjar, ki se s tistih ravnic in gričev vedno znova rad ozira proti Pohorju in daljnim goram. Ko sem pri radovljiški Didakti izdal knjigo Na poteh med gorami, so mi mnogi pisali in telefonirali in prišlo je tudi Adrianovo pismo iz daljnega Čakovca. Knjigo da je kupil v Mariboru, rad hodi v gore, pleza v plezališčih, tudi on ima dve hčeri in v prostem času se ukvarja s slikarstvom. Zagledal sem se v njegove fotografske reprodukcije; nadvse izvirno, drzno in lepo v olju na platnu, vse v modrem in

Večerna Raduha s Strelovca 📷 Vladimir Habjan

belem. Gore in lepe gole ženske kot del njih. Da, brez dvoma, veliko imava skupnega! Na koncu pisma je izrazil še željo po skupnem plezanju v gorah, pa sva šla, spoznavno, v greben Zeleniških špic. Ko smo bili na obisku v Medžimurju, nam ni pokazal le vinogradov in sadovnjakov, ampak tudi plezališče Pokojec. Ker v gladki peščeni skali z drobnimi luknjicami kar nisem znal plezati, sva morala še v njihov Kalnik z meni bolj domačo skalo, slikovitim plezališčem vrh hriba med razvalinami srednjeveške utrdbe.

ZZ v Raduhi je bila Adrianova prva velika smer v gorah. Na drugem stojišču sem ga povabil, naj pleza naprej. Pa se je obotavljal, klini so kar daleč narazen ter razmetani sem ter tja, lahko bi se med iskanjem poteka smeri še »izgubil«. V plezališčih je pač vse drugače, smeri so speljane bolj naravnost, več je varovalnega železja ... Tako je, če alpinist pleza v gorah s športnim plezalcem, sva se pošalila in nasmejala, ko sem nadaljeval vzpenjanje na levo navzgor čez strme plati pod globokim kaminom. Pokončnost stene je kar trajala in tu je bila še previsna stopnja. Ampak meni je bilo vedno všeč plezati v takem

»zidu«, dobri četrti in peti težavnostni stopnji z dovolj trdne skale in zanesljivimi oporami.

Iz Adrianovega pisma

»... prošlo je teden dana odkako smo se vrtili sa Grohata i Raduhe. Prva dva dana nisam ni o čemu drugome mogao razmišljati, nego o usponu. ZZ-u. Osećao sam se, kao da se mi ispunila davna želja iz djetinstva. Nešto o čemu već dugo sanjam i znam, da će se dogoditi ali nikad, da se dogodi. Ne znam zašto, ali toliko sam željno pričekiavao taj uspon, da ni prije ni u tijeku penjanja nisam osetio strah, već samo radost, ponos i koncentriranost na ono što radim. Kad smo počeli prijeći na lijevo po lakšem terenu, gotovo mi je bilo krivo, što više nema vertikale. Penjao bih tim tempom s lakoćom cijeli dan. Malo sam se oslobodio i mislim, da bih polako mogao preuzeti penjanje prvog u navezi, ako bih tijekom smjera bio jasan. Samo treba se penjati polagano, smireno, svaki stop i svako hvatišće isprobati i uživati u tome. Ali najljepše je penjanje, kada u tome i uživaš. Zato se mi dopadaju takove »vertikalne« dobre četvorke, kada istodo-

bno osjetiš zadovoljstvo penjanja, sigurnost, oprez i ispostavljenost vertikale. Osjećaj je vjerovatno još ljepši, kad je i stijena viša. Vrag je, da svaki uspon djeluje kao i motiv i poziv, da ideš još dalje, kao osvisnost koje se teško riješiti ili kako vele, da nema gore bolesti za gornika od pomanjkanja gora. Zato mi misli već lete prema Kamniškem sedlu, gde Planjava ima i Steber X i Svetelovu ... Takova je i Korošica sa Vežicom, Okrešelj, Mojstrovka ...»

Še smo alpinisti!

Iz težjega dela smeri ZZ sva z Adrianom izstopila po desni, po zajedi. Klinu na stojišču sem dodal še svojega, nato pa v plošče. Tipal sem po trdni skali, počasi sem se dvigal pod previsno zaporo, kjer me je smer po lepih razčlembah kar sama vodila na levo, proti travnati polici. Poiskal sem stojišče in poklical prijatelja. Vrv je tekla, oddahnil sem si, osrednji del stene je bil za nama. Lepo je šlo, tekoče in brez zapletov. Ko pa je bilo treba sem in tja malo poiskati po steni za prehodi, pomisliti, preudariti naslednji korak ... Nismo pač več tako mladi in hitri kot nekdaj, plezamo pa še zmeraj radi. Po gorah ter še kam! Še smo alpinisti! Kako sem bil tega v sebi vesel, kot Adrian, ki se mi je vidno zadovoljen in zgovoren pridružil na polici. Spodaj pa je bila zelena planina Grohat že vsa prebujena in živahna. Okolica je bila kot zalita s premočno svetlobo, barve svetle in jasne. Kaj pa hčere, so že odprle polkna na oknu grohatske kočice in videle, da je že dolgo dan, ter krenile na pot, nama naproti? Nekam mirno je še tam pred hišo, sva se s prijateljem na glas delala zaskrbljena. Po gruščnati polici sem previdno iskal proti razčlenjenemu grebenu in izstopni navpični steni na levi.

Še ne mesec pozneje sem z Marjanom spet preplezal smer ZZ. Prijatelj Miha naju je povabil na srečanje koroških alpinistov na Grohatu, k akciji iskanja starih, redko plezanih smeri za potrebe novega plezalnega vodnika. Pa je bilo od naju bolj malo koristi. V tistih nadvse nevarnih, krušljivih in travnatih skalah v Srednji Raduhi se nisva najbolje počutila. Smer Ovčja koriga sva sicer našla in preplezala, ampak če sva že prišla tako daleč, naj še Marjan spozna »pravo skalo« Raduhe, sva si mislila. Zato sva se po

»odisejadi« po sledih alpinističnih pionirjev teh ostenj odpravila v ZZ. Tudi v preteklosti se mi je rado dogajalo, da sem prenekatero smer tam preplezal večkrat na leto. V prvem raztežaju sem se tokrat znašel v zame kaj komično nerodnem položaju. Ravno tedaj je namreč med potjo na Durce tam zastala večja skupina nadvse glasnih planincev in kmalu so do mene v steni prihajale besede o tem, kaj se zgodi, če plezalec – pade? Koliko »učenih« misli naenkrat, mene pa je kot prikovanega zaustavilo v navpičnici nad »gledalci«. In šele ko sem imel za sabo vrv, vpeto v dva, tri kline, ter se pomaknil za parobek, mi je plezanje spet sproščeno steklo. Potem sem na vse pozabil in je bilo spet lepo. Potem sem spet vriskal! ●

Rekord v Nosu

Nemara najslavnejša smer v dolini Yosemite v ZDA, Nos v El Capitanu, je 17. 10. doživela drugo prosto ponovitev v enem dnevu in nov hitrostni rekord. Tommyju Caldwellu z ženo Beth Rodden jo je kot vseskozi prvemu v navezi uspelo prosto preplezati v manj kot 12 urah. M. P.

Američana uspela na Nanga Parbatu

Steve House in Vince Anderson sta v začetku septembra preplezala novo smer v osrednjem delu Rupalske stene in 6. 9. stopila na vrh Nanga Parbata (8125 m). V začetku sta sledila smeri, ki jo je House začrtal z Bruceom Millerjem leta 2004 (plezalca sta takrat dosegla višino 7500 m, nato pa sestopila po Messnerjevi smeri). Tretji dan sta se ob dejstvu, da je bilo v steni več snega kot leto poprej, usmerila naravnost proti izrazitemu stebri sredi stene. Vzpon sta opravila v šestih dneh v čistem alpskem slogu. Po skupaj osmih dneh na gori sta srečno sestopila v bazni tabor. Centralni steber Rupalske stene (4100 m) sta ocenila z M5 X, 5,9, W14. M. P.

Subra – skrita lepota

Iskanje mladostnih sanj

✍ in 📷 Stanko Mihev

Če se spomnim na jug Jadranskega morja, takoj pomislim na hribovito črnogorsko pokrajino in znani zaliv Boka Kotorska. Zaradi njegove oblike in velikosti je bilo tam nekoč glavno vojno pristanišče za ladje nekdanje avstro-ogrske monarhije. Takoj nad zalivom se dvigujejo ponekod skalne strmalni skoraj dva tisoč metrov visoko. Na vzhodni strani je Lovčen, znan iz črnogorske zgodovine, na zahodu pa Orjen, največja in najvišja gorska skupina ob južnem Jadranu. Orjen je sestavni del Dinarskega gorstva, ki zavzema površino več kot 400 kvadratnih kilometrov. Pogorje je sestavljeno iz triasnega apnenca, slojaste stene so vodoravne oblike. Na vsem območju so izraziti kraški pojavi, ki dajejo pokrajini poseben

videz in ponekod zelo otežijo naše gibanje po terenu. Naselja v tem območju, v katerih stalno prebivajo ljudje, se raztezajo v večjih kotlinah z ravnici. Ceste in trdnjave so bile narejene v obdobju avstro-ogrske monarhije zaradi varovanja zaledja vojaškega pristanišča, zato so danes dostopi do izhodišč olajšani, vzponi na posamezne vrhove pa krajši. Še više od naselij pa so domačini postavili planšarije, v katerih so prebivali v poletnem obdobju, ko so pasli živino. Vendar jih je danes veliko zapuščenih in narava počasi spet dobiva divji izraz. Nam, ki pridemo za kratek čas na obisk, se to vtisne v dušo, stoletno delo pridnih rok domačinov pa uhaja skozi sito časa. Še dobro, da tistim domačinom, ki so ostali tako visoko, ne manjka gostoljubnosti.

In kako se je zgodilo, da sem želel organizirati plezalni tabor tam nekje spodaj? Približujem se letom, za katera pravijo (mogoče je tudi res ...), da ti priložnosti počasi uhajajo. Nekatere

Detajl iz smeri Trenutek resnice 📷 Marjan Turšič

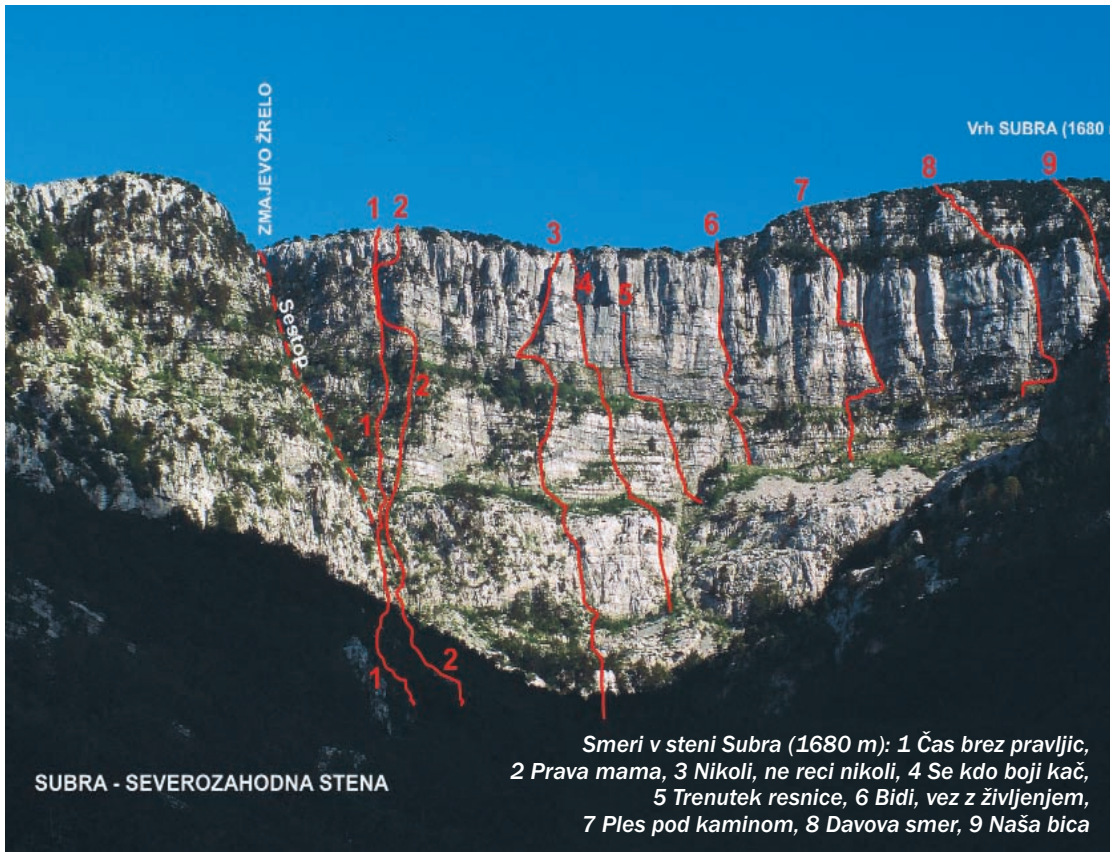
rim ljubezenske, ko prehajajo v drugo puberteto, meni pa plezalske. Želel sem začeti uresničevati ideje, ki so se mi porodile v mlajših plezalskih letih, zato sem pobrskal po spominu. Kam bi šel na štirinajstdnevni dopust? Nisem vrgel kocke, prešinilo pa me je ime Subra. Spomnil sem se izrazitih kaminov, ki sem jih videl na fotografiji v alpinističnem vodniku Stene Jugoslavije avtorja Zlatka Smerketa. Podatki iz literature in s svetovnega spleta so se precej razlikovali. Po prvih naj bi bila stena visoka štiristo metrov, po drugih veliko manj. Pa pojdemo tja dol pogledat, kakšna je resnica!

Do mesta Herceg Novi takoj za državno mejo med Hrvaško in Črno goro je več kot osemsto kilometrov vožnje. Danes potujemo nekoliko hitreje, saj nam pot olajša avtocesta do Splita in tako potrebujemo le en dan. V Herceg Novem smo nakupili hrano za bivanje v taboru in se srečali z Željkom Starčevićem, predsednikom planinskega društva iz Herceg Novega, s katerim sem se dogovoril za pomoč pri postavitvi tabora. Iz Herceg Novega smo se odpeljali h gostilni v zaselku Vrbanj, od katere sem že lahko videl dele stene Subre. Tam smo dobili prevoz za hrano in opremo do zapuščene planšarije Žukovica, avtomobile pa smo pustili v varstvo gostilničarju. Na planini smo poiskali primerno mesto za postavitve šotorov, blizu vode, ki je sicer kapnica, vendar smo jo lahko pili tudi brez prekuhavanja, in s stalnim pogledom na steno Subre. Med listnatimi gozdovi so vidne sledi nekdanjih obdelanih polj v manjših vrtačah s skalnimi ograjami. Vse naokoli so raztresene manjše ali večje skale, ki naj bi jih razmetal pobesneli zmaj, ki so ga domačini razjezili s svojim dirindajem. Svoje domovanje je imel v Zmajevi pečini na drugi strani gore. Tudi žleb v steni Subre, po katerem je prišel v amfiteater, je lepo viden. Veliko skal je moral zmetati, da je nastala takšna kotlina! Drugače skoraj ne more biti. Čeprav znanstveniki danes ponujajo razlage o ledeniškem delovanju na pokrajino ...

Levi del stene je visok 320 metrov, sestavljen pa je iz štirih pasov kompaktne skale. Prvi je še med drevjem, dolg slaba dva raztežaja. Nad njim je lažji del do naslednjega skalnega pasu, ki ga domačini imenujejo Spodnji pas. Ko splezamo čezenj na poraščeno poševno polico, pride-

mo na Srednji pas; ta se konča z ozko polico, ki poteka prek vse stene. Nad to polico se vzpenja impresivni previsni del stene s prav tako kompaktno skalo, ki ponuja smeri vseh težavnosti. Nad njim je na desnem delu stene še Zgornji pas, ki se konča na vrhu Subre. Na celotnem območju vrha raste endemska vrsta bora – munika (*Pinus leucodermis*). Vsa drevesa imajo poškodovano skorjo, ker so domačini nabirali smolo. Tudi zdravilnih rastlin je veliko. Tik pod vrhom sem opazil košutnik ali rumeni svišč, ki so ga pri nas zaradi zdravilnosti iztrebili. Desni del stene deli širok žleb, po katerem poteka markirana pot na vrh. Del z melišči se imenuje Markov krš. Če gremo po poti, pridemo pod zadnji strmi del stene, ki je visok 125 metrov. Na skrajnem desnem delu stene kaplja voda, imenovana Kapavica; priteka iz široke in globoke razpoke, v kateri se pozimi nabere veliko snega in se počasi topi dolgo v poletje. Drugače vode ni na pretek, saj so tla kraška, vsa voda odteka v globine in v nižinah malo kje priteče na površje – domačini jo imenujejo živa voda. Manjši del stene, uporabne za plezanje, se nadaljuje čez greben, ki poteka od Subre do vrha Kabao na zahodni strani. Ta del stene leži nad planino Vučji do.

»Stene doslej ni še nihče preplezal,« mi je povedal Željko. Vendar smo ljudje čudni in samozadostni. Kaj pa prehajanje zmaja na to stran gore? Bodimo bolj točni in povejmo, da stene ni preplezal noben človek. Pred mnogimi leti so plezalci poskušali srečo v območju Zmajevega žrela, vendar jih je zaustavil strm skalnat skok – videli smo ga ob sestopu, ko smo se po njem spuščali po vrvi. Potem spet dolgo nič. Pred leti je stena doživela obisk pozimi, a tudi brez uspeha. V bližnji okolici se da opraviti plezalne vzpone v dolgem grebenu Reovačka greda (1609 m)-Pauza (1771 m). Stena je visoka kakih 400 metrov, o lepoti in samoti teh gora pa se boste morali prepričati sami (le da vas ne bo preveč, potem ne bo več samotno!). V okolici je še nekaj kratkih sten s kompaktno skalo. Mi (pet plezalcev in dva »logistika«) smo se osredotočili le na steno Subre in v desetih dneh preplezali deset smeri različnih višin in težavnosti od III. do VII. stopnje. (*Seznam udeležencev in preplezanih smeri je bil objavljen med novicami v oktobrski številki PV, op. ur.*) ●

Smeri v steni Subra (1680 m): 1 Čas brez pravljič, 2 Prava mama, 3 Nikoli, ne reci nikoli, 4 Se kdo boji kač, 5 Trenutek resnice, 6 Bidi, vez z življenjem, 7 Ples pod kaminom, 8 Davova smer, 9 Naša bica

Subra – informacije

✍ Stanko Mihev

Dostop: Iz obmorskega mesta Herceg Novi po ozki asfaltni cesti do velike kraške planote Vrbanj (1007 m) z nekaj naseljenimi hišami. Avtomobile je po dogovoru z lastnikom mogoče pustiti pred gostilno. Nato po markirani planinski poti do planine Žukovica (cisterna s pitno vodo) in še naprej po markirani poti, ki vodi na vrh Subra (1680 m). Po bukovem gozdu do amfiteatra Subre (slaba ura hoje s planine), čez kotanjo amfiteatra in na drugi strani do vstopa v smeri. Za smeri na levem delu stene poiščemo vstope, takoj ko pridemo iz kotanje, za smeri na desnem

zgornjem delu pa nadaljujemo pot do zadnje skalne stopnje.

Sestop: Iz vseh smeri je treba najprej na vrh Subra (1680 m). Z vrha proti zahodu po markirani planinski poti (iščemo obledele markacije ali močice, ki smo jih postavili) po poraščenem grebenu. V spodnjem delu čez greben in pod steno Subre do kapljajoče vode (Kapavica). Nad meliščem naprej do žleba in po njem do amfiteatra Subre. Na začetku je kotanja (Tempelj) s koničasto skalo v sredini, ki jo vso leto obdaja sneg. Še naprej do planine Žukovica.

Literatura:

- * Zlatko Smerke: Alpinistički vodič – Stijene Jugoslavije, knjiga 2, Varaždin, 1979
- * Dr. Željko Poljak: Planine Hrvatske, planinarsko-turistični vodič, PSH, Zagreb, 1981
- * <http://www.subra.users.cg.yu>

Greben Rinka-Skuta

Na Skuto malce drugače

Greben Rinka-Skuta

 in Stane Poljak

Skuta je lepotica Kamniško-Savinjskih Alp. Za »mlečnim« imenom pa se skriva gora, ki s svojo mogočnostjo in skladno obliko takoj pritegne že oko naključnega opazovalca, zazrtega v veličastno kuliso gora nad domom v Kamniški Bistrici. Meni ime te gore vedno zveni nekoliko romantično; na njej in v njeni mogočni okolici sem pred mnogimi leti začel svoja potepanja po gorskem svetu. Skoraj ne mine planinska sezona, da se ne bi mudil vsaj v njeni bližini, če se že ne povzpnem na njen razgledni vrh. Sredi oktobra lani smo se s planinsko družino predajali sončnim žarkom na vrhu Kranjske Rinke. Zaplate prvega snega, ostanki slabega vremena minulega tedna, so ležale po Malih podih in v severni steni Skute. Oko mi je obstalo na drzno izpostavljenem grebenu, ki je kakor most povezoval plečato Rinko z mogočno Skuto. Iz planinske literature sem vedel, da so ta greben preple-

zali že davnega leta 1907 in da je pomenil začetek alpinistične dejavnosti v Kamniško-Savinjskih Alpah. Po opisu Tineta Miheliča plezanje ne ponuja kakšnih večjih težav, izjema je le znameniti Konj na najnižji točki »visečega mostu«, ki pa tudi ne preseže tretje težavnostne stopnje. Izpostavljeni skalni stolpi so se svetili v slepečih žarkih jesenskega sonca, meglene koprene so jih občasno ovile v plašč skrivnostne nepristopnosti. Nekje na grebenu sem opazil samotnega plezalca, ki je svoboden kot ptič poplesaval nad sinjimi globinami. V meni se je porodila želja, da bi se tudi sam sprehodil po tem vrtoglavem obzidju na vrh Skute; lani je bilo seveda za kaj takega prepozno, sem pa turo po grebenu z Rinke na Skuto uvrstil na prednostno mesto letos.

Muhasto vreme in pomisleki

O »lepem« vremenu v letošnjem poletju ni da bi zgubljaj besede; saj ne, da ne bi hodil ob

koncih tedna v gore, vendar me je skoraj vedno oprhalo. Sredi julija sem z Ingrid in Martino obiskal Zeleniške špice. Med plezanjem je vreme še nekako zdržalo, ko pa smo po končani plezariji poležavali na zelenih preprogah Srebrnega sedla, je nekje za Raduho zamolklo zagrnelo. »Pa ja ne bo spet ...« smo se le nemo spogledali. V naglici smo spravili plezalno »kramo« v nahrbtnike in jo ucvrli navzdol v Repov kot. Pri tolmunčkih je še enkrat koristno treščilo nekje na Planjavi in usula se je nežna plohica. Močilo nas je vso dolgo pot pod Brano, ko pa smo prišli na cesto, se je zvedrilo in skozi oblake je sramežljivo pokukalo sonce. Nebo je bilo po dežju kot umito, Grintovec in Skuta sta se bleščala v vsem sijaju. »Če bo jeseni bolj stabilno vreme, pa gremo na Skuto po grebenu s Kranjske Rinke,« smo modrovali ob kozarcu piva v domu v Kamniški Bistrici. Pa je minil še ves avgust in skoraj september, preden se je vreme le nekoliko popravilo.

Še v trdi temi smo se neko nedeljsko jutro spotikali po strmi stezici skozi Žmavčarje. Le kakšen osamljen ptič se je tu pa tam oglasil kje v goščavi, drugače pa je vse naokoli vladal blažen mir, tako blagodejen za naša ušesa. Prvi sončni žarki so obsvetili pobočja Kompetele, Jermanovega turna in Kalškega grebena. Redke meglice so se razgubile v toploti jutranjega sonca in na gozdni meji so tudi nas dosegli igrivi sončni prameni. »Zagrizli« smo po neskončnih meliščih navzgor, ko je jutranji mir zmotil rezek žvižg. Visoko zgoraj smo zagledali gamsjega stražarja, ki je opozarjal svoj trop na bližajočo se nevarnost. In res se je kakšnih dvajset gamsov zapodilo v beg po strmih meliščih proti Kotliškem grabnu. Poskusil sem narediti kakšen posnetek, vendar neugnane živali niso kazale kdo ve kakšnega navdušenja za poziranje. Ustavile so se na varni razdalji in nas zvedavo opazovale.

Utrudljivo gruščnato stezico so kmalu zamenjale strme zelene trate in hoja po njih je minila, kot bi trenil. Na izpostavljenem grebenčku smo kmalu zagledali bivak pod Skuto in ni minilo dosti časa, pa smo se že kot martinčki pretegovali na toplih skalah pred bivakom. Ura je bila še relativno zgodnja, dan kot umit in prijetna utrujenost nas je kar nekako prikovala v le-

nobno poležavanje. Ogledovali smo si svoj tokratni cilj; od Kranjske Rinke se je sprva široki in razbiti greben vse bolj ožil in na najnižji točki je bil le še ozek nadzidek nad osupljivo gladkimi platmi. »Ali nismo malo pozni za plezarijo, mogoče bi šli kar po običajni poti na Skuto,« sem malce obotavljalje se izrazil svoje pomisleke. »Smo potem zaman tovorili vrv in vso plezalsko kovačijo?« me je zbadla Ingrid. Ni bilo kaj dosti časa za obotavljanje, zato smo kar urno pobrali »šila in kopita« proti vrhu Kranjske Rinke. Razbiti kamniti podi so postali kar nekam bolj obljudeni; krasen jesenski dan je marsikoga zvalil v svoje naročje.

Posnemajoč vrvohodce

Na grušču pod Rinko nam je pot prekrizala jata planinskih kokošk; smešno zibajoče se in frfotajoč so urno hitele stran od nas. Pa saj jim tako nismo želeli nič hudega. Po nekaj metrih se je jata kar zlila z okolico, tako da sem spet zamudil fotografiranje. Razgretih čel in prepoteni smo končno prisopihali na vrh Rinke. Ura se je že bližala enajsti dopoldne, iz dolin na jugu so se začele plaziti prve megle. Kar hitro smo si naredili plezalne pasove in se ovesili s preostalo »potrebno in nepotrebno« varovalno opremo, na glave pa si povezili čelade. Še skupinski posnetek, »če se ne vidimo več,« kot je v šali navrgla Marija, in že se je naša trojica začela spuščati po grušču grebena.

Sprva je bil teren močno razbit in krušljiv, zato se nismo navezali in smo pazljivo plezali po žlebovih ob grebenu navzdol. Pa se je to kmalu nehalo; lahkih prehodov je zmanjkalo, iz nahrbtnika je priromala vrv in lepo previdno smo se navezali. Po opisu sodeč bi morali nadaljevati pot po severni strani zdaj že kar solidno izpostavljenega grebena, pa se mi je vse skupaj glede na opis zdelo pretežko. »Če boš v steni prebiral opis smeri, se boš gotovo zaplezal,« mi je nekje v podzavesti odmeval znani alpinistični rek. Pa vendar sem na hitro preletel skromne smernice še bolj skromnega opisa. Gladkim mestom smo se po poličkah ognili na južni del grebena in plezanje je spet steklo.

Greben je postajal vse bolj kompakten in izpostavljen, globina na obeh straneh je vse bolj

Na grebenu

naraščala. Z Malih podov se je hinavsko priplazila megla in občasno zavila okolico v sivi plašč, vendar ni bilo več vprašanje, kje naprej. Ozka grebenska rez je dovoljevala le eno pot. Občasno smo se počutili kot vrvohodci v cirkuški areni, le da je bila na obeh straneh »vrvi« veličastna izpostavljenost. Končno smo priplezali pod ključno mesto - znamenitega Konja. Zmočili smo si presušena grla, pogrizli nekaj čokoladnih ploščic in že smo bili pripravljeni, da odstremo še zadnjo skrivnostno tančico.

Zaplezal sem v vrtoglavi raz, številni klini so mi bili v pomoč pri prečenju nad sinjimi globinami severne stene. Med nogami bi si lahko pljunil naravnost na ledenik pod Skuto dobrih tristo metrov niže, pa so bila usta suha kot puščavski pesek. Še nekaj izpostavljenih prestopov in že sem se zavihtel v »sedlo«. Škoda, tako lep odstavek, pa tako kratek. Že zaradi njega se je splačalo potruditi po neskončnih meliščih iz doline. Na stojišču sem zabil odličen klin, si pomagal še s skalnatim rogljem in na splošno poskrbel za varnost. »Varujem, pridita!« sem poklical Ingrid in Roka. Nekaj sta motovnila in kom-

plicirala, da me je že minevalo potrpljenje, vendar sta se končno le odpravila. Rok je pravilno zaplezal v prečnico in jo elegantno preplezal, Ingrid pa je začela previsoko in nenadoma ni imela ne kaj prijeti ne kam stopiti.

»Ma kje si pa tu plezal,« je iztisnila med zobmi. Spustila se je nazaj, Rok jo je dodatno zavaroval na vršičku Konja in končno je tudi ona našla prave oprimke in stope. Nekaj odkrušenih kamnov je odletelo na snežišča ledenika, Ingrid je malo »popraskala« po skali in „zdelala“ težavno mesto. »Hu, lahko je bilo tebi, ko si dolg kot prekla,« mi je še oponesla, ko si je oddahnila na stojišču.

Izpolnjena je bila želja več

Nadaljnje plezanje je postajalo vse lažje. Greben se je sicer strmo vzpel proti vrhu Skute, vendar so težave popustile, zamenjala pa jih je zoprna krušljivost. »Pr` mej, da bi rajši imel večje težave kot pa to krušljivo lepoto,« sem zabundal sam pri sebi. Ker nas je že rahlo priganjal čas in so težave ponehale, smo se po dveh

raztežajih spet razvezali in sproščeno »odjahali« proti s soncem obsijanemu vrhu Skute. Kmalu smo si segli v roke na prostranem vrhu in usta so se nam razlezla v prešeren nasmeh. Enkratni razgled z vrha, ki bi ga bili lahko deležni, je malce skazila popoldanska megla, vendar smo občasno med raztrganimi kosmi uživali ob pogledih na Jezersko in daljni Obir v Avstriji. Plezalna krama je naenkrat postala odveč in je odromala v nahrbtnike, grla pa je omočilo nekaj požirkov piva – kako dobro je delo! Še nekaj posnetkov za spomin na nepozaben dan in že smo začeli urno sestopati po – kaj pa drugega – krušljivi zavarovani poti na Male Pode. Ingrid je odvihrala nekam naprej, midva z Rokom pa sva z vsemi porami vpijala zadnje trenutke plezanja pri sestopanju. Po pravici povedano so udje postajali kar nekam svinčeno težki in je bilo treba kar nekaj zbranosti in pazljivosti, da se nisva »prekopicnila« na grušč globoko spodaj.

Pri bivaku smo postali le toliko, da smo porazdelili plezalno opremo in popili še tisto malo tekočine, kar je je ostalo. »Ste se pa dolgo mudili,« je malce v skrbeh pripomnila Marija, ki nas je potrpežljivo čakala. »Glavno, da smo sre-

čno izplezali in da se nikomur ni nič zgodilo,« smo si bili edini. Po neskončnih meliščih smo se zapodili navzdol proti mrakobni dolini. Za nami so ostali v večerne meglice odeti vrhovi Rink, Skute in Grintovca. Ko smo si globoko spodaj v Koncu naredili čelne svetilke, mi je v srcu še vedno žarel od sonca obsijani greben; izpolnila se mi je še ena srčna želja.

Dostop: Na vrh Kranjske Rinke (2453 m), na katerem je začetek grebena, vodi označena pot z Malih Podov, na katere je mogoče priti iz Logarske doline prek Okrešlja (4 h) ali iz Kamniške Bistrice čez Žmavčarje in mimo Bivaka pod Skuto (4 h).

Sestop: S Skute vodijo markirane poti na Kokrsko sedlo (2 h) in Okrešelj (2 h). V Kamniško Bistrico lahko sestopimo tudi po neoznačenih poteh mimo Bivaka pod Skuto ali čez Gamsov Skret.

Vodniška literatura:

Tine Mihelič, Rudi Zaman: Slovenske stene. Radovljica: Didakta, 2003

Tone Golnar, Bojan Pollak: Plezalni vodnik Kamniška Bistrica. Ljubljana: PZS, 1995 ◻

Organiziramo in vodimo odprave

Šiša Pangma, 8.027 m

Čo Oju, 8.201 m

Trekingi

pomlad, jesen 2006

www.alpguide.com

Telefon: 041 687 027

Telefax: 02 843 0091

e-naslov: info@alpguide.com

Plezališče v Florjanu pri Šoštanju

Bojan Rotovnik

Novo plezališče v Florjanu pri Šoštanju

V soboto, 1. oktobra 2005, je bilo ob glavni cesti Šoštanj-Bele Vode, natančneje, v Florjanu, z manjšo slovesnostjo odprto plezališče. Ob odprtju so približno 60 zbranim spregovorili Dani Urbanc iz Šaleškega jamarskega kluba Topolšica, predsednik Planinskega društva Šoštanj Vlado Stropnik ter predsednik Športne zveze Šoštanj Bojan Rotovnik. Slovesno odprtje plezališča pa je opravil župan občine Šoštanj Milan Kopusar, ki je ob tem vsem bodočim uporabnikom zaželel varno plezanje in obilo veselja ob uporabi novega športnega objekta v občini Šoštanj.

Zgodovina urejanja plezališča sega več kot dvajset let nazaj, v obdobje, ko so posamezni domači zanesenjaki začeli iskati v zahodnem delu Šaleške doline naravne stene, primerne za plezanje in ureditev plezališča. Na podlagi dolgoletnega iskanja in preizkušanja je bilo v začetku leta 2003 na sestanku med jamarji in planinci sklenjeno, da je za ureditev plezališča najprimernejša naravna stena na vznožju hriba Rnek v Florjanu. Maja leta 2003 so predstavniki Šaleškega jamarskega kluba Topolšica, Planinskega društva Šoštanj in Športne zveze Šoštanj z lastnikom zemljišča na območju hriba Rnek v Florjanu Ano Majhen in Silvestrom Mežnarjem sklenili pisni dogovor o uporabi zemljišča za namen ureditve plezališča. Nato so se začela zemeljska dela za ureditev dostopov do stene in zatem še urejanje stene same.

V dobrih dveh letih je bilo opravljenih kakih 1500 ur prostovoljnega dela pri urejanju plezališča.

Večino so opravili jamarji pod vodstvom Danija Urbanca, ki so bili odgovorni za urejanje stene – čiščenje, določitev smeri ter opremljanje s svedrovci in sidrišči. Planinci so prevzeli ureditev okolice plezališča in poti za dostop do stene. Športna zveza Šoštanj pa je pri projektu sodelovala finančno pri delnem strojnem urejanju okolice in pri nakupu opreme (svedrovci, sidrišča in lepilo) za opremljanje stene. Do odprtja je bilo opremljenih 15 plezalnih smeri s težavnostjo četrte stopnje po UIAA in več. Tudi po odprtju se bo opremljanje plezališča nadaljevalo, saj stena, ki je široka več kot 100 m,

ponuja še veliko možnosti za nove plezalne smeri.

Velik delež pri urejanju plezališča so prispevali tudi: Šaleški alpinistični odsek, Termoelektrarna Šoštanj, Občina Šoštanj, Mestna občina Velenje, Krajevna skupnost Topolšica, Prostovoljno gasilsko društvo Topolšica, Komisija za športno plezanje pri Planinski zvezi Slovenije in Zavod za gozdozvedstvo Slovenije, krajevna enota Šoštanj. Vsekakor pa je pomemben tudi delež lastnikov zemljišč ter nekaterih prebivalcev Florjana, ki so po svojih močeh pripomogli k odprtju plezališča. Vsem iskrena hvala!

Bojan Rotovnik

Maja Vidmar zmagala na tekmi za svetovni pokal

Na sedmi tekmi v okviru svetovnega pokala je največ pokazala naša plezalka Maja Vidmar. Letos najboljša slovenska tekmovalka je v daljni Kitajski stopila na najvišjo stopničko. Pod do vrha je vodila prek superfinala, v katerem je morala premagati letos daleč najboljšo Avstrijko Angelo Eiter. Poleg Vidmarjeve sta se v finale uvrstili še dve naši: Natalija Gros in Lučka Franko, ki sta si na koncu delili osmo mesto. Maja Vidmar je v letošnji sezoni v odlični formi. Na sedmih tekmah za svetovni pokal je že petkrat stala na zmagovalnih stopničkih. Na mastru v Serre Chevalieru je zmago zgubila šele v superfinalu (proti isti tekmici). Po Martini Čufar in Nataliji Gros je Vidmarjeva tretja slovenska plezalka, ki ji je uspelo zmagati na tekmi za svetovni pokal.

Nove smeri pod Korošico

Aktivni Albin Simonič - Binč je opremil dve daljši, lažji smeri levo od preostalih v sektorju pod kočo na Korošici. Najbolj leva je Pepi Žbaradorija (6a), desna pa je Čikorija in kafe (6a+). Obe smeri imata štiri raztežaje in sta dolgi dobrih 100 m. Drugo sidrišče imata skupno in sta popolnoma opremljeni. Sestopimo s spustom po vrvi (2 x 60 m). Vseh smeri na Korošici je zdaj 66. V celoti je (pre)opremil Palčkov smer (stara Frančkova smer, dolga 3R); zanjo predlaga oceno VII- (IV, IV+, VII-). Do naslednje sezone obljublja objavo vodnika z vsemi smermi (na spletu). Gotovo pa se bo marsikateremu pravovernemu alpinistu prevrtavanje obstoječih smeri zdelo bogokletno dejanje, ki ne sodi v naše stene, kljub morebitnemu odobranju prvih plezalcev.

Ženska za nagrado in Osapski pajek

V družbo najboljših slovenskih alpinistk, ki so pustile sled tudi na športnoplezalnem področju, je stopila Tina Di Batista. 27. 9. je preplezala smer Ženska za nagrado (8a) v Bohinjski Beli. Prav dolgo se ji smer ni upirala, a se je na koncu že mudilo, saj je uspeh prišel šele 2 dni pred odhodom na novo himalajsko odpravo. Tina ima za seboj uspešno opravljeno zimsko trilogijo (Matterhorn, Eiger in Grandes Jorasses). Uspešna je bila na odpravah - pristopu in smučarskem spustu z Denalija, pri vzponu v Jaegerjevi smeri v Chacaraju (Peru) -, zataknilo se ji je le na odpravi UIAA na Satopanth (7075 m) v Indiji. Z Moniko Kambič Mali sta bili uspešni tudi v Patagoniji; kot prva ženska naveza sta stopili na vrh Fitz Roya. Z uspehom v »Ženski« Tina samo dokazuje, da je trenutno ena najboljših vsestranskih alpinistk pri nas.

Dober vzpon v Ospu, v sektorju Za vasjo, je opravil David Stepanjan (AO Kranj, Samsara). Uspešen je bil v smeri Osapski pajek (8c); to je četrta ponovitev te atraktivne smeri. David je v njej poskušal že, ko je bila še projekt. Tokrat je za uspeh potreboval 5 ločenih dni. Sam je bil nad smerjo navdušen, pravi, da je fenomenalna. Zanj je potrebna vzdržljivost, poleg tega pa postreže še z dvema detaljoma: enim v spodnjem delu in drugim precej više. Njegov klubski kolega Jure Bobnar je bil uspešen v Matičkovem svetu in Kariesu (obe 8b).

Ama Dablam

Odprava je bila organizirana v počastitev 30-letnice prvega slovenskega pristopa na osemtisočak. In to kakšnega! Vzpon prek južne stene Makaluja (8481 m) je bil v tistih časih eden prvih, ki je potekal prek zahtevne stene in ne po grebenu. Tokratno odpravo so sestavljali stari mački, člani odprave Makalu '75: Janko Ažman, Danilo Cedilnik, Janez Dovžan, Tomaž Jamnik, Marjan Manfreda in Viki Grošel (vodja) ter alpinistka in alpinist, ki pripadata sedanjim generacijam alpinistov, Tina Di Batista in Tomaž Jakofčič. Preostali člani odprave so bili še Stipe Božič, Joško Božič, Rafko Vodišek, dr. Stojan Burnik in zdravnik dr. Igor Tekavčič.

Odprava je odšla na pot 29. 9. Aklimatizirali so se na gori s postavljanjem taborov v smeri ter na okoliških vrhovih. 17. 10. opoldne je Marjan Manfreda - Marjon stopil na vrh Ama Dablama (6828 m). Ob Stanetu Belaku - Šraufu je pred 30 leti kot prvi Slovenec stopil na teme osemtisočaka, in to brez dodatnega kisika; to je bil dolgo nepresežen dosežek v areni svetovnega alpinizma. 19. 10. so vrh Ama Dablama osvojili še Stipe Božič, Viki Grošel ter šerpa Gyirmi, ki so vzpon tudi posneli. 23. 10. so se na vrhu zvrstili še Janko Ažman, Janez Dovžan, Tina Di Batista in Tomaž Jakofčič. Poleg pristopov velja omeniti še poizkus Tine in Tomaža, da preplezata Špansko smer. Slabo vreme ju je po treh dneh plezanja pregnalo z višine 6200 m.

Ama Dablam, po mnenju mnogih ena najlepših gora, stoji v središču arene svetovnega himalajizma. Obdajajo ga vrhovi, kot so Everest, Lotse, Makalu in Čo Oju. Prvi Slovenec na vrhu je bil Janez Benkovič, Vanja Furlan in Tomaž Humar pa sta v severni steni preplezala prvenstveno Spominsko smer Staneta Belaka - Šraufa. Za vzpon sta bila nagrajena z zlatim cepinom. Pozneje je na vrhu stala še Barbara Drnovšek v okviru komercialne odprave. Zanimivo, da Barbara še do danes ni opravila izpita za alpinista.

Tabor UIAA - Nun (7135 m)

Tradicionalni tabor UIAA, ki se ga vsako leto udeležimo tudi Slovenci, je bil tokrat prestavljen iz Satopantha na Nun, ki stoji na zahodu Indije, v Pandžabski Himalaji. Na tabor so odpotovali vodja Matej Kovačič, Nina Kopčavar (oba Akademski

Maroko, Durmitor ali Alpe?

Ali sanjate o turnem smučanju z veliko pustolovščine in prijetnim druženjem? Zima 2006.

AO), Nejc Česen (AO Kranj), Blaž Ortar (AO Ljubljana Matica) in Martin Belhar (AO Tržič). Po običajnih zapletih z birokracijo so 20. 9. postavili bazni tabor. Ob težavah z vremenom so postavili tabor 1 (5300 m) ter tabor 2 (6300 m). Aklimatizirani so počakali le še na lepo vreme ter nato vsi po vrsti dosegli vrh Nuna. 29. 9. so na vrhu stali Nejc Česen, Martin Belhar in Blaž Ortar. Sledila sta jim Nina Kopčavar in Matej Kovačič. Odprava je bila s tem končana, saj so vsi člani dosegli vrh. Ob sicer uspešni odpravi nekatere stvari še vedno motijo. Ker tabor organizira UIAA, bi pričakovali manj zapletov, čas bivanja v baznem taboru je bil prekratek, edino pozitivno je, da so ga prestavili na drugo lokacijo.

Šiša Pangma

Franc Pepevnik, vodja odprave, Tomislav Aurednik, Dušan Debelak, Zoran Mislej (HR), Iris Prebeg (HR), Milan Romih, Matjaž Šuster, Danilo Tič in Tomaž Žerovnik so si tokrat izbrali tibetanski osemtisočak Šišo Pangmo (8027 m), edini osemtisočak, ki v celoti leži v Tibetu. Odprava si je za cilj postavila pristop ter smučanje z vrha. 10. 9. so že postavili bazo na severni strani gore. Takoj so začeli aklimatizacijo in delo na gori. Postavili so ABC na 5600 m, T1 na 6300 m, T2 na 6900 m ter T3 na 7200 m. Med aklimatizacijo sta Dušan in Tomaž opravila smučarski spust s kote 7085 m. Večkrat so smučali iz različnih taborov do ABC. Prvi dan odločitve je bil 1. 10., ko so Aco Pepevnik, Milan Romih in Tomi Aurednik začeli vzpon proti vrhu iz T3. Ob dvanajstih po lokalnem času so stali na Centralnem vrhu Šiša Pangme. Ob sestopu so nato smučali s T3, saj je bila više prevelika nevarnost kložastih plazov. 4. 10. so se na vrhu zvrstili še Dušan Debelak, Tomaž Žerovnik in Zoran Mislej.

Daulagiri 7

Vodja Blaž Navršnik, Mitja Plohl, zdravnik Žare Guzej, Rok Dečman, Matej Kladnik, David Lešnik, Andrej Napotnik in Brin Štabuc so si za cilj letošnje jeseni zadali novo smer po JZ grebenu in smučanje z vrha Punta Hiunčuli - Daulagiri 7. Kot večina odprav so imeli težave z maolisti. Tudi tokrat se je izkazalo,

da se da vse ideološke težave rešiti z denarjem. 50 dolarjev za osebo in lahko so nemoteno nadaljevali pot. Ko so postavili bazo, so takoj začeli opremljati novo smer. Napredovali so zanesljivo, kljub nekaterim težavam (Mitjo je v ozebniku zadel kamen). 14. 10., sedemnajst dni po prihodu v bazo, sta Blaž Navršnik in Matej Kladnik dosegla vrh Daulagirija 7 (7246 m). Več o težavah v novi smeri po vrnitvi odprave.

Kula Kangri

Odprava je sestavljena iz mladih, perspektivnih alpinistov, med katerimi je nekaj imen že zelo uveljavljenih: Uroš Samec (vodja), Rok Blagus, Tine Cuder, Aleš Česen, Jurij Hladnik, Mitja Šorn, Miha Valič, Aljaž Tratnik, Rok Zalokar in zdravnica Anja Štemberger. Namen odprave, ki sta jo organizirala KA in KOTG pri PZS, je bil, da alpinisti spoznajo plezanje na večjih nadmorskih višinah v primernem slogu. Odprava je imela že na začetku nekaj težav z opremo.

27. 9. so postavili bazni tabor in takoj začeli aklimatizacijo. Povzpeli so se na 6442 m visok vrh v okolici baze. Vzpon na 6700 m visoki Jixiang jim ni uspel, vedno sta jih pregnala slabo vreme in nov sneg. Sele 11. 10. je, še vedno v sklopu aklimatizacije, Alešu Česnu, Aljažu Tratniku in Roku Zalokarju uspelo opraviti vzpon na 6824 m visoki Mali Kareljang. Žal jim od takrat vreme ni bilo več naklonjeno. Aleš Česen, Uroš Samec in Aljaž Tratnik so sicer vstopili v steno in bivakirali na 6650 m, a so dobili iz baze slabo napoved in sestopili. Naslednje dni je snežilo, zato so se odločili, da odpravo končajo.

Nova smer v Mojstrovki

Janko Oprešnik - Zumba je julija z Jernejem Gračnerjem (AO Celje) preplezal novo smer v Veliki Mojstrovki, ki poteka med Črnim kotom in Smerjo Debelakove. Visoka je 500 metrov, težave segajo do VI+. Poimenovala sta jo kar po keksih, ki sta jih imela s seboj (Cookies). Nekje na polovici smeri sta v zajedu v krušljivih ploščah na levi našla star klin z zanko. Sprašujeta, ali kdo ve, kdaj in kako je prišel tja.

Novice zbral Peter Mežnar

Pustolovska potovanja in trekkingi.

04/ 20 14 875 • 041/ 77 08 23
www.lifetrek.si

LIFE TREK
SOVITI SVET

Sožitje planincev in lovcev

Planinsko društvo Celje Matična na planini Korošica upravlja planinsko postojanko-Kocbekov dom. Planinska postojanka je ograjena zaradi krav, ki se v poletnem času tam pasejo. Na tej planini in sosednjih Petkovih njivah živi številna kolonija svizcev, ljubkih živalc, ki jih prihajajo občudovati planinci. Po lovskih predpisih je treba skrbeti za uravnavanje njihovega števila. To pa se žal ne dogaja vedno na način, ki bi bil sprejemljiv za nas planince. Lov se začne v času, ko je planinska sezona na vrhuncu. Dogodilo se je, da so lovci zasedli eno izmed miz pred planinsko postojanko, nanjo postavili vse potrebno za opazovanje in ob primernem trenutku streljali na svizce proti Pragu, s katerega so sestopali planinci. Prav tako ni redko, da živali odirajo oz. čistijo v bližini postojanke. O ogorčenju planincev najbrž ni treba posebej pisati. Na splošno se dogaja, da si lovci radi izberejo našo planinsko postojanko za opreznanje za svizci. V prihodnje si želimo prijetnega medsebojnega sožitja in sodelovanja. Lovcem, ki prihajajo na planino Korošica oziroma obiščejo našo planinsko postojanko, sporočamo, da so pri nas dobrodošli vse dotlej, dokler sta njihovo vedenje in ravnanje v skladu s planinskim duhom. Prepovedujemo pa uporabo našega zemljišča za lovsko opazovanje in streljanje na divje živali.

*Manja Rajh, predsednica
PD Celje Matična*

Spomin in opomin gora, drugič*

France Malešič, Spomin in opomin gora. Kronika smrtnih nesreč v slovenskih gorah. Didakta, Radovljica 2005.

* Zaradi celovitosti in velikega odziva na knjigo objavljamo še oceno izpod peresa Stanka Klinarja, ki je bila objavljena v oddaji S knjižnega trga na Radiu Slovenija.

Ko prelistamo knjigo Franceta Malešiča, Spomin in opomin gora, smo kar nekako v zadregi, kam bi jo uvrstili. Na pogled je seveda zgodovinski preglednik, kronika, kot zagotavlja podnaslov, in podpira ga beseda »spomin«, ki pomeni zgodovinski spomin. Toda že druga beseda v naslovu, »opomin«, prestopi v krog vzgoje in morale, torej je knjiga tudi učbeniški opominjevalec in svarilec. Zdi se, kot da vsak posamezni opis nesreče dviga prst in kliče mladim srcem: »Memento, homo, ki ubiraš strma pota... 'da smrtna žetev vsak dan bolj dozuri...'.« Ko pa listamo naprej in srečujemo vso to pogubljeno procesijo znancev in prijateljev, če ne kar soplezalcev, ta ubiti polet duha proti višavam, se oglasi vprašanje, ali ne bi knjige poimenovali kar slovenska planinska tragedija. In ko tako ob vzorčno doslednih, navidez formalno suhoparnih, filigransko faktografskih zapisih zaslutimo bližino poezije, se oglasi skušnjava, da bi jo poimenovali tudi slovenski planinski ep.

No, tovrstne pesniške oznake bodo resda šle predaleč, zanje tudi ni oblikovnega opravičila, toda avtor s svojo vestnostjo, z obsegom knjige in z mimohodom tako na silo pretrganih usod prav lahko vzbuja take občutek. Tu in tam v svojem besedovanju sam uide iz okvirov strogo faktografskega poročanja, ali bolje, faktografsko zapiše tudi čustveno plat in prepusti bralcu, da opis nadgradi s svojim srčnim odzivom. Prislunhimo eni sami taki drobni, domala neznameniti usodi, ki se ni proslavila ne na Razu Sfinge niti ni stala na Everestu, poznala pa je iskreno pesniško hrepenenje vpričo svojega zahajajočega planinskega življenja. Takole se konča eden izmed člankov: »Bil je hudo bolan in je želel biti sredi svojih gora, kjer je veliko planinaril in pasel krave. Nečaka sta ga odpeljala na planino Krstenco, kjer je kmalu zatem umrl.«

Naslovno knjige – Groharjevo večerno Triglavsko pogorje – je mogoče razumeti kot upodobitev na moč mikavne starogrške sirene, ki izvablja snubce v pogubo. Lju-

bezen in smrt, lepota in poguba – sami znameniti zakonski pari: »in bosta eno telo ...«

Upam in želim, da bi Malešičevo stvaritev, ki z literarno-teoretskega in oblikovnega vidika ni mislila biti ne tragedija ne ep, večina slovenskih planincev vendarle brala kot tŠko, zakaj v tem je njena nagrada za bralca. Za stroge zgodovinarje in predavatelje na planinskih tečajih pa ostaja zgled vestnega dela in zanesljiv priročnik. Seveda je pri takū obsežnem delu, ki bi ga lahko imenovali tudi leksikon ali mala enciklopedija z vsemi potrebnimi referencami, skoraj nemogoče, da ne bi hudič vtaknil svojih krempljev vmes, a to bo poravnal dodani listič »Errata corrigee«.

Strokovnjaki se bodo spet zamislili nad vzroki in raznolikostjo nesreč in spet se bo odprlo staro vprašanje, čemu se ljudje spuščamo v nevarnosti, čemu sploh hodimo v gore, ko pa vemo, da gora ni nora, nor je menda le tisti, ki gre gor. A to je že drugo poglavje, ki je nekateri zapečateni s sedmerimi pečati nerazumevanja, drugi pa ga poznajo kot hojo za lepoto, kot nepopustljivo hrepenenje in praspodbudo k seganju po nedosežnem. Toda v te dušeslovne vzgibe in duhovne globine se knjiga ne spušča. Njena naloga je »spomin in opomin«. Na njeno spodbudo bodo zato veščaki na stvarni, fizikalni, samoohranitveni ravni še bolj pregnetali vprašanje, kako se nesrečam izogniti. Še posebno nesrečam, kakršna je bila okrešeljaska katastrofa leta 1997. Seveda verjetno niti dve nesreči nista čisto istovetni. Vendar jih je glede na obliko in pogostost mogoče razporediti po skupinah. Prevladujejo nesreče zaradi zdrsov, padcev, plazov in kapi. Ob teh zadnjih me obhaja nekoliko zloben sum, da so posledica previsokega standarda, torej preobilnega trebuha, ki je zrasel zaradi malomeščanskega udobja. V zvezi z vse prepogostimi zdrsi se v meni dviguje stari odpor do pohodnih palic. Odpor je seveda moj, avtor France Malešič samo zapiše dejstva, na primer: »Ugotovili so, da je imel le smučarski palici, cepina in

Zahvala

Bralka, občasna avtorica in naročnica Planinskega vestnika, ki ne želi biti imenovana, je »svoji najljubši reviji« poklonila 100.000 SIT. Tudi mi upamo, da jo bo Vestnik še vedno »razveseljeval in postajal le še boljši« in tudi mi ji želimo »vse dobro - vedno in ne le v tem jubilejnim letu«. Hvala.

Uredništvo
Planinskega vestnika

deraz pa ne. Na poledenelem pobočju pod vrhom mu je zdrsnilo, ali pa ga je prevrnil močan sunek vetra. S palicama si ni mogel pomagati in je zdrsnil 300 metrov globoko...« Gre za januarske ture na Grintovec, Triglav, Krn ali kaj podobnega. In prav to je, kot vidite, res: NI SI MOGEL POMAGATI!!!

Ko človek bere stara poročila o plazovih - naša kronika sega tako daleč vzgodovino, kolikor je mogoče izkopati davne zapiske o nesrečah - si ne more kaj, da se ne bi odahnil ob dokaj majhnem, seveda pa nič manj bolečem številu žrtev v zadnjem desetletju. Bojim pa se, da je to past: zime z malo snega nas lahko zapeljejo v lahkomiselnost. Ali ne bo sneg spet bolj krvav, ko ga bo nenadoma namedlo spet toliko kot nekoč? Tudi zato je naslov knjige SPOMIN in OPOMIN več kot umesten.

Glede na pogostost nesreč je mogoče reči, da je tistih zaradi strele in padajočega kamenja nekoliko manj, znane so letalske in avtomobilske nesreče in nesreče pri živini na planini. Žal pa obstajata tudi dve vrsti skrajno nespametnih in odvečnih nesreč, namreč smrtno trčenje v drugega smučarja na urejenih smučiščih in igračkanje z granatami, zapuščno svetovnih vojn.

Najbolj nerazumljiva in posebno pretresljiva vrsta nesreč so samomori. Avtor jih odkriva že v začetnih dneh svoje kronike in jim sledi vse do danes. Mimogrede obžaluje, da hribi ne vplivajo na vse

ljudi tako zdravilno, kot od njih pričakujemo. Brez dvoma so tu odgovadali osnovni smoter planinstva, hoja za lepoto, iskanje duha in telesna krepitev. Res, kaj se zgodi človeku, da mu »v prsih vmrjejo nekdanji upi« in postane »viharjev notranjih igrača«? Na videz lep, mlad, močan, z univerzitetno diplomom v žepu, pa odnese svoje gorje, recimo, na rob Kriške stene ... in čez rob ... Zakaj?

Tako smo spet na začetku. Je ta knjiga kronika, je tragedija, je ep? Eno je gotovo: je, popolnoma v skladu z avtorjevim namenom, orjaški OPOMIN.

Stanko Klinar

24. srečanje alpinistov veteranov

7. in 8. oktobra 2005 je bilo v planinskem domu v Kamniški Bistrici 24. tradicionalno neformalno srečanje alpinistov veteranov. Kljub slabemu vremenu se je do odprtja zbrala večina vabljenih. Tokrat je bilo opaziti nekaj mlajših, pa tudi starejših, ki se srečanj doslej iz različnih razlogov niso udeleževali. Prišla sta npr. 92-letni Miro Gregorin, ki je alpinistično aktivnost pretrgal zaradi opernega petja, in Polonca Matičič, poročena Štefanac, iz naše prve povojne generacije alpinistk ... Prof. dr. sci. Matija Horvat, alpinist in gorski reševalec, je predaval - in odgovarjal na vprašanja - o primerni aktivnosti ter prehrani planinskih veteranov. Po skupni večerji je predsednik odbora alpinistov veteranov France Zupan izročil letošnjim jubilarantom spominsko darilo (knjigo Franceca Malešiča SPOMIN IN OPOMIN GORA s posvetilom). Za 70 let so ga dobili Peter Jamnik, Tone Jeglič in Franci Savenc, Andrej Aplenc, Peter Ferjan, Viktor Meglič

V Kamniški Bistrici

*Visoko v nebo pne se Brana,
Planjava ji vrača smehljaj;
med njima pa Kamniško sedlo
popotniku brani nazaj.
Gozdovi Mokrice nasproti
obkrožajo tihi ta kraj,
v dolini med temi vrhovi
je Kamniške Bistrice raj.*

*V daljavi so Skuta in Štruca
in Grintovec, Kalške gore;
dolino zapira strmina,
kjer v Kokrško sedlo se gre.
Povsod so tihi gozdovi,
nad njimi povsod so gore;
prijazno povsod tu sprejet si,
saj bistriški tu so ljudje.*

*Če lačen si, truden in žejen,
planinski je dom tu za vse;
do njega široka je cesta
za vse, kar še leze in gre.
Lepo res je tu in prijetno,
sem vračali bomo se še.
Pozdravljena, bistriška draga,
soteska, kjer Bistrica vre!*

Zvonko Čemažar

in Matevž Šuštar pa za 75-letnico. Dobil jo bo seveda tudi najstarejši, 92-letni Vlasto Kopač, ki pa se tokratnega srečanja (prvič doslej, zaradi operacije) ni mogel udeležiti. Monika Kambič Mali je prvi dan srečanja popestrila s predavanjem o Patagoniji, o svojih (prvih žen-

Daro Dolan, Monika Kambič in Ante Mahkota V.H

skih) vzponih na Fitz Roy in Cerro Torre. Veterani so podpisali in poslali predsedniku vlade Janezu Janši pismo glede varovanja nara-ve v Triglavskem narodnem parku.

*Povzeto po spletni strani
Gore ... ljudje*

16. naravovarstveni dan

Na naravovarstvenem dnevu na Kališču, ki je potekal 18. 6. 2005, je bila poleg tradicionalnega programa in obravnave trenutne problematike v gorskem svetu še posebno poudarjena problematika tako imenovanih gozdnih potov in vlak. Položaj v zadnjem času zbujajo dokaj veliko skrb, saj se nestrokovno, na preprost način izvajajo dokaj grobi posegi v varovalni gozd in sam planinski svet. Aleš Ogrin je podal veliko naravovarstvenih sporočil o teh dejanjih, ki se najpogosteje izvajajo na območju Zelenice, pa tudi drugje v Karavankah in Julijskih ter Kamniško-Savinjskih Alp. Direktorja Zavoda za gozdove Slovenije Andreja Kermavnarja smo opozorili na te posege, pa tudi na upoštevanje varovanja in varovalne študije. Omenili smo mu tudi, da bi zdaj, ko so oni upravljalci in lastniki posebnih lovišč, na katerih se izvaja lovni turizem, morali za tako imenovano gorsko-planinsko infrastrukturo, ki jo uporablja tudi Zavod za gozdove Slovenije, namenjati tudi del sredstev, in sicer za strokovno, učinkovito vzdrževanje gozdnih potov in vlak ter za odvodnjavanje meteornih voda. Dali pa smo tudi poudarek na aktivnem sodelovanju pri pripravi novega zakonskega akta prostorske strategije za lokalne skupnosti kot urbanističnega reda, ki bi zamenjal nekdanje PUP-e. Akt se nanaša na celoten prostor, to pa je zanesljivo aktualno in pomembno tudi za PZS oziroma PD. Taki dnevi so zagotovo učinkoviti, saj se na njih neposredno srečajo uporabniki in upravljalci planinskega sveta. Dobro je tudi, da je bilo navzočih veliko predstavnikov agrarnih skupnosti in naravovarstvenikov. Or-

ganizirali smo tudi informativni pohod od Kanonirja in Jezerskega prek Bašelskega sedla do Kališča.

*Živko Drekonja, predsednik PS
Preddvor*

Novinarska konferenca PZS

Planinska zveza Slovenije je imela v sredo, 19. oktobra 2005, novinarsko konferenco, na kateri sta predsednik PZS Franci Ekar in predsednik uprave zavarovalnice TILIA, d.d. Adolf Zupan podpisala 3-letno pogodbo o nezgodnem zavarovanju in zavarovanju odgovornosti članov PZS in njenih strokovnih kadrov. Ob tej priložnosti je Zupan izročil predsedniku PZS darilni bon za 6 milijonov SIT za financiranje njene dejavnosti. Predstavljene so bile članske ugodnosti (članarina, zavarovanje) v letu 2006 in možnosti glede uvedbe zavarovanja reševanja v slovenskih gorah. Povod za to je bilo pismo alpinistov iz Kamnika, iz katerega je razvidno, da so jima bili zaračunani stroški reševanja s helikopterjem; to je glede na dosedanjo prakso nenavadno. Oba alpinista sta poklicala 112 – Center za obveščanje, ko ju je presenetila nevihta in sta bili njuni življenji v nevarnosti. Predsednik Ekar je ob tem primeru znova opozoril, kako nujno bi bilo uvesti kritje stroškov zavarovanja tudi v slovenskih gorah, saj je za tuje gore (Evropa in celotna Turčija) to že urejeno v pogodbi, ki je bila danes podpisana z zavarovalnico TILIA. Marija Štremfelj je prejela povabilo prve ženske, ki se je povzpela na Mont Everest, gospe Yoichi Kuroiwa, na proslavo ob 30. obletnici prvega ženskega vzpona na to goro. Marija je na kratko opisala pomen tega dogodka; udeležila se ga bo ob pomoči Zavarovalnice Tilia, d. d.,

ki bo pokrila stroške njene poti in bivanja v Nepal. Letošnje uspehe naših športnih plezalcev – Mina Markovič je mladinska svetovna prvakinja, Jernej Kruder mladinski svetovni podprvak – je predstavil Tomo Česen, podpredsednik PZS in načelnik KŠP. Poudaril je, da je v okviru tekem za svetovni pokal slovenska reprezentanca na 6 tekmah v težavnosti dosegla 5 uvrstitev na zmagovalne stopničke. Trenutno je najboljša Maja Vidmar, ki je na 2. mestu v skupnem seštevku svetovnega pokala, na 6. mestu je Natalija Gros, mesto za njo pa Lučka Franko. Poročilo ob koncu akcije Za Triglav je podal Danilo Sbrizaj, v. d. generalnega sekretarja PZS. Letos se je prvič zgodilo, da je kakšno podjetje tako obilno in namensko podprlo dejavnost PZS, kot sta storili podjetji Procter & Gamble in Mercator, d. d., ki sta v okviru akcije Za Triglav od junija do oktobra zbrali 15 milijonov SIT. Za to njuno potezo se jima PZS in PD, ki so dobila to pomoč, najlepše zahvaljujejo z željo, da bi bil to začetek sodelovanja in pomoči planinstvu.

Indok PZS

Otvoritev razstave PV na Reki

V sredo, 26. oktobra 2005, je bila v Slovenskem domu Kulturno prosvetnega društva Bazovica na Reki otvoritev razstave ob 110. letnici Planinskega vestnika. V prijetnem vzdušju mnogih tamkajšnjih ljubiteljev gora in planinskega branja je imela - po uvodnih pozdrava-

Marjeta Keršič-Svetel predstavlja Planinski vestnik V.H.

vih predsednika planinske sekcije Darka Moharja in odgovornega urednika Planinskega vestnika Vladimirja Habjana (ta je planinski sekciji v znak zahvale izročil knjigo Planinske založbe Slovenije Posušeni rožmarin) - kratko predstavitev revije članica uredništva Marjeta Keršič-Svetel.

Letos je razstava PV gostovala že na mnogih prireditvah (na Skupščini PZS, na Dnevu planincev v Kamniški Bistrici, 35. taboru MDO PD Ljubljane ...) in knjižnicah (v Slovanski v Ljubljani, v knjižnici na Ptuj, v Ilirski Bistrici idr.). Od 7. novembra dalje bo razstava v Delavskem domu v Zagorju, decembra pa bo v Brežicah.

V. H.

In memoriam

Dr. Sonja Mašera

V vrstah tržaških planincev in v širši javnosti je zazevala velika praznina. Sredi avgusta je vso planinsko skupnost presunila vest, da častne predsednice Slovenskega planinskega društva Trst dr. Sonje Mašere ni več. Tiho in spokojno se je preselila v onostranstvo in pahnila v globoko žalost vse tiste, ki so jo poznali in cenili kot otroško zdravnico in vneto, neutrudno planinko.

Dr. Sonja Mašera, po rodu iz Gorice, se je morala že kot otrok seliti v Maribor, od koder se je več let kasneje vrnila v rodni kraj. Sledila so gimnazijska leta in medicinska fakulteta v Turinu ter, v tedanji fašistični Italiji za ženske zdravnice edina možna izbira: specializacija v pediatriji v Pavii. Med vojno je skrbelo za nevarno zbiranje sanitetnega materiala za partizanske ranjence in taboriščnike in se po vojni posvetila organizaciji zdravstvenih centrov in otroških posvetovalnic na območju jugoslovanske uprave na Koprskem. Iz narodnostnih in ideoloških razlogov sta sledili neredna zaposlitev in šikaniranje v tržaških bolnicah - do odprtja zasebne pediatrične ambulante.

Že kot otrok je dr. Sonja Mašera vzljubila gore in se zelo rada podajala tudi na zahtevne planinske poti, zato je bilo samoumevno, da se je v prvih povojnih letih vključila v delo za obnovitev in ponovno uveljavitev za časa fašističnega terorja prepovedanega Slovenskega planinskega društva v Trstu. V predanosti planinstvu, ki jo je kot skrb za zdravje otrok pojmovala kot poslanstvo, si je s prijazno človekoljubno odprtostjo in velikodušnostjo znala pridobiti širok krog prijateljev, ki so jo vzljubili in imeli radi. Ponudila se ji je ugodna prilžnost uredniškega življenjskega smotra: v svoji ambulanti je nevsiljivo vzbujala v starših in otrokih prepričanje v zdravo življenje v neokrnjeni gorski naravi. Tako je pridobila številne goreče planince in množila vrste članov Slovenskega planinskega društva.

Njene izredne organizacijske sposobnosti so prišle do izraza ob prevzemu vodstva planinskega društva po smrti Zorka Jelinčiča. Zagrizeno je s pomočjo predanih in zvestih odbornikov uredniškega uspele pobude in zamisli: društvene zimske športne igre, poimenovanje koč na Črni prsti po Zorku Jelinčiču, planinski dnevi, srečanja obmejnih planinskih društev, od italijanskih nacionalističnih krogov oviran sprejem društva v italijansko smučarsko zvezo, planinska pot Vertikala, dom Mangart v Žabnicah in številni vzorno vodeni izleti in akcije. S svojimi ognjevitimi nastopi je dr. Sonja Mašera znala v tržaških planincih vzbuditi zaupanje in vero v lastne sile za uspešno rast planinske organizacije. Njeno pomembno delo je prepričevanje v vrednote planinstva in utrjevanje slovenske narodne zavesti v zamejstvu. Njeno predsednikovanje pomeni zlato dobo za Slovensko planinsko društvo v Trstu. Še po predaji društva mlajšim rodovom je dr. Sonja Mašera v svoji planinski vnemi do zadnjega diha, septembra bi bila dopolnila 94 let, pozorno spremljala slovensko planinsko dogajanje v tržaškem mestnem jedru in z zadoščanjem dočakala stoletni jubilej društva. Za za-

sluge je bila dr. Sonja Mašera deležna več priznanj in pohval. Planinska zveza Slovenije ji je podelila tudi častno listino za življenjsko delo.

Dr. Sonje Mašera ni več. Tržaški planinci z žalostjo v srcu pogrešamo njeno človečnostno veličino, njeno duhovnost, ki sta bili vedno vodilo teženj in hotenj več generacij planinstvu predanih nekdanjih in sedanjih članov planinskega društva. Ganjeno se zahvaljujoc za njeno duhovno zapuščino bomo priljubljeno Sonjo ohranili v trajnem spominu.

Lojze Abram

Solčavskemu Naciju v slovo

V nedeljo dopoldan so žaro položili v grob na solčavskem pokopališču. Naci je umrl 25. avgusta 2005, v 86. letu življenja. Ob grobu sta se v imenu planincev poslovila od njega predsednik PD Solčava Daniel Stakne in v imenu SMDO s šopkom planinskih rož Martin Aubrecht. O njegovem življenju in delu je pisalo v Planinskem vestniku (PV 1970/408, 1990/346, 1995/454). Naci je bil dolgoletni markacist. Za svoje delo je že leta 1977 prejel Knafelčevo diplomu (št. 71). Zadnjega srečanja markacistov se je udeležil leta 1999 na Celjski koči. Tečaj je opravil v naši dolini in je bil tudi aktiven sodelavec pri vodenju tega tečaja. Dobil je značko markacista s številko 44. Odšel je človek, ki je veliko pripomogel k vzdrževanju planinskih poti, napisal mnogo lesenih kazipotnih tabel, nekatere na poti na Jamo so nosile tudi njegove vedre zapise. Bo še kdo naredil mlinček na malem potočku ob planinski stezi? Kdo bo še tako pogosto hodil k solčavski tisi? Si se res poslovil od nje? Le mirno počivaj onstran Savinje. Hvala Ti za vse, kar si storil za planinstvo!

Božo Jordan

Popravek

V oktobrski številki PV smo objavili novico: Mednarodno srečanje »Rugovo 2002« na Kosovu. Pravilna letnica je 2005. Uredništvo

NATURA 2000 V SLOVENIJI – METULJI (Lepidoptera)

Avtorji: Tatjana ČELIK, Rudi VEROVNIK, Stanislav GOMBOC, Mojmir LASAN
Izdajatelj: Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU

2005, 288 str., 17 x 24 cm, broširana, 35 barvnih fotografij, 106 barvnih zemljevidov, 5 slik, 85 tabel, ISBN 961-6500-95-3

Cena: 4.120 SIT

V knjigi je pregledno prikazanih 13 vrst metuljev, ki živijo v Sloveniji in so na ozemlju Evrope najbolj ogrožene, ter 80 predlaganih območij v Sloveniji, ki so ključna za ohranitev teh vrst v sklopu evropskega omrežja Natura 2000. V uvodnem delu so opisane bistvene značilnosti evropskega ekološkega omrežja NATURA 2000 in njegov pomen, stanje ogroženosti metuljev v Evropi, raziskanost favne metuljev v Sloveniji ter vloga Slovenije pri ohranjanju ogroženih vrst metuljev in njihovih bivališč na ozemlju Evrope. Sledi natančna razlaga metodologije oblikovanja strokovnih predlogov ohranitvenih območij za metulje na ozemlju naše države. Glavni del besedila predstavljajo podrobni opisi obravnavanih vrst (morfologija, ekologija, razširjenost, raziskanost, ogroženost in varstveni status vrste) in predlaganih območij (geografski oris, ekološka oznaka in naravovarstveni pomen območja), bogato opremljeni s fotografijami, zemljevidi in tabelami.

Knjiga je kot znanstvena monografija, strokovni priročnik, študijsko gradivo ter naravoslovni vodič namenjena znanstveni in strokovni domači in tuji javnosti, naravovarstvenim službam, načrtovalcem urejanja prostora, upravljalcem zavarovanih območij in naravnih vrednot v Sloveniji, profesorjem in študentom dodiplomskega in podiplomskega študija biologije in varstva narave, učiteljem biologije ter vsem domačim in tujim naravoslovnim turistom in ljubiteljem narave.

OBJAVO OGLASA JE OMOGOČILO MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR REPUBLIKE SLOVENIJE.

ZALOŽBA
Z R C

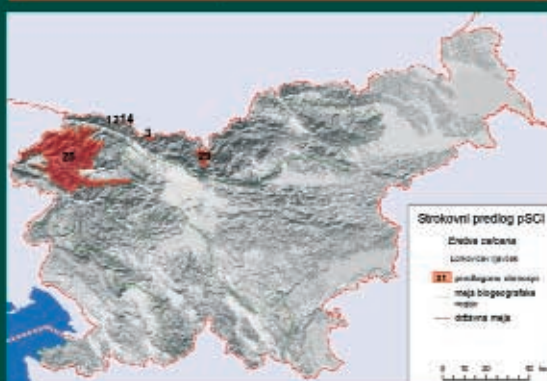
NAROČILA SPREJEMA

ZALOŽBA ZRC, p. p. 306,
1001 Ljubljana, Tel. 01 470 64 65
E-pošta: zalozba@zrc-sazu.si

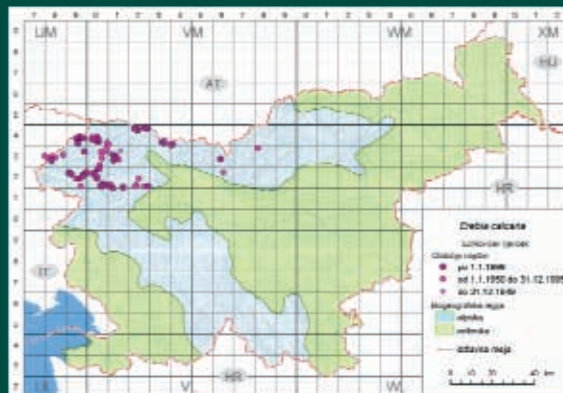
www.zrc-sazu.si/zalozba

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

IZ VSEBINE

PLANINSKA KOLEDARJA 2006

Za leto 2006 sta v prodaji dve izvedbi tradicionalnega planinskega koledarja:

UTRINKI GORA

Slovenske gore so v vsakem letnem času drugačne in z vsake strani lepe. Tako nam jih kaže tudi koledar za leto 2006. Glavnim posnetkom, namenjenim novim pogledom iz znanih in manj znanih predelov, so dodani manjši z detajli, cvetjem, plezanjem in podobnimi drobcji iz življenja v gorah. Koledar je namenjen 110-letnici Triglavske koče na Kredarici, na zadnjem listu pa je razlaga imena Triglav v slovenščini in angleščini in zapis prvih pesmi o njem.

Koledar je pokončen, meri 33 x 48 cm + 5 cm (za dotisk) in je vložen v papirnato vrečko. Cena za izvod je 800,00 SIT, z DDV 960,00 SIT. Pri večjih količinah dobite popust, dotisk posebej.

GORE – MOJ DOM

Ta koledar že desetletja opremlja s fotografijami priznani planinski fotograf Peter Janežič. Zaradi širokoformatnega filma so panoramski posnetki izjemno lepi. Dodane manjše slike prikazujejo planinske koče in cvetje iz gorske narave. Na hrbtni strani so perorisbe planinskih postojank tistega območja, ki ga prikazujejo glavne slike.

Format je dvojen, torej 42 x 30 cm, v visečem položaju 42 x 60 cm + 5 cm (za dotisk). Cena za izvod je 825,00 SIT, z DDV 990,00 SIT. Pri večjih količinah dobite popust, dotisk posebej.

Vabimo vas, da se za nakup obrnete na nas, saj že vrsto let pripravljamo značilne, vedno lepe ter z informacijami in kulturo obogatene koledarje. Vrhunsko oblikovanje je delo Jurija Kocbeka. Koledarje si lahko ogledate in jih naročite pri g. Franju Zupančiču oziroma Planinski založbi na sedežu Planinske zveze Slovenije, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana (tel.: 01/43 45 684, fax: 01/43 45 691, el. pošta: planinska.zalozba@pzs.si).

ADVANCED TECHNOLOGY

K-DRY BioAktiv perilo

- srebrni ioni s svojim antibakterijskim delovanjem trajno preprečujejo nastanek neprijetnega vonja
- poleti ohranja suh občutek, pozimi dodatno termično izolira
- dvoslojni način pletenja zagotavlja prenos potu s kože na zunanjo stran perila
- izjemno hitro sušenje

Prodajna mesta po Sloveniji:
Iglu šport ter ostale dobro založene trgovine.

gornišтво • alpinizem • smučanje

www.iglusport.si

